LIVIU VASILE

UN FEL DE PIUA:

2 MAI ŞI VAMA VECHE

Bucureşti, 2011

Coperta: Liviu Vasile

Vasile, Liviu

Un fel de piua: 2 Mai şi Vama Veche

ISBN 978-973-0-11115-6

© 2011 Liviu Vasile

Comenzi la:

www.vamaiot.com

contact@vamaiot.com

CUVÂNT ÎNAINTE

Merg în Vama Veche din 1997. Sunt paisprezece ani de atunci, dar mersul meu în Vamă a devenit o „problemă" abia în 2010, când pentru prima dată m-am întrebat de ce merg astăzi la mare doar în Vamă, nu şi pe restul litoralului? Cu alte cuvinte, ce anume are special Vama Veche? E ieftin. Hm, nu prea... Se face nudism. E adevărat, dar pentru nudism sunt şi alte locuri, iar eu n-am mai făcut nudism de mulţi ani. Se merge cu cortul. Da, dar eu sunt o fire mai degrabă comodă. Se ascultă rock! E şi ăsta un atu al Vămii, dar nu o defineşte în totalitate.

Lucrurile păreau să fie suficient de complicate încât să merite un studiu mai aprofundat. Cum tocmai îmi dădeam licenţa în studii culturale, am hotărât că Vama Veche trebuie să fie subiectul lucrării mele. Pentru început, am stat cât de mult am putut în vara lui 2010 în Vamă, încercând să observ şi să gândesc locul. Apoi, revenit în Bucureşti, am continuat cu o serie de interviuri cu vechi vamaioţi şi doimaioţi. Interviul cu Vintilă Mihăilescu, căruia îi mulţumesc, mi-a furnizat cea mai clară şi în acelaşi timp sintetică definiţie a Vămii Vechi: „Vama era un fel de piua".

Formula mi-a plăcut atât de mult încât dă titlul cărţii de faţă.

Cartea are două părţi: o primă parte este constituită din fragmente din interviurile pe care le-am realizat, aşezate într-o ordine care, sper, le încarcă de sens. Această primă parte are un rol descriptiv, arată în special cum erau 2 Mai şi Vama Veche în trecut, cum erau oamenii care veneau aici, cum se distrau, ce mâncau. Relatările pornesc din trecut şi ajung până în ziua de azi. Interviurile povestesc nu doar despre Vama Veche ci şi despre 2 Mai, pentru că a fost o vreme când cele două localităţi nu puteau fi gândite separat. În istoria celor două localităţi există trei mari perioade: perioada de până în anul 1990, perioada dintre 1990 şi 2000 şi perioada de după 2000. În afară de aceste perioade se poate vorbi de o perioadă distinctă între anii `30 şi `50, perioadă despre am prea puţine date, prin urmare nu este tratată în carte. Atunci când am considerat că este necesar, am precizat la care perioadă se referă un fragment anume de interviu. Pentru a păstra sentimentul oralităţii, al povestirii, am intervenit minimal pe textele transcrise, punând între paranteze pătrate cuvintele subînţelese şi între paranteze rotunde alte explicaţii. După fiecare fragment

citat se află o cifră care trimite, în lista de intervievaţi, la numele persoanei intervievate.

Partea a doua a cărţii este o variantă modificată a lucrării mele de licenţă. Această a doua parte oferă o interpretare a datelor descriptive din prima şi încearcă o definiţie antropologică a Vămii Vechi şi a vamaiotului. Cartea nu se doreşte una finală şi nici una exhaustivă: nu deţin adevărul despre Vama Veche, ci doar sper că m-am apropiat de el, de o înţelegere a locului. Doresc în continuare să aflu cât mai multe păreri despre Vama Veche şi vamaiot. Un antropolog, în definirea unei culturi, trebuie în primul rând să găsească o cale de a comunica cu cei care trăiesc această cultură, să îi facă să comunice cu el şi să ştie unde poate fi găsit, „unde îi este cortul". Această carte este cortul meu.

Liviu Vasile

www.vamaiot.com

contact@vamaiot.com

PARTEA ÎNTÂI: MEMORII

I. LOCURI

1. 2 Mai

Se spune că în limba respectivă, a localnicilor, când erau întrebaţi unde se duc, spuneau că „acasă”, „da moi” , şi că a ieşit „2 Mai”. Într-o lucrare mai recentă pe piaţă se vorbeşte despre colonizarea pe care a făcut-o la un moment dat statul român, aducând macedoneni şi transilvăneni care căpătau pământ în Dobrogea şi nu numai în Cadrilater, când a fost recuperarea. Şi în felul ăsta un mare proprietar din familie boierească a dat pământ din ceea ce putea să capete acolo, la rândul lui a dat ţăranilor. Şi actul ăsta s-a făcut în ziua de 2 Mai. (8)

În `75 am văzut prima oară 2 Mai-ul, când locuiam în Constanţa şi am făcut o vizită în 2 Mai, care mi s-a părut un loc uluitor, în primul rând pentru că... bun, ştiam de mult de faima 2 Mai-ului, ştiam că acolo vin mulţi prieteni ai mei, dar locul era uluitor, în primul rând plaja. Plaja mi se părea imensă şi goală, şi într-adevăr eram, nu mai ţin

minte, în sepembrie sau sfârşit de august şi locul dădea impresia unei... pe de o parte era, evident, rustic, lucru care era extrem de plăcut şi pe de altă parte era o plajă uriaşă, foarte puţin populată, lucru care îmi convenea de minune aşa. A fost un contact foarte scurt şi din `82 începând, cred că din vara lui `82, am mers cu regularitate până în ziua de azi. (1)

Eu sunt născut în `48. N-am fost în 2 Mai de copil, am fost când deja terminasem liceul, în primul an de facultate, deci asta face între `67 - `69, atunci am fost. În perioada aia am început să merg la 2 Mai. Statul în pensiune, în sate, a fost un fel de răspuns la lipsa totală de dotare pentru un turism real şi, pe de altă parte, şi la bugete mici. Chiar şi când s-au construit, după anii `60, staţiunile noi, sau chiar înainte, când exista Mamaia, dar varianta naţionalizată, foarte multă lume se ducea la început la Costineştiul vechi, satul Costineşti, pe urmă la Schitu, şi au tot coborât aşa până în sud. În general se mergea în grup, adică nu te duceai singur. Bun, te duceai cu prietena ta, dar în general se mergea în grupuri mai mari. Şi atunci unii stăteau la gazdă, la curte, alţii se duceau în Golf cu corturile. Şi cei de la corturi veneau în vizită la tine, în curtea ta, şi invers. Depinde de perioada de timp. Sigur că cei care aveau bani mai puţini

stăteau în cort, dar nu chiar asta era regula. Uneori cei care aveau deja maşină preferau să se ducă în Golf şi să-şi pună maşina pe drum, care cobora, şi jos pe plajă îţi puneai cortul. Se mai poate face şi acum asta, dar în mai mică măsură. (2)

Iniţial făceam vacanţele la mare la Schitu, lângă Costineşti, care o vreme a jucat cam acelaşi rol cu 2 Mai-ul, vacanţe pentru oameni cu puţine posibilităţi materiale dar care nu voiau staţiuni sindicale, care voiau libertate, sat şi mare şi plajă. Şi Schitu şi 2 Mai-ul au funcţionat cam la fel, Schitu era mai puţin boem şi mai puţin fiţos, păstrând proporţiile. Schitu era pentru părinţi cu copii, îmi amintesc că mama pleca cu butelia de aragaz învelită în pături, o căra de la tren împreună cu tata, până la casa ţăranului, că n-aveau aragaz, n-aveau gaz, în sfârşit, era circul de pe lume. *Teenageră* fiind, eu ştiu, 12 – 13 ani, m-am mutat la 2 Mai fiindcă am început să merg în vacanţe cu unchi-miu, cu fratele mamei, care mergea cu fetiţa lui la 2 Mai. Şi aşa ne-am mutat, încet-încet, către 2 Mai. Unde deja se ştia că merge Nina Cassian, mai erau, nici nu mai ţin minte acum, mai erau câteva nume de scriitori, pictori, regizori care începuseră să meargă acolo. Deci începea să se construiască, aşa, un mic nucleu intelectual-boem, să spun. (6)

[Veneau] Unii care erau foarte stresaţi de mediul afacerilor sau funcţiilor pe care le aveau, ca de pildă un arhitect, Bădescu, care a fost preşedinte al Organismului de Avizare al tuturor proiectelor din ţară, şi care s-a ocupat pe urmă în special de monumente. Venea acolo la o gazdă care nu avea lumină electrică şi el stătea la lampa de gaz. Nu avea telefon, nu erau telefoane mobile pe atunci. Vreau să spun că se izola ca în fundul lumii, undeva să se spele, să se separe de stresul pe care i-l dădea funcţia lui şi instituţia la care lucra. Alţii veneau acolo, ca noi, mulţi dintre noi, încă de acum aproape 60 de ani, când pe plaja de la 2 Mai exista un puţ cu cumpănă şi nimic altceva, nici o bombă, nici o gheretă. Iar ca lume puteau să fie patru, şapte, douăzeci de familii. Pe plaja mare de la 2 Mai. Lumea venea, ca şi noi, mai întâi la o gazdă. Gazda gătea, gazda avea camere răcoroase, acolo se lucra în piatră, ştiau să lucreze piatra şi atunci şi atenanţele erau robuste. Casa era văruită, sugera linişte şi scăpai şi de gospodăria de acasă, adică nu trebuia să faci aprovizionare, decât dacă te duceai până la Magalia să iei unele lucruri pe care de obicei gazda nu le avea, sau ca să nu se aprovizioneze ea, mai ales dacă cei care veneau aveau maşină. Plecai din Bucureşti cât mai devreme posibil ca să scapi de praful maşinilor dinainte. Adică nu era nimic

pavat, asfaltat nici vorbă. Era drum de praf, drum de ţară. De la Bucureşti până la mare. Liniştea asta a locului era un punct de atracţie în primul rând. Pe urmă vin lucrurile celelalte, mai speciale. Acolo te întâlneai cu familii pe care le cunoşteai, multe tineri căsătoriţi cu copii mici. Lipsa lumii de pe plajă permitea anumite acţiuni şi jocuri, cum ar fi să înalţi zmeul. Copiii se jucau, părinţii îi învăţau, ţineau două – trei zmeie, se crea aşa o atmosferă. Confortul acolo era puţin sălbatic, şi asta interesa din nou. Aveai soarele care steriliza tot, dar aveai duşul sub forma unui cazan agăţat pe trepied şi dedesubt, dacă deschideai robinetul, făceai duş. Cei din familie puteau chiar să stea la coadă, şi să te speli pe dinţi, nu ştiu ce, afară, totul. La un moment dat, fără să pregăteşti dinainte, te întâlneai acolo cu familii cunoscute şi cunoşteai noi familii prin relaţiile dintre cei pe care îi cunoşteai cu aceia. Asta era foarte interesant, pentru că dădeai peste scriitori, filozofi, muzicieni. Şi libertatea asta de care vorbeaţi era nu gândită ci simţită. Adică nu te duceai acolo ca să scapi de atmosfera comunistă de dincoace, dar aproape că, după mulţi ani, îţi dai seama că ăsta era un motiv, un factor important. Dar nu-l descopereai ca atare, ci considerai că acolo te duceai pentru soare, pentru plajă, pentru apă. Şi pentru liniştea şi gospodăria pe care ţi-o

oferea gazda. Dar după multă vreme descoperi că, de fapt, acolo exista o libertate de neînțeles față de regimul din Bucureşti. Poate că oamenii erau aleşi şi nu erau turnători. Poate că aveai ce să discuți cu cineva pe care îl cunoscusei de-abia de ieri. Se legau discuțiile pe plaja asta generoasă, pe care faptul că erau două – trei aşezăminte, să zicem aşa, alături, închega prietenii, închega cunoştințe. Mai existau jocurile astea cu inelul care se aruncă, sau chiar cu mingea, fără plasă se juca volei când se adunau mai mulți. Şi pe urmă, când a început să se mai populeze localitatea şi uneori în unele gospodării, dacă nu aveai gazda şi prietenii cu care te întâlneai acolo, riscai să fii într-un mediu care nu era întotdeauna suficient de intim. Puteai, ca tineri profesionişti într-un domeniu, noi, arhitecții, familia noastră, puteai să vii cu maşina şi cu cortul. Şi să pui cortul pe plajă. În primii ani, după ce nu mai stăteai la gazdă, puneai cortul în curtea gazdei, sau în livada unuia care avea pe partea mării locul. Şi atunci se făcea şi din treaba asta, nefiind aglomerația de la Vama de astăzi, o permisivitate. Adică aleea care ducea, săpată în faleză, te lăsa să cobori şi cu maşina pe plajă. Şi nefiind decât zece – douăzeci, pe urmă patruzeci – cincizeci pe plaja foarte mare, foarte lungă sub faleză, puteai să întinzi cortul lângă maşină şi să întinzi

din coama cortului la maşină o prelată. Şi atunci aveai un loc ca un salonaş, living room, între cort şi [maşină]. Cortul, dacă este dublu, atunci poate să respire şi să ai răcoarea respectivă în cort. Că altfel ni se părea că e mai comod acum să stai în cort decât când te duceai la gazdă. Cu toate avantajele de acolo, drumul era mizeria, că la prânz, când te duceai la masă, trebuia să urci şi să străbaţi prin soarele cel mai puternic, de care acum scăpai. N-am ştiut niciodată până atunci că poţi să stai pe plajă toată ziua şi să suporţi perfect temperatura, soarele. Pentru că în cort, repet, era o atmosferă foarte bună. După-amiezele se făcea, spre seară, un drum spre Vamă. Acei patru kilometri dus şi de întors iarăşi patru erau o plimbare sănătoasă, foarte agreabilă, iarăşi cu şuetă pe drum, mergând, bineînţeles, întotdeauna pe partea contrară maşinilor, ca să le vezi din faţă, aşa cum se obişnuieşte, cum trebuie să faci dacă eşti pus să mergi pe şosea. Uneori mergeai pe poteca de pe faleză, ca să fii mai aproape de mare. Vedeai foarte rar, mult mai târziu au apărut pictorii care să stea pe malul mării ca să lucreze toată ziua, sau sculptorii, cu piatra de jos, de la poalele falezei. Şi erau nişte discuţii foarte interesante, nu politice, dar de literatură, de spectacole, de filozofie, de familie, de copii, de joaca lor, de ce au să urmeze. Adică era o fuziune, aşa,

aproape de neînţeles pentru oamenii din ziua de astăzi. Pentru că, dacă ne gândim la 2 Mai şi mai târziu la Vamă, nu îţi vine să crezi, sau nu se poate explica cuiva ce coeziune, ce atmosferă, ce mediu social exista acolo. Familii care nu se cunoşteau dar care erau probabil, cum aţi spus de câteva ori, intelectuali, artişti. Pe urmă, existau anumite libertăţi, poate aţi mai auzit treaba asta. Libertăţi iarăşi puţin stranii atunci, şi nu ne gândeam la ele. De pildă, exista un nudism amestecat cu ceilalţi. Nu era o zonă înconjurată, izolată a nudiştilor. Şi totul părea mult mai sănătos, mult mai liber. Se ştie de la copiii mici că ceea ce este oprit, fructul oprit, acolo te repezi. Faptul că exista o libertate din asta, ca tu să stai să citeşti o carte şi alături să vină un... mai târziu Ministru al Sănătăţii, doctor, care întâmplător stătea destul de aproape de noi pe strada din Bucureşti, şi soţia lui era nud, adică stăteau la nudism. Tu citeai şi ea stătea alături. La un moment dat şi schimbai o vorbă, dacă te întreba cât e ceasul sau nu ştiu ce chestie. Asta părea curios. Sau dimineaţa, când deschideai cortul că era briza de dimineaţă şi noaptea dormeai cu cortul închis, cort relativ mare dar cort alpin, nu în picioare, din ăsta militar. Erau şi familii care mergeau aşa, dar nouă ni se părea puţin mai industrial, aşa, mai nu ştiu cum, mai străin, mai comercial.

Şi vedeai o tânără care ieşea din cortul de alături, se întindea la soare, făcea plajă aşa, intra iarăşi căscând în cort ecţetera. Altă libertate era această discuţie cu oricine, oricând, te duceai să ajuţi să întindă cortul alţii, care veneau la un moment dat. Un grup mic, o familie, sau în vârstă, sau foarte tineri. Şi nu stăteai să te prezinţi, să discuţi, să întrebi. Puneai mâna să bată ţăruşii, să întindă cortul. (8)

Din relatări aflaţi că era o lume, o viaţă, o atmosferă bună, surprinzătoare la început, inedită, care pe urmă a început să devină mai bună decât în alte părţi, pe urmă a devenit puţin mai aglomerată şi lumea puţin mai amestecată. Vedeţi, aici nu e vorba de un elitism, acum îmi dau seama, când critic „stricarea" componenţei sociale a plajei şi a localităţii. Nu e vorba de un elitism, de familii nobiliare sau... Unii dintre noi, mulţi, cei mai mulţi care eram acolo nu eram bogătaşi sau cu rude apropiate politice, că altfel n-am mai fi fost acolo, am fi fost în închisori. [...] Lumea de aici, care scăpase, pentru că nu fusese prea bogată, nu avusese rude politice mari, în funcţii, miniştri, nu fusesem în anumite domenii care trebuiau să se expună, cum erau ziariştii, scriitorii, pictorii, ăştia, mai ales ziariştii se turnau unii pe alţii că de asta se duseseră la ziaristică unii. Aici lumea bună nu era bună din punct de vedere nobiliar, cu ştampile. Era

bună pentru că erau dintre cei cu şcoală, cu profesiuni, cu familie, cu iubire de natură, care e o calitate, cu înţelegere a naturii, care e o calitate, cu oameni care munceau în timpul anului şi veneau aici pentru ca să-şi refacă forţele. Locul şi cei care descoperiseră locul, faptul că era mai izolat şi mai greu accesibil, [...] e important accesul, calitatea pitorească şi de sănătate a locului, forţa pe care o are, extraordinară, a mării. (8)

În `64 - `65 am fost prima oară. Ne-a dus o prietenă acolo, a fost o surpriză şi ne-a plăcut foarte mult din două motive: era spaţiu pe vremea aia şi nu era constrângerea hotelului, cantinei, îmbrăcatului şi aşa mai departe. Primii 16 ani am fost numai în 2 Mai. La Vama Veche mai târziu, când am avut maşină şi ne-am putut deplasa mai uşor. Că altfel nu ne mişcam. Era spaţiu pentru că nu era Şantierul, nu era Portul, nu era digul dinspre Mangalia, nu exista, era plaja până în Mangalia, unde aveau nişte blocuri militarii. Plaja era cam cu vreo 30 de metri cred că mai lată decât e acum, ca adâncime înspre mare. Şi ca întindere v-am spus, până spre Mangalia. Deci astea au fost chestiile majore care n-au atras acolo. (9)

2. Praf

Plecai din Bucureşti cât mai devreme posibil ca să scapi de praful maşinilor dinainte. Adică nu era nimic pavat, asfaltat nici vorbă. Era drum de praf, drum de ţară. [...] Era greu de acces ca mijloace de locomoţie, că trenul te ducea ca şi acum, până la Mangalia. Şi de acolo se mergea pe jos la 2 Mai, sau cu o căruţă. Sau pe urmă cu o maşină locală. Dar nu, erau căruţele la început. [...] Ştiu că aveam probleme cu trenul. Luai un tren până la Constanţa, luai un alt tren până la Mangalia. Era un drum de acces greu. Cum vă spun, era o călătorie pentru venirea de la Bucureşti, era uşor dramatic. Că dacă te sculai târziu şi plecai târziu aveai probleme cu praful. Toată lumea se grăbea să o ia înaintea celorlalţi. Făceai tu praful! Egoişti. (râde) (8)

3. Vama Veche

[Vama Veche, înainte de 1990]

Vama Veche era un loc de vizitare, de plimbare, de văzut un lucru şi mai sălbatic decât la 2 Mai. Toată plaja aia mare era absolut goală şi clujenii stăteau într-o zonă. Nimănui nu-i trecea prin minte să îndrăznească să pună un chioşc pe plajă, sau să-şi facă un adăpost din lemn, din scânduri. Nu se putea concepe aşa ceva. Natura era stăpână, la ea acasă, şi lumea venea să beneficieze de ea. (8)

Oamenii mergeau liniştiţi, stăteau pe plajă... Abia găseai de băut şi de mâncat pe vremea respectivă. Nu se mergea la distracţie în Vama Veche. Acolo se mergea clar pentru a sta cu cortul, sau a sta în gazdă, mergeai la mare şi era foarte multă linişte. Care acum e total invers din punctul meu de vedere. (4)

Nu mergeam în Vamă, târziu, cred că după '90, am căpătat obiceiul să merg o singură dată pe an în Vamă. În zilele cele mai bune mergeam pe jos și ne întorceam pe jos, făceam vizite unei familii tot de turişti, care locuiau în Vamă de ani şi ani de zile, mergeam acolo, am și uitat cum îi cheamă,

cred că Rose-Marie Zidăroiu, familia Zidăroiu. Pe vremea de atunci Vama era imensă față de 2 Mai, era un loc în care 2 Mai-ul s-ar fi pierdut, vorbesc de plajă. Și un loc mult mai puțin populat decât 2 Mai-ul. Mi-l aduc aminte și acum pe François Pamfil, care trebuie să fie acum bătrân-bătrân, care în 2 Mai îmi spunea că 2 Mai nu mai înseamnă nimic și Vama înseamnă tot. Pentru că 2 Mai-ul era locul mult prea bine cunoscut, iar Vama reprezenta sălbăticia. Asta între '80 și '90 se întâmpla. Oamenii adevărați, spunea el, mergeau în Vamă. [...] Pentru un obraz subțire, cum pretindea că este François Pamfil, 2 Mai-ul devenise ceva comun și vulgar față de Vama Veche. Între timp raporturile s-au schimbat, în ce fel: Vama, care era un loc și al tăcerii în raport cu 2 Mai-ul, a devenit cel mai zgomotos și 2 Mai-ul este liniștit și... nu e chiar un azil de bătrâni, dar după '90 s-a spart totul în 2 Mai. Adică s-a spart clubul. Nici nu mai avea nici o rațiune să existe. Pentru că era o insulă de libertate, supravegheată probabil. (1)

Prima dată am ajuns [în Vama Veche] împreună cu părinții mei, când cred că aveam vreo şase – şapte ani, ei fiind medici în Cluj. Clujul avea în epocă, în anii `60 - eu sunt născut în `52 - , Universitatea din Cluj avea contract cu satul Vama Veche şi sindicatul Universității din Cluj

transporta serii de turişti, pe câte două săptămâni, din 15 iunie până în 15 septembrie. Universitatea şi-a construit atunci şi o cantină. Şi ai mei au fost cred de vreo două ori şi eu am fost cu ei. Ce îmi aduc aminte din epocă e că zona de nudişti era deja populată, că era separată de un fel de pârâiaş care traversa plaja, care acum e undeva între Şoni şi Roata, cam acolo era graniţa. Erau dune, erau mărăcini şi pustiu. Adică era plaja mult mai mare. Acum ştim că a scăzut plaja cu 60 de metri, din cauza eroziunii. După care am revenit în Vamă pe cont propriu, alungat treptat dinspre nordul litoralului spre sud de fenomenul industriei turistice care era din ce în ce mai greu de suportat. Asta se întâmpla deja la începutul studenţiei, cam aşa ceva. (7)

Pe vremea aia, când mergeam în Vamă, mergeam toată gaşca din 2 Mai. Sau grupul nostru, care făceam plajă în Vama, locuiam în 2 Mai şi făceam plajă în Vama. Pe plajă, când era „înghesuiala" care era atunci, erau zece – douăzeci de metri între cearceafuri, adică era o splendoare, nu ştiam care-s de acolo, care sunt din 2 Mai. Noi care mergeam eram patru – şase perechi în gaşca în care ne duceam în Vamă, două – trei maşini, stăteam în 2 Mai. În Vamă era doar văr-miu pe care-l ştiu şi stătea acolo frecvent. Lui de ce îi convenea, că toată ziua stătea cu lanseta pe mal la stavrizi,

asta era damblaua lui. Şi avea probleme când îi curăţa, că la gazda unde stătea erau vreo zece – douăşpe pisici şi le dădea cu cuţitul în cap, că alea săreau pe masă să-i fure stavrizii din mână. A mai păţit o chestie pe plajă amuzantă, aruncând cu lanseta la stavrizi, cu ţaparina[1], care probabil ştiţi ce e, n-a fost atent că în spate a trecut un câine şi s-a înfăşurat ţaparina pe coada câinelui. Care nu voia să stea să-i scoată acele din blană. Asta a fost chestia amuzantă. Acolo [în Vamă] ştiam că sunt clujenii care aveau un fel de asociaţie sau cum să spun, în care aveau şi o cantină. Aveau aprovizionare mai separată cu sucuri, cu cola, care era o chestie extraordinară pe vremuri. Nu mi-a plăcut în Vamă să locuiesc pentru că atunci n-aveam maşină, era Mangalia mai departe, aprovizionarea mai redusă, adică erau un magazin – două, din câte ştiu, şi cumva clujenii aveau mai mult acces la aprovizionare. Deci noi n-aveam ce căuta acolo. Sau nu că n-aveam ce căuta, nu mi s-a părut convenabil să mă duc să stau acolo. Odată ce veneam de atâţia ani în 2 Mai şi cunoşteam foarte multe gazde... (9)

E relevant dacă povestesc că la băruleţul cantinei se vindea Pepsi Cola numai clujenilor din tabără. Deci trebuia să ai

[1] **ţaparínă**, ţaparíne, s.f. (reg.) prăjină cu o sfoară de care se leagă 11-12 undiţe şi o greutate ca să cadă în apă; şir.

pile sau să te prefaci clujean, să stai la o coadă mare, la un vânzător foarte ardelean, care socotea foarte greu restul de la 2 lei, care era costul unei sticle de Pepsi Cola. Aur curat în epocă, nu găseai Pepsi Cola decât în locuri speciale. În Vama Veche era şi capătul lumii, şi era o mizăşi subiect de hăhăială în epocă. (7)

[Vama Veche, după 1990]

Tu n-ai intrat în Vamă în vremea din urmă, după '90? Vama e un loc de stridență afișată, și chiar e definitoriu pentru Vamă lucrul ăsta, și de oameni care vin pur și simplu pentru sex, pentru băutură și, evident, muzică, fără de care nu se poate nimic, dar pentru atât, adică obligația este să te anihilezi, să-ți întreci limitele, să intri în irațional cât de repede se poate, să-ți anulezi rațiunea cât de repede poți. Și lucrul ăsta e foarte ușor de făcut. E un bazar, e un bâlci fără farmec, după mine, Vama actuală. (1)

După `95 m-am dus în Vama Veche, care încă nu devenise capitala distracţiei dure. Încă puteai să stai pe plajă şi să nu fie alături de tine cineva. Şi totul a fost aşa, dinspre Nord spre Sud. Deci exact aşa cum, în mare, staţiunile frecventate de genul ăsta de oameni au coborât de la Costineşti până la Vama, la fel pe plaja de la Vama la început puteai să faci

plajă în partea de Nord, unde e acum cherhanaua. Şi pe urmă tot am mers spre Sud ca să avem linişte, până la Cazemată. De Cazemată nu puteai să treci, pentru că încă mai avea armata poligonul, pentru infanteria marină. Şi era chiar drăguţ, că veneau şi te anunţau, pe cei care treceau dincolo de Cazemată, acuma luaţi-vă cearceafurile şi duceţi-vă după Cazemată că avem oră de trageri. Şi pe urmă s-a privatizat şi Armata Română şi pe locul poligonului acum sunt nişte clădiroaie uriaşe. Deci Vama după 2000 a început să-i tragă pe toţi cei care invadaseră 2 Mai-ul şi au venit aici, că aici era mai simplu, s-au construit toate restaurantele alea pe plajă. (2)

[Vama Veche, după 2000]

Vama Veche *a fost* un fenomen, nu mai este un fenomen din punctul meu de vedere. Oricum, e un fenomen deja diluat. Vama Veche era pe vremuri, într-adevăr, rock, muzică bună. Până la urmă aveai dreptul, libertatea de a face ce vrei, sau sentimentul libertăţii, pentru că libertate nu există, e iluzoriu tot. Aveai sentimentul ăsta, dar astăzi, datorită faptului că noi avem şi cultura turmei, adică acolo unde sunt mulţi vin şi eu, ei vin şi nu înţeleg nimic. Astăzi cel puţin 50% din oamenii care vin în Vama Veche, vin că e *trendy*. Că e *ceva*. Şi au posibilitatea de a intra acolo. Şi se

simt bine în cercul în care mai văd câte un intelectual, mai văd câte un politician mai deschis la minte şi aşa mai departe. Ei interacţionează cu chestia asta. Dacă ar fi trei muzee şi zece cafenele cu tematică sunt convins că nu ar veni acolo. Ei vin punctual pentru că e un trend, dă bine să te duci în Vama Veche. Eşti cineva dacă te duci în Vama Veche. Deci ei nu o mai percep ca o chestie culturală, din păcate faţă de acum opt - nouă ani, când exista această entitate de lucru, de cultură, care se simţea. Acum ea se diluează. Deci tot ce era bun, muzică, spaţii în care te distrai... nu mai pun muzică bună, clar. Cu oameni drăguţi. Gata. Asta chiar, într-adevăr, pot să spun că nu mai este Vama Veche ce a fost. Dar dacă vrei să faci ceva, să nu fugi. Adică, până la urmă, sunt nişte bastioane acolo, cum e Stuful, cum e Papa la Şoni, sau cum e... Bibi mai puţin acum. Câteva locuri. Pescăria, mai nou, de câţiva ani. Dacă ele ar dispare, ar dispare şi conceptul Vămii Vechi din trecut. Asta este clar. Ea nu va muri, un timp. Ea va exista. Dar datorită diluării, probabil că în câţiva ani, dacă dispare acest fenomen, ea va deveni exact ca şi oricare staţiune. Astăzi încă Vama Veche nu este staţiune. Şi 2 Mai. Dar ea va deveni o chestie cum e Olimp. Care nu funcţionează. Pentru că aici s-au creat fenomene, şi se mai creează. Că până la

urmă eu am continuat ani de-a rândul, de opt ani, să fac concerte. A făcut prima dată Bibi, dar el s-a lăsat. Eu am adus rock-ul, de fapt, cu adevărat. Când o fost şi Stufstockul, anii respectivi, din 2003 – 2004 şi aşa mai departe. [...] Dacă noi nu oferim exemple, dacă noi cei care facem chestia asta dispărem şi spunem „a, păi aşa a fost Vama Veche, acum nu mai e aşa Vama Veche, noi plecăm", atunci într-adevăr au învins cei care n-au nici o treabă cu cultura. Şi de autoritate este nevoie, pentru că noi înşine avem probleme, toţi, în general, datorită modului în care am fost educaţi, civilizaţi. Autoritate nu puternică, dar cel puţin o autoritate prin care să poţi modela lucruri, prin care să arăţi clar că lucrurile aşa trebuie făcute, eu sunt de acord. (4)

Eu pot să spun un singur lucru: Vama Veche are ceva pozitiv. Are ceva foarte puternic, dacă vorbim spiritual. Care e de neînţeles. Poţi să faci un milion de cercetări, tu sau oricare, nu are răspuns chestia asta. [...] Eu văd altfel Vama Veche. Nu trebuia să fie asfalt. Cum e civilizat în mii de alte locuri din lume, unde vezi piatră, unde vezi pavaje de lemn, unde ai o legătură mai puternică cu natura. Vama Veche era pe vremuri locul oamenilor cu bun-simţ şi locul oamenilor sentimentali, simţiţi, dacă vrei să zic, cu mai mult suflet. [...]

Sunt oameni. Şi mai sensibili, şi mai puţin sensibili... Un om care apreciază arta şi muzica este mult mai sensibil decât unul care apreciază, nu ştiu, altceva. Dacă te gândeşti pur comercial, e simplu: acolo te duci, faci business şi ai plecat. [Lucrurile se complică] Dacă te gândeşti la altceva, la sentimente, la simţuri... (4)

Cea mai mare supărare am avut-o acum vreo şapte ani. Nu era o vreme bună de plajă şi ne-am dus până în Vamă cu nevastă-mea, să ne plimbăm. A fost ceva îngrozitor ce am văzut în Vamă. Adică mizeria, localuri întinse... vorba vine localuri, nişte pereţi de rogojină acoperiţi de stuf până aproape de plajă, cu nişte mese şi banchete de lemn. Iar pe jos era nisip, e adevărat, dar un nisip 80% mucuri de ţigări, 20% nisip. Cam asta era pe jos. Şi nişte colibe de stuf, dar nişte colibe cam atâta [foarte mici], nu ştiu pentru ce erau, erau pentru decor, erau de locuit în ele... Aşa proastă impresie mi-a făcut, îngrozitor. M-a întristat de-a dreptul, ştiind, vorba aia, începând de prin `75 până prin 2005, când ne duceam la Vama la plajă, ce a fost vremea aia şi ce era acum. Plus toţi cu ATV-uri, cu Jeep-uri şi cu scandaluri şi manelele respective. (9)

4. Plajă

[Vama Veche, înainte de 1990]

În Vama Veche mergeam în vizită. Pentru că în Vama Veche plaja era mult mai mare şi cu dune, cum fusese pe vremuri şi în zona 2 Mai-ului. Dar era cu vegetaţie, dună – dună, deci cu parte destul de importantă [de vegetaţie] care creştea pe aceste dune de nisip iar dunele se terminau cu plaja. Şi plaja era tăiată în două de un pârâiaş. În dreapta pârâiaşului, spre bulgari, cred că la începutul anilor `60 cei de la Universitatea din Cluj au avut dreptul să-şi construiască o cantină. Şi atunci practic Vama a fost o descoperire a clujenilor, ca loc de petrecut vacanţa. Şi sigur că plaja era fabuloasă, şi atunci mergeai din 2 Mai la clujeni. Bine, era deja zonă de graniţă, la jumătatea drumului dintre 2 Mai şi Vama Veche, drum care era ca un tunel de vegetaţie, pentru că era acoperit de arbori care îşi uneau crengile, la jumatea drumului era un post de control al grănicerilor, erai dat jos, uneori erai lăsat să treci dar se luau buletinele, alteori nu erai lăsat să treci... Dar şi asta era un joc de-a şoarecele cu pisica, că dacă o luai pe plajă ajungeai la Vama. (2)

Ce era pârâul? Avea un rol important, că în stânga erau textiliştii, în dreapta erau nudişti. Şi la mijloc era pârâiaşul, dar pârâiaşul era atâta, juma de metru avea, şi adânc de-o palmă. Dar în mod spontan se organizase oarecum şi plaja de la Vamă. (2)

În Vama Veche exista totuşi o regulă nescrisă, subliniată de o demarcaţie naturală. Era un pârâiaş care curgea în mare şi se ştia că de o parte a acelui pârâiaş se poartă costum de baie, de cealaltă parte nu. Dar nu era aşa de strictă încălcarea, puteai să treci pârâiaşul fără să fii admonestat. (5)

[Vama Veche, după 2000]

Pentru plajă am avut momentul cel mai bun în 2004 – 2005, 2005 – 2006, când am reuşit să semnăm un parteneriat tripartit, cu Apele Române şi Primăria, pentru gestionarea plajelor în spiritul prietenos cu conceptul Vama Veche, şi, sigur, şi cu un concept prietenos ecologic. Şi dacă am reuşit atunci în procesul ăsta ceva a fost când am primit de la un director de instituţie publică, inginer la Apele Române, un text pentru protocol în care el vorbea de specificul cultural al Vămii, să se păstreze specificul cultural al Vamei Vechi. Ei vorbind până atunci în cu totul alţi

termeni. Iar noi am introdus acolo, cu forţă de recomandare, să se folosească mobilier din materiale naturale şi că dispară construcţiile, baruri şi alte chestii, care erau plantate în plajă. Cu suportul ăsta am invitat la negocieri întreprinzătorii, că ei băgau bani în astea. Deci Apele Române au impus ca o condiţie dinspre ei, Primăria şi-a asumat să fie susţinător, dar Primăria nu are autoritate pe plajă, ci la limita plajei. În plajă operau ei, micii oameni de afaceri, care erau cu procese între ei şi cu Primăria, toţi cu toţi. Douăzeci de procese. Am reuşit să-i aducem la masă, să negocieze între ei, şi şi-au autoimpus un ritm de schimbare a mobilierului. Să-şi facă umbrele de stuf, mai mulţi, ceea ce era mai ieftin şi le-a fost mai uşor. Au fost doi ani de zile în care n-au mai fost deloc umbrele de plastic sau cu mărci imprimate, reclamă. Iar alte obiecte de pus pe plajă... Au fost câţiva mai cu bani care şi-au făcut din lemn şi pânză lucruri drăguţe, dar mulţi băgaseră bani în plastic. Şi au cerut voie să-şi amortizeze plasticul până să schimbe cu altceva. Şi după aceea am intrat într-un declin, într-o criză de comunicare, pentru că s-a schimbat conducerea la Apele Române, a început efectul pedelizării şi nu s-a mai putut vorbi cu ei. PSD – PDL – PDL. Au rupt relaţia cu primarul, deci s-a spart platforma pe care noi puteam

comunica cu ăia. Şi ăia au lăsat în dorul lelii, ca să zic aşa. Astăzi nu mai ştiu cum se mai întâmplă, bănuiesc că mai sunt încă nişte umbrele de stuf, că asta au înţeles câţiva dintre cei de acolo, respectiv Stuful, care avea, Bibi, şi sigur Şoni, că el e partizanul acestui gen de [mobilier]. (7)

Am fost împreună cu primarul la prefect, pentru că există un proiect de consolidare a falezelor pe tot litoralul, care este bugetat treptat, în funcţie de priorităţile pe care le-au stabilit undeva. Unde prefectul este punct de trecere decizională. Şi erau cu priorităţile pe undeva prin Constanţa, că acolo e oraş, şi în interval, până în Mangalia. Şi am susţinut demersul primarului să aducă în 2 Mai programul de consolidare, lucru care nu s-a întâmplat, până la sfârşit. Vorbim de faleză. Plaja este erodată, dar şi faleza, e un proces care are nişte explicaţii care pe mine mă depăşesc, nu ştiu să spun. Că de fapt barajul de la Năvodari face ca aluviunile aduse de Dunăre să fie ricoşate în larg, şi ele nu mai vin să se depună pe litoral în sud, să ţină plaja alimentată cu nisip continuu. Posibil să fie aşa, posibil să nu, una dintre soluţiile spectaculoase date de un specialist vamaiot a fost că digul acela ar trebui spart. Nu mi se pare aberant, adică să-l faci pe o porţiune pod, să treacă pe sub el. Dar cu cine vorbeşti pentru o chestie de genul ăsta? (7)

5. Condiţii de cazare

[2 Mai, înainte de 1990]

Programul zilei era foarte simplu, mergeam şi dimineaţa şi după-masa la plajă când era vreme bună. Când era vreme rea stăteam în ploaie și în noroi. Noi nu aveam nici apă în curtea Tudoriței, trebuia să o aducem, să traversăm o curte și să ajungem la o cișmea de pe o stradă paralelă. (1)

La început erau privatele țărănești bine-cunoscute, cele de lemn, incomode, cu uși care nu se închideau bine, în multe locuri. Mă amuză și acum priveliștea celor care se duceau cu umbrela, a amicilor. Și noi făceam asta când aveam nevoie, traversam curtea cu umbrela în zilele foarte ploioase, și... strângeam umbrela și intram în privată. (1)

Sigur că e mult mai plăcut, mai confortabil să le ai pe toate la îndemână, să ai condiții igienice în primul rând, condiții igienice urbane. Pe de altă parte, dacă te duci și ai televizorul în cameră și toaleta în cameră, ce mai este specific țărănesc? Curtea, relațiile dintre oameni, dintre vecinii țărani, poate. Și unele obiceiuri ale țăranilor. Dar în rest tind să aibă confortul identic cu cel al civilizației

urbane. Și e ceva neconvenabil în felul ăsta. [...] În afară de curtea din spatele casei, cea care dă spre mare și care te plasează într-un spațiu rustic, în afară de asta tot ce era primitiv și rustic tinde să dispară. Și de asta e păcat, când n-o să mai fie nici construcțiile vechi și nici absolut nimic din tot ce era vechi într-un sat, când satul o să devină un soi de oraș cu vagi urme rustice, atunci o să dispară chiar lucrul care făcea 2 Mai-ul original și făcea și Vama înainte. Acum Vama este pe de o parte un loc cu foarte puține case și în care mai există încă țărani, și pe de altă parte o hipermodernitate zgomotoasă, care apare în special în weekenduri. (1)

[2 Mai, după 1990]

Pe lângă această casă cu prispă deschisă care a rămas cu prispă deschisă şi unde mai mergem noi când mai mergem, mai rar, [gazda] a construit din faianţă, din pereţi îmbrăcaţi în faianţă, ca un fel de baie ad-hoc, aşa, o garsonieră. Deci o clădire aparte, care stă fără fundaţie, stă pe pământ, cu pereţii de faianţă, cu ferestre termopan, cu un culoar de intrare în care e un frigider din ăsta eco care îţi vorbeşte, îţi spală câinele, nu ştiu, tot felul de chestii, utilat foarte modern. Cu duş, duş în interior. Deci în loc să faci duşul ăla

minunat, cu apa încălzită în rezervor la soare, faci duş cu apă rece, la umbră, înăuntru, în faianţă. Dar, mă rog, se cheamă că ai căsuţa ta, deci eşti în vilişoara ta. Şi Ş., ca fiind prieten vechi şi, mă rog, cu relaţii pe tot parcursul anului, când se duce acolo este instalat cu onor în această coşmelie de faianţă. Spre deosebire de noi, ceilalţi, care stăm pe prispa de pământ bătut şi ne simţim foarte bine. (6)

[2 Mai, înainte de 1990]

Pe vremea aia condiţiile de locuit erau pur ţărăneşti. Mai mult, trebuia să mergem undeva în capătul satului după apă potabilă, pentru că apa din puţurile lor nici la cafea nu mergea. Oamenii erau foarte de treabă, sătenii. Cinstiţi. Odată îmi aduc aminte că am cumpărat de la unii o funie de usturoi, când am plecat. Şi ne-am dus în staţie la autobuz şi după noi au venit alergând copiii gazdei cu o funie de usturoi, „aţi uitat să luaţi usturoiul". „Nu", zic, „l-am luat." Foarte drăguţi. (9)

A fost o bucurie mare când s-a introdus apa potabilă în 2 Mai şi am putut scăpa de canistre şi de cărat canistrele de la marginea satului. (9)

Prin anii `82 - `83, când mergeam la 2 Mai, aveam maşină atunci, între bagaje bineînţeles aveam şi o canistră de

benzină şi o butelie de aragaz. Pentru că era o problemă cu buteliile pe atunci şi cu benzina... ştii foarte bine. Şi aveam canistra cu benzină şi butelia după mine. Şi m-am enervat la o gazdă, i-am adus butelia că ne mai gătea, nu mai găteam noi, ne gătea ea mai mult, şi ne-am trezit că de vreo două ori făcea porumb fiert. Păi dacă pui porumbul să fiarbă la aragazul ăla, fierbe trei ore. Şi mânca din butelia aia de se termina. Era o problemă. Şi astea erau nelipsite în bagaje. (9)

Erau nişte veceuri nenorocite acolo, Doamne ce probleme erau. Nu puteai să te apropii pe distanţă de zece metri, te dădea mirosul jos, că nu prea făceau curat, dar erau duşuri afară. Erau 15 – 20 de duşuri din care funcţionau 7 – 8, dar erau duşuri. Acum toate astea au fost rase, s-a făcut în capătul plajei o construcţie foarte mişto cu veceuri şi cu duşuri, dar alealalte erau libere, acum nu, acum e cu bani. Sunt condiţii mai bune, dar sunt pe bani. (9)

2 Mai-ul avea şi rusticitatea care era foarte atrăgătoare, până la urmă a devenit, pentru cei mai mulţi, după '90, evident, a devenit greu de suportat şi oamenii şi-au inventat duşurile mult mai puţin primitive decât cele anterioare, au inventat cabinele de toaletă şi, lucru suprem pentru un

ţăran, au inventat toaleta în casă, care era de neconceput în anii '80, nemaivorbind de anii anteriori, '70, '60. (1)

Noi din 2 Mai nu puteam să închiriem case în Vamă. Deci nu se închiriau, doar pentru clujeni. [...] La începuturi nu s-a putut sta în Vama pentru toată lumea. (2)

6. Curtea

[2 Mai, înainte de 1990]

Curtea uneori era spectaculoasă pentru că avea arbori care dădeau umbră, şi asta devenea un lucru esenţial acolo, şi ca frumuseţe, ca verdeaţă, dar şi ca umbră răcoroasă. Dacă veneai acasă să iei masa, deci nu când stăteai cu cortul pe plajă... De multe ori veneai să iei masa având cortul pe plajă, că făceai mai mult seara sau dimineaţa ceva de mâncare. Dar o masă de prânz veneai să o iei la gazdă, care îţi făcea salate, îţi făcea ciorbă, păstra la rece. Păstratul la rece se făcea în frigider sau coborând în fântână. Adică aveau curţi şi coborai într-un vas, într-o cutie din asta ermetic închisă de metal, coborai şi stătea în apă rece. Şi asta era iar o trăsătură pitorească şi practică, foarte utilă

acolo. Curtea era un loc de întâlnire şi familiile care nu veniseră împreună sau nu se cunoşteau bine, mai ales seara se lăsa şi cu chef. Adică curtea X invita curtea Y şi Z la ei astă-seară. Uneori devenea o matcă, se făceau chefurile mai mult acolo, aveau chioşcul mai mare, aveau curtea mai mare, era mai în vad, era la jumătate între familiile care voiau să vină. [...] Prima dată, primele dăţi ne-am pus cortul în curtea oamenilor, sub pomi, sau în prelungirea curţii, dincolo de drum, că aveau casa aici şi livada dincolo. Şi atunci te invitau să pui cortul în livadă. Curtea juca un rol foarte important, ca într-o gospodărie românească de oriunde, cum se şi văd încă la Muzeul Satului. Aici mai era un avantaj. Învăţaseră, din cauza musafirilor, ca în satele evoluate din România, să aibă curtea curată. Satele cele mai înapoiate lasă curtea din faţă şi pentru găini, şi atunci diferenţa este enormă pentru cineva care vine din afară şi nu este dominat de gospodărie, de economia respectivă. Cu toate că, iată, aici ei câştigau foarte mult din venirea asta, dovadă şi cum erau întreţinute casele, cum se schimbau de la un an la altul. Nu se modernizau, cât se însănătoşeau, adică erau bine întreţinute şi îmbogăţite cu ceea ce învăţaseră de la musafiri că ei caută. [...] În curte, uneori, existau lampioane din astea pe care le au căruţaşii. Adică e

lampionul care se agăţa la căruţă, la spate. Şi asta crea un fel de atmosferă. Cum avem noi multe relaţii cu japonezii! Arhitectura de lemn, lampioane, vegetaţie, dalele astea care se duc cum au ei către lac, să păşeşti de pe una pe alta şi să treci peste apă. Adică erau curţi cu specific, ca să zic aşa, cu specific general, al locului, şi cu specificul familiilor respective. Lampioanele astea în curte, agăţate în pom, astea erau destul de hazoase şi necesare. Se foloseau mult lanternele noaptea, pe acolo, ca să te duci la latrină sau... N-aveau multe instalaţii în casă. Curtea era umblată. (8)

7. Arhitectura

[2 Mai, înainte de 1990]

Am apreciat mult arhitectura veche care era acolo, cu casele înălbite de Paşte, cu alternanţe de piatră, nu le-au mai tencuit, cu puţurile din curte, nu aveau alt fel de apă. Pe urmă şi-au făcut pompe în puţuri şi de asta urcau apa în cazanele alea spânzurate. Pitoresc, aşa. Mai exista legătura cu Mangalia, care iarăşi era a locului, adică ceva specific. Pentru că Mangalia a fost localitate de pictori şi de artişti

care au pictat acolo, cum pe urmă au pictat la Balcic. Aveau turci şi gazde, care dacă plecai de acasă şi cereai cheia îţi spuneau „Dar pentru ce vă trebuie cheie? Noi lăsăm deschis.” „Ei, da, dar avem lucruri înăuntru.” „Nu vă faceţi probleme.” Şi până la urmă oamenii se obişnuiau şi plecau la plajă fără să mai închidă. Casele şi moscheea din Mangalia aveau un *cache* al lor, era o atmosferă cu totul specială până când au venit lucrările de pe litoral. Acolo am lucrat şi eu, la Eforie Nord, pe atunci părea că e o arhitectură foarte modernă, ieşeai din moscovitism, din arhitectura sovietică. Dar pe urmă a fost copiată grosolan în ţară şi a devenit aşa, simplificată, banalizată şi a împânzit toată ţara. Mangalia era un loc în care doimaiştii şi cei din Vama mai târziu mergeau înainte de perioada asta, acum, când s-au stricat lucrurile. Pe urmă apăruseră baruri pe plajă, bodegi... Incorecte şi din punct de vedere sanitar. Adică să stai pe plajă şi să bei rom după rom, era ucigaş. Şi aveam colegi care făceau treaba asta, adică li se părea normal să stea de vorbă la un păhărel în picioare la câte un bar din ăsta. (8)

8. Cort

[2 Mai, înainte de 1990]

Am stat foarte multă vreme la cort la nudişti. La nudişti şi apoi puţin dincolo de nudişti, între 2 Mai şi Vama se mai putea sta până într-o vreme. Am stat când erau copiii, tocmai asta e culmea, când erau băieţii mici. Când au crescut mai mari ne-am mutat la gazdă. Când erau însă mici, în ideea că trebuie învăţaţi cu condiţii cât mai grele de viaţă, trebuie călîţi, copiii aveau unul doi ani şi unul patru şi am început să mergem cu cortul. Pe vremea aceea aveam o maşină Trabant Combi, pe care şi acum o iubesc mai mult ca pe orice maşină, şi când plecam la mare ne încărcam în Trabantul Combi. Noi doi, bărbatul meu şi cu mine eram în faţă, în spate cei doi copii, mai în spate, în partea de portbagaj a Trabantului Combi stătea salteluţa, vasele şi însuşi boxerul Roco, aveam un câine mare, şi tot bugalachiul, tot ce duceam acolo, pături, ţucaluri, umbreluţe, cărucioare, totul stătea pe maşină. Deci plecam cu un fel de munte încărcat pe maşina Trabant şi ne instalam cu cortul. Şi într-adevăr a fost perioada cea mai frumoasă din punct de vedere bucurat de natură şi de plajă.

Mergeam la sfârşitul lui iunie, pe urmă când ne-am mutat la gazdă mergeam în august în general la mare, mergeam la sfârşitul lui iunie când ziua este uriaş de lungă şi când te trezeşti dimineaţa direct pe plajă cu o mare foarte limpede şi foarte lină, spre deosebire de perioadele următoare când marea e când cu valuri, când cu alge, când cu meduze. Singura invazie zoologică, să spun aşa, era invazia de garizi. La sfârşitul lui iunie vin garizii până la malul apei. Şi culegeam garizi şi mâncam zilnic garizi pe care-i fierbeam pe aragazul de campanie. Era minunat. Şi cu o zi foarte-foarte lungă, practic beneficiam de lumină, chiar pe plajă stând, pe plaja neluminată, beneficiam de lumină până foarte târziu şi de foarte devreme. Dar aia a fost câţiva ani, când erau copiii mici. (6)

Eu nu sunt amator de cort. Sigur că i-am văzut de fiecare dată, am trecut printre ei şi îi cunosc pe mulţi dintre ei, dintre cei care vin cu cortul. Cortul îţi dă o autonomie pe care evident că nu o ai la gazdă şi în acelaşi timp sunt şi constrângeri pe care le ai în cort şi nu le ai când stai în gazdă. Nu ştiu să-ţi spun prea multe, nici nu m-am gândit la diferenţele marcante între cort şi gazdă. Sigur că este şi apropierea de mare cea care contează, se spune că ieşi din cort şi intri imediat în mare. Îţi faci, evident, foarte multe

lucruri singur, sau aproape toate ți le faci singur, spre deosebire de gazdă unde ești servit. Cei care locuiesc în cort, cu toate că nu stau în vârful muntelui, seamănă mai mult cu un explorator, cu un om care își conservă autonomia și care în principiu ar fi în stare să supraviețuiască și în condiții vitrege. Deși nu e cazul, pentru că la doi pași în spatele lor este lumea magazinelor, a restaurantelor pe care le pot frecventa oricând. (1)

[2 Mai, înainte de 1990]

În primul şi în primul rând, în Vama nu era voie ca să vii cu cortul până în `90, ceea ce puțini mai știu. Era zonă de graniță, chiar şi mersul de la 2 Mai la Vamă se putea face numai pe şosea şi era un control, o gheretă cu militari de la cealaltă unitate, de pe partea cealaltă a şoselei, şi existau perioade în care accesul în Vama devenea foarte restrictiv. Vama era pe vremea respectivă vizată în primul rând de cei puțini care aveau case acolo şi mai era grupul de clujeni. Clujenii aveau o cantină acolo, gestionată dacă nu mă înşel de Universitatea din Cluj şi locuiau pe la diverse gazde. Dar, încă o dată, nu cu cortul. Ştiu că într-un an sau doi au devenit [neplăcute] controalele astea pentru noi... Noi plecam dimineața, mergeam, făceam baie şi mâncam ceva la cantina clujenilor şi după aceea ne întorceam către seară. A

fost o vreme în care nu prea ne mai dădeau voie să mergem din 2 Mai în Vamă. Şi atunci un subterfugiu a fost următorul: am aflat de la cineva că avea casă un ofiţer de Securitate în Vama şi când eram întrebaţi la filtru unde mergem ziceam că mergem în vizită la persoana cu pricina. Şi în felul ăsta, cu cât cu mât, ne mai dădeau drumul. În 2 Mai situaţia cu corturile era diferită în raport cu cele două campinguri, de nudişti şi textilişti. Eu am fost în permanenţă la campingul de îmbrăcaţi, la textilişti. Existau evidente diferenţe şi... n-aş zice neapărat animozităţi... tensiuni între cele două grupuri. Noi mergeam deseori la campingul nudiştilor, în primul rând seara, pentru o băută. Era mai greu invers. Mi-aduc aminte de un incident extrem de iritant şi de strident, când o turistă, cred că cehoaică era, a venit de la campingul nudiştilor la textilişti. Mă rog, a înţeles că se poartă costum de baie, dar după ce a stat la plajă şi a făcut baie s-a dus la duş să se spele. Şi şi-a dat jos complet costumul de baie de pe ea, duşurile fiind în aer liber, în văzul tuturor. A fost pe punctul de a fi linşată, pentru că s-a trezit o congregaţie de bărbaţi să vocifereze, că să plece de acolo, că ce e neruşinarea asta şi aşa mai departe. Ea neînţelegând o boabă româna. N-aş fi vrut să fiu în pielea ei în momentul respectiv. (5)

Mersul cu cortul l-am învăţat pe munte. Şi plăcerea de a merge cu cortul. Pentru că pe munte mersul cu cortul îţi oferă o marjă de libertate mult mai mare decât mersul din cabană în cabană. Poţi să înnoptezi teoretic oriunde, practic trebuie să găseşti un loc cât de cât acceptabil pentru a-ţi pune cortul. Stai, îţi faci focul şi aşa mai departe. Nu te deranjază nimeni, nu ai surpriza neplăcută a unor cabane ticsite în care lumea vrea să chefuiască când tu eşti mort de oboseală, lucruri de tipul ăsta. Deci de acolo se trage plăcerea pentru cort. Într-un fel ea s-a transferat şi în ce priveşte mersul la mare, pentru că îmi plăcea să merg cu cortul tocmai pentru a-mi pune cortul pe plajă, aproape de mare, ca să aud marea în timpul nopţii, ca să stăm seara în faţa cortului şi să ne uităm la stele (râde), să facem foc şi aşa mai departe. (5)

[Vama Veche, după 2000]

Mă uitam la unul dintre Stufstock-urile cele mai asaltate, cred că ultimul cu intrare liberă, sau penultimul. Plaja era complet împânzită de corturi. Ca să găseşti doi metri pătraţi era [imposibil]. Ce să mai vorbim de pretenţiile noastre din trecut când neapărat trebuia să fim în prima linie, ca atunci când deschizi dimineaţa uşa de la cort să vezi marea în faţă. Era plin, nu puteai să arunci un ac. Ce era în jur, în schimb,

ca peisaj uman, nu prea avea nimic de a face cu statul la cort. Cortul era pur şi simplu un expedient ieftin. Erau unii veniţi cu carpete luate din casă în cort, chestii de tipul ăsta. Asta însemna pentru ei cortul, să nu plăteşti bani pentru cazare. În privinţa corturilor, eu am fost în Asociaţie printre cei care au susţinut că această chestiune nu poate fi rezolvată mulţumitor decât tot prin antreprenoriat, adică prin taxă de cort pe care să o colecteze cineva. Pentru că altfel începe vandalizarea. În ultima vreme, de pildă, noi n-am mai fost în Vamă, pentru că am avut experienţe extrem de urâte cu furatul. Fiica mea a fost cu prietenul ei, care cântă la Kumm, au avut un concert acolo, s-au dus de la cort... era şi în afară de sezon, puţine corturi pe plajă... s-au dus de la cort să-şi ia ceva de mâncare. S-au întors peste jumătate de oră, nu mai era nimic. Deci luat cortul cu totul. Asta înseamnă deja operaţiune calculată, cu om care stă de pază, cu maşină în care încarci. În ultimii ani pe plajă [furturile] au ajuns la ordinea zilei. Şi nimeni nu vrea să intervină, poliţia nu se bagă pentru că corturile respective au statut incert. (5)

[Vama Veche, după 2000]

Dacă ar dispare corturile, ar fi o problemă. Şi socială, şi materială. Pentru că oamenii ăia care vin să stea cu

corturile, culmea culmilor, sunt oamenii care ridică din punct de vedere comercial afacerile. Pentru că ei stând la cort mănâncă ori la restaurant ori din alimentară. Pentru că plătesc foarte puțin pentru cazare, ei vin săptămânal, sau vin şi stau cu săptămânile, față de cei care vin şi stau în cazare şi stau mai puține zile, pentru că în Vama Veche cazarea costă foarte mult, mult mai mult ca în alte locuri. Plus că nu există atâtea locuri de cazare astăzi în Vama Veche. Cazările din Vama Veche sunt de trei ori mai puține decât turiştii din Vama Veche. Plus că statul ar pierde enorm de mult în chestia asta. Numai de la taxa de drum de la Feteşti am calculat că pierd o sută de mii de euro pe sezon. Pentru că acei oameni nu-şi mai permit să vină săptămânal. Şi mai e încă un fenomen, că oamenii ăia care vin săptămânal consumă şi foarte multe produse alimentare, dar consumă şi energie, şi petrol şi aşa mai departe. Adică e un fenomen care funcţionează. Şi culmea, că în Vama Veche vin din foarte multe țări. Eu anul trecut am avut clienţi care au mâncat din 16 țări. Ceea ce nu poți să mai spui acelaşi lucru, poate în Mamaia mai găseşti. Sunt extremele, de fapt două societăți, două funcții. Acolo e o balanță clară, se vede cine e Mamaia şi cine e Vama Veche. Acolo-s fudulii şi aici sunt oamenii... Că dacă îi întorci

buzunarele pe dos şi spui să vedem de la cine curg mai mulţi bani, cinstiţi, o să vezi că în Vama Veche sunt mult mai mulţi decât fudulii din Mamaia. Asta, iarăşi, nu ne interesează, numa spun aşa. (4)

[2 Mai, înainte de 1990]

Eram în 2 Mai, stăteam mai sus, la Guţunuris, ştiu atâţia după nume, şi într-o dimineaţă, sau la prânz, sau după-masă a dat o furtună cu ploaie. Din asta de juma de oră, furtună de vară, scurtă, nu tropicală. Şi ne-am dus cu vărmiu până pe plajă să vedem ce-i la corturi, ce-au păţit acolo. Mulţi au păţit-o, pentru că n-a fost vreme de plajă şi au plecat prin staţiuni să se plimbe. Şi au lăsat corturile pe plajă. Era un cort, când vii de pe şosea treci pe lângă Dobrogeanu ca să ieşi pe plajă, era o alee, aşa, şi cu stâlpi de beton, era un cort la vreo cinci metri sus pe stâlp. L-a luat vântul şi i l-a proptit pe stâlp. A doua zi când s-a făcut vreme bună toate gardurile caselor, curţilor care dădeau pe plajă erau acoperite cu saci de dormit, saltele, toate hainele, toate puse la uscat, că i-a făcut harcea-parcea. De aia nu mă duc cu cortul. (9)

9. Biserica din Vama Veche

[Vama Veche, după 1990]

Biserica din Vama Veche e făcută de un grup de artişti iar arhitect e Aurelian Trişcu. Şi asta s-a făcut cum? Contribuţii a avut Bibi. Bibi a fost una din primele terase construite pe plajă. La Vama nu aveai unde să mănânci şi să bei. În afară de clujeni, dar care erau oarecum un circuit închis. Şi după Revoluţie, Bibi, care e un personaj celebru, şi-a construit acest mic restaurant cu terasă şi pe terasă... deci asta era după `95... făcea expoziţii de pictură, seara erau concerte de jazz şi Bibi a organizat şi o tombolă pentru ridicarea bisericii. A durat vreun an sau două sezoane, trei sezoane, s-au adunat bani frumoşi. Evident, care tombolă, nu conta asta, ci a fost un fel de subscripţie a doimaioţilor, nu a locuitorilor. E o biserică făcută după toate regulile de arhitectură balcanică ortodoxă. Nici nu ştiu dacă au apucat să o picteze. Dar au fost implicaţi mulţi pictori, arhitecţi în construirea acestei biserici. Asta e o generaţie de persoane care acum au 80 de ani trecuţi, şi care îşi făceau vacanţele la 2 Mai şi treceau şi pe la Vama. (2)

Silvia Radu şi Vasile Gorduz, ea e pictoriţă, el e sculptor, ea a pictat foarte mult la Vama şi el a lucrat destul de mult la Vama Veche, jos pe plajă. Are la palatul lui Brâncoveanu de la Mogoşoaia o expoziţie în subsol, acum. El făcea nişte lucruri din piatră foarte... cum să spun, ceva ca din preistorie. Simţi în piatră că este vorba de un copil, sau de un căţel, sau de [altceva]. A făcut şi lucruri extraordinare, de genul Traian cu o lupoaică în mână. Lupoaica e în aşa fel făcută că seamănă şi cu steagul dacic, adică are şi o flamură, ca şi cum avea o mică trenă. Şi atunci Traian stă cu Dacia în mână. Foarte interesant, adică a fost un sculptor fenomenal, foarte modern, foarte contemporan, şi încă nu prea ştiut. Ea, Silvia Radu, a lansat împreună cu el acţiunea asta pentru a se face o biserică la Vama. Şi Silvia Radu a apelat la soţia mea şi la mine, ca arhitecţi care ne cunoşteam mai demult, şi am desenat, am făcut ceea ce trebuia pentru biserica aceea. Lumea de atunci, adică recentă, că asta a fost cu nişte ani în urmă, şi nu cu nişte zeci de ani în urmă, s-a schimbat. [...] Când am vizitat locul cu constructorul erau deja donate acolo nişte mormane de piatră. Şi constructorul a spus, când am vorbit de piatra aia că se poate folosi, era bună, era piatră de Dobrogea, printre cele mai vechi cariere din ţară, sunt Munţii Măcinului, granit şi andezit, asta cu

care se pavează cu pavele toate străzile din Bucureşti şi din ţară, bolovanii ăia puţin rotunjiţi deasupra şi bucăţile alea mici de piatră, mai recente, mai recente faţă de istorie, de la Carol I încoace, care se aşază în arce ca să ţină la presiunea automobilului. Că altfel, oprindu-se în staţii, întotdeauna se mişcă pietrele alea şi se schimbă. În sfârşit. Piatra asta era acolo, masivă, nu tăiată. Şi el a spus „Da, ştim, ziduri de cărămidă şi pe urmă să placăm cu piatră." Şi Gorduz şi eu am sărit, „Cum să placaţi cu piatră?", asta se face zidul din piatră, nu vii cu placaj de piatră. Aşa de încăpăţînaţi au fost şi aşa dezordine a fost pe şantier încât anumte petice din faţadă sunt placaj. Şi se simte că sunt cu placaj, că în loc să pună piatra aşa [arată cu palma un plan orizontal] o pun aşa [arată un plan vertical]. O îmbrăcăminte nu este carnea, nici la om nici la casă. Am primit telefoane de la Tomis, de la Arhiepiscopie sau de la Episcopia Tomisului, de la responsabilul de acolo cu problemele de bani, care spunea că s-au gândit să facă biserica din blocuri mici de beton, astea care sunt beton celular autoclavizat, lumea îl ştie B.C.A. „Cum adică să faceţi aşa ceva? E prevăzut de piatră." „Ştim, am văzut că e de piatră, dar noi... E mai ieftin, e mai repede." „Şi cum o să lăsaţi asta aşa?" „Păi nu, că tencuim." Păi domnule, îi spun, la telefon era toată discuţia, sunteţi la

două sute de metri de mare, sau mai puţin. După doi ani de zile toată tencuiala aia a căzut. Sarea, vântul, viscolul. Au cedat, cu greu. [...] Adică sunt şi amintiri cu totul neplăcute de acolo, care arată cum s-a schimbat. Ştiind că doamna Silvia Radu dă bani atât cât trebuie, toate premiile pe care le-au luat, toţi banii pe care i-au câştigat, pentru că o piesă ca asta [a lui Gorduz] a ajuns... ca şi o piesă a ei, a Silviei Radu, „Sfântu Gheorghe", pentru o lucrare ca asta se plătesc bani buni, după cum ştiţi; ştiind că au bani, [constructorii] şi-au bătut joc. Adică, după ce a fost gata biserica, neterminată, au acoperit-o în aşa fel încât după primul an de ploaie a început să se scurgă apa pe pereţii interiori. Pictorul care a venit să facă mi-a dat telefon, a început să se lamenteze, cum poate să facă pictura când pereţii sunt în continuare uzi şi s-au îmbibat? Au fost foarte multe veşti proaste. S-au plătit alţi bani, a adus altă tablă, să o pună din nou, să facă izolaţia. Adică am avut numai veşti proaste de la mare. [...] Aţi auzit de Horia Bernea, pictorul care a fost directorul Muzeului Ţăranului Român? Tatăl lui, Ernest Bernea, a fost antropolog. Şi are lucruri foarte bune, la Târgul de Carte erau acum vreo şase titluri ale lui, aveam câteva acasă. A fost întrebat, şi un arhitect e interesat, sigur, de ce a făcut, dacă a făcut bine sau rău, a fost întrebat şi de

Silvia Radu şi de alţii: „Şi cum vi se pare biserica, ce au făcut Trişcii?" Şi el a spus „Păi, au făcut exact ce trebuia acolo." Adică este o chestiune puţin bizantină, la graniţă, deci şi când pleci şi când vii poţi să-ţi faci o cruce, adică e la locul ei. (8)

10. Efemeritate

[Vama Veche, după 2000]

Toate astea care s-au construit acum pe plajă la Vama au fost construite prin jefuirea domeniului public, în sensul că s-a folosit piatra de pe mal, există şi un drum care pentru asta a fost săpat, şi cu nisipul de la faţa locului. Clădirile alea sunt efemere, pentru că cimentul amestecat cu sare nu are o durată de viaţă mai mare de şapte, opt, zece ani. Deci o să se cam năruie în foarte scurtă vreme. Ceea ce nu e rău, dar spune foarte mult despre cum se folosesc resursele locale, în sensul că bunul public este folosit aiurea şi că oamenii ăştia nu construiesc pentru multă vreme. Acolo nu va fi o staţiune, niciodată. Deci e un fel de adunătură de barăci care o să dispară, normal, oricum n-au autorizaţie. Şi

asta se poate compara cu ceea ce înseamnă dezvoltare durabilă, vila lui Buculei de pe mal, dintre 2 Mai şi Vama. Care a preluat o tradiţie de a construi o casă de vacanţă. Cu materiale locale dar bune. E drept că nu multe locale, că pe urmă au trebuit să aducă piatră din Bulgaria, pentru că piatră de Albiţa nu le-a plăcut. Dar ceva trainic, care o să spună ceva despre un anumit mod de viaţă şi un anumit mod de a vedea mersul la mare. Care să şi includă marea. Spiritul Vămii Vechi a dispărut în măsura în care important nu mai e locul şi consumarea locului, prin plimbări, prin stat la soare, prin înotat, ci prilejul de a fi cu multă lume împreună şi a te îmbăta. Sunt două viziuni diferite, dar dezvoltarea durabilă cred că aparţine stilului 2 Mai tradiţional. (2)

11. Asfalt

[Vama Veche, după 2000]

Pista de biciclete e un proiect foarte bun, pentru care am şi susţinut Primăria, numai că, sigur, se putea face mai bine. Dar e unul bun. E gândit să meargă până în Bulgaria. Nu

prea trăieşte pentru destinaţie; ca trotuar e bun, dar pentru biciclişti, din cauza căţeilor şi a maşinilor, e o problemă. Asfaltatul străzii, iarăşi, a fost o supărare. Pentru că l-am adus pe primar la Bucureşti, l-am dus la Ministerul Finanţelor şi la Mediu, să găsim resurse să-şi asfalteze prietenos. Cea mai sofisticată soluţie, pe care a identificat-o unul dintre secretarii de stat de la Finanţe, era injecţia cu o substanţă care transformă pământul în beton, îl întăreşte. Deci ai un drum de pământ care de fapt e un drum tare şi cu comportament similar asfaltului, dar nu e asfalt, e pământ. Şi se poate spăla şi curăţa de praf. Era şi varianta cu piatră. N-a ţinut pentru primar, a fost mult prea sofisticat. Deşi a fost în Italia, a fost în Germania şi povesteşte. El e inginer de pe lângă Sighişoara. Şi când comunică el ştie, că acolo a văzut cum şi-au pus ăia în centrul oraşului piatră de râu pe străzi. (7)

II. OAMENI

1. Prinţul Cantacuzino

Cea mai veche amintire despre 2 Mai / Vama Veche este legată de prinţul Cantacuzino. Un locuitor din 2 Mai mi-a povestit că atunci când s-a făcut casa care acum e colonie de copii, casa aceea de piatră, pe malul mării, s-a făcut prin anii `30 tot pentru copiii României, dar a fost făcută de nişte Cantacuzini şi prinţul... un prinţ Cantacuzino, celebru pentru faptul că era aviator, îl ţinea minte lumea că ateriza la Vama Veche. Venea cu avionul de la Mamaia, ateriza la Vama şi se ducea la această vilă. Deci asta erau anii `20, cam aşa. (2)

2. Vamaiot

Vamaiot – doimaiot până în `90 era acelaşi lucru. Diferenţa era mai degrabă dată de acest fapt, că clujenii aveau fief la

Vama. Era întâmplător, absolut întâmplător Ardeal – Vechiul Regat. Rareori găseai ardeleni la 2 Mai şi munteni la Vama. Ca spirit era acelaşi lucru până în `90. Diferenţierile s-au făcut după `90 şi ele s-au răsturnat de câteva ori de atunci. La ora actuală [...] *Vama e de yuppies*, nu e de tineret boem. E genul de spaţiu unde tinerii de corporaţii se defulează intensiv într-o zi, ajungi vineri noaptea cu maşina ta de firmă şi te defulezi programatic până sâmbătă la prânz, că după aceea trebuie să te întorci la firmă şi cu asta basta. Cam asta e genul de populaţie. [...] Apropo de subculturi: dacă la început aveai grupuri care beau votcă şi ascultau muzica aia, alţii care beau bere şi ascultau muzica aia, la Stuf erau unii, acolo erau alţii, deci un fel de teritorializări din astea care erau relativ enclavate şi relativ autonome ca tip de muzică, ca tip de băutură, ca local, efectiv spaţii mai mult sau mai puţin de subculturi, la ora actuală ai *fusion*, ai mixturi, ai fluiditatea asta transculturi care se regăseşte în ceea ce beau oamenii. Adică cocktailuri. Îmi povestea un barman pe care îl ştiam eu de hă-hă, de pe vremea mea, care mai era încă pe acolo, se plângea, zice „băi, pe vremea noastră, ştiam că ăla bea votcă, ăla bea Săniuţă, ăla bea rachie, ăla bea vin şi acum toţi îmi cer tot felul de cocktailuri, de combinaţii." Asta

spune foarte mult. Amestecurile le găseşti şi în pahar dar le găseşti şi între oameni, s-a trecut la un fel de postmodernism foarte rapid, acest gen de fluiditate pe care o regăsim în toate actualele zise subculturi. [...] Chestia asta a început să se scurgă, să se fluidizeze. Acelaşi lucru se întâmplă şi la Vama. Şi a devenit spaţiu de consum. Un fel de *underground* la modă, dacă se poate, un *underground fancy*, ceea ce e cam contradicţie în termeni. Că underground de aia se cheamă el underground, ca să fie underground. Ei, underground care e foarte la suprafaţă, care e foarte vizibil şi care e foarte *trendy*. Te duci să te vadă toată lumea că te joci de-a undergroundul. (3)

Vamaiotul „clasic", ca să zic aşa, care voia să aibă un loc tihnit, neaglomerat, să aibă linişte, nu zgomot, să-şi facă focul în faţa cortului şi care, de fapt, a fost vamaiotul emigrant din 2 Mai când a venit puhoiul peste 2 Mai, ăla e pe cale de dispariţie. În mod cert. Profilul actual al vamaiotului, mi-e greu să spun... Există un amestec de hippiotism tardiv, oarece punkisme, emoisme şi aşa mai departe, e un peisaj foarte pestriţ. (5)

Aici e marea fractură între vamaiotul tradiţional şi vamaiotul actual. Vamaiotul tradiţional, dacă vrei, venea în

Vama tocmai pentru că nu vin alţii acolo. Vamaiotul actual vine pentru că vin şi alţii acolo. De asta spun că elementul *trendy* e foarte important în momentul de faţă. Şi probabil Stufstock-ul a contribuit la chestia asta, din păcate. (5)

3. Doimaioţi

Vechii doimaioţi, ca şi cei mai tineri dintre doimaioţi, merg acum în perioada de primăvară sau de toamnă. S-a schimbat mult structura. Vin oamenii cu copii şi oamenii mai în vârstă. Pentru că în rest a scăzut foarte mult numărul celor care vin să stea două săptămâni sau a celor care erau fericiţi, cum erau diverşi actori şi alţi posesori de meserii liberale, stăteau şi o lună, şi două luni. Închideau şi deschideau sezonul. Ăştia sunt pe cale de dispariţie, dar ei mai ţin 2 Mai-ul. În rest sunt aşa numiţii vichendişti, cum le zic gazdele. Care sunt oameni activi, oameni de 30 – 40 de ani care au mici afaceri sau slujbe de la care nu le convine să lipsească. Şi atunci îşi fac week-end-uri la 2 Mai. Şi am văzut o chestie foarte frumoasă de continuitate. La Rădiţa, de Sântă Mărie-Mică, deci începutul lui septembrie, a fost

prima oară când restaurantul la Rădiţa de acolo din Golf, partea de terasă acoperită, fusese închiriată. De seara până dimineaţa, de o familie care şi-a făcut nunta acolo. Şi ce era frumos era că erau şi bunicii, care şi ei fuseseră la 2 Mai. [...] A fost foarte frumos, că i-a cazat pe invitaţi în sat, nunta s-a făcut pe malul mării, superb, lună plină... şi angajată Mambo Siria. Au chefuit ei toată noaptea şi a doua zi de dimineaţă eu eram cu nevastă-mea pe plajă, mai spre dig, spre pescărie, şi erau doar pescarii şi cu noi. Pescarii trăseseră şi ei un chef, că de Sântă Mărie Mică totdeauna au o sărbătoare a lor. Şi pe curba drumului, pe la ora unsprezece jumate, douăşpe coboară Mambo Siria cântând. A fost absolut superb, că de fapt s-au plimbat prin tot satul ca să-i scoale pe nuntaşi, să-i adune din nou să vină cu alaiul după ei. Şi au fript un berbecel. Dar povestea în sine asta e, că s-a creat o pătură care e deja a treia generaţie, din ce ştiu eu. Bunici, părinţi, copii de vârsta nunţii. Iar pe copiii acelor nuntaşi acum îi văd în Golf. (2)

4. Comunitate

Primul caz în care s-a vorbit de comunităţi virtuale sau de mulţimi virtuale sunt turiştii. În momentul în care mergi la piramide, sau mergi în deşert la un raliu, trei săptămâni cu unul din Patagonia, cu un chinez şi un bulgar, după acele trei săptămâni sau trei luni sigur că ai o experienţă comună, ajungi chiar la anumite ritualuri comune şi simţi ca şi cum ai fi o familie. După care fiecare pleacă la el acasă şi s-a destrămat familia. Deci coexistenţa intensivă într-un spaţiu limitat şi pe o durată cât de cât semnificativă produce astfel de identificări, de sociabilităţi, dar trebuie să te gândeşti cum le numeşti. Pentru că şi aici e aceeaşi chestie. Ca turist stau măcar o lună într-un spaţiu unde fac doar anumite lucruri care sunt total diferite de ce fac de obicei şi sigur că ajung să simt chestia asta ca pe altceva, ca pe o diferenţă. Şi este o diferenţă. Şi încep să mi-o însuşesc. Dar ce înseamnă chestia asta trebuie vorbit cu multă grijă. (3)

[Vama Veche, după 2000]

Cred că atunci când se vorbeşte în momentul de faţă de o comunitate în cazul Vămii, termenul e folosit oarecum impropriu. Exista aşa ceva cu siguranţă în 2 Mai, exista cu

siguranţă în Vama. De ce spun că e impropriu? Factorul esenţial al construcţiei acestor comunităţi nu era dat de nişte elemente impersonale, ci de realitatea nemijlocită că majoritatea ne ştiam unii pe alţii. Erau de regulă cam aceiaşi oameni. De fiecare dată când mergeam în campingul ăsta de textilişti cunoşteam cel puţin jumătate din oamenii de acolo. Ştiam că revin în anul următor. Şi în felul ăsta se construiau regulile, modelele de conduită. Lucrul ăsta a început să se spargă imediat după `90 şi e unul din factorii care au produs exodul către Vamă. Pentru că iniţial exodul a fost către 2 Mai. Şi iniţial a fost exodul celor care mergeau la campingurile din Neptun, din Olimp, din campingurile alea din pădurice din staţiuni. Care au venit cu cu totul alte reguli de comportament. Adică erau oameni care veneau cu televizorul de acasă, cu maşina de gătit, cu maşina de spălat, cu lucrurile astea. De regulă familişti. În ziua de azi, din punctul meu de vedere, există două staţiuni-localităţi Vama Veche. Este Vama Veche de luni până vineri şi Vama Veche de vineri până luni. Sunt două lucruri aproape complet diferite. Vama s-a deschis în primul rând pentru turismul de week-end şi ăsta este omorâtor pentru comunitatea cu pricina. (5)

Nu, la ora actuală nu se mai poate vorbi [de o comunitate]. Dar este un brand. Orice consum colectiv de brand comun dă o identificare, nu o identitate. Din acest punct de vedere sunt, şi o să fie mereu sau încă multă vreme, o serie întreagă de persoane foarte diferite care se identifică cu Vama şi cu a fi vamaiot. Nu mai ai o comunitate vamaiotă, care avea regulile ei, dar ai [un brand], tocmai pentru că între timp [...] toate aceste lucruri s-au petrecut cu Vama, în majoritate şi ce e mai important s-au petrecut după `90, deci fac parte din această intrare într-o economie de piaţă. În momentul în care nu mai ai o comunitate dai un brand. Şi consumul acelui brand şi participarea la acel brand îţi dă un sens de „comunitate", dar fără să mai fie vorba propriu-zis de o comunitate. Nu mai e vorba de o identitate vamaiotă ci de o identificare cu [Vama]. Dispare comunitatea şi apare identificarea, apare brandul. Şi dă bine. «Am fost şi eu la Vama, nu discut cu tine care n-ai fost la Vama.» (3)

5. Gazde

[2 Mai, înainte de 1990]

Noi iniţal am stat la Tudoriţa. Tudoriţa şi mai nu-ştiu-cum, n-are importanţă, toată lumea ştia. Aşa se cunoşteau gazdele, pe numele mic. Tudoriţa era nevasta ciobanului Ilie, ciobanul satului, nea Ilie. Tudoriţa avea avantajul unei grădini foarte mari şi avantajul unei prispe adânci, prispă largă a casei. În general oamenii începuseră să-şi închidă prispele, dacă nu le şi desfiinţau. Le desfiinţau umplându-le cu [diverse lucruri], deveneau magazii şi te strecurai prin magazia prispei ca să intri în camera pe care o aveai la gazdă. Tudoriţa îşi păstrase prispa şi asta era ceva minunat, pentru că pe prispa aia ieşeau sau din prispa aia se intra în trei camere în total, deci acolo eram trei familii sau trei grupuri de prieteni, cu mesele puse pe prispă. Şi era ca şi când am fi avut o casă total pentru noi, cu prispă pentru ploaie, eram şi în aer şi în casă. Tudoriţa avea şi animale, erau oi, erau măgari, erau păsări, era o atmosferă foarte mişto. Cu dezavantajul că Tudoriţa era îngrozitor de murdară, şi aşa că era celebră prin faptul că mâncam clătite cu muşte. Numai la Tudoriţa se mâncau clătite cu muşte,

dar noi ne învăţasem. Avea nişte roşii uriaşe în grădină şi noi le furam noaptea numai de plăcerea de a mânca lucruri furate. Deci noaptea furam roşiile alea uriaşe şi le mâncam cu mare plăcere şi târziu am descoperit că roşiile alea erau îngrăşate cu haznaua în care ne făceam noi nevoile, toţi turiştii. L-am prins într-o dimineaţă la patru pe nea Ilie care golea haznaua şi cu găleata zvârlea dejectele pe roşiile alea pe care le mâncam noi nespălate, furate. Deci cam asta era la Tudoriţa. Unu, mult jeg, şi doi, Tudoriţa era deosebit de beţivă. Aşa încât în afara momentelor când era amuzantă era cam năucă şi tot timpul riscai să dea foc la casă, să uite să gătească, mă rog. Era o viaţă destul de aventuroasă la Tudoriţa. Şi mult mai târziu, după vreo şase-şapte ani de Tudoriţa, timp în care am înnodat prietenii la cataramă cu colegi de şcoală generală şi de liceu Caragiale, pe care îi ştiam de la liceu dar cu care nu aveam nici un fel de relaţii şi datorită vacanţelor de la 2 Mai în care ne-am nimerit împreună am legat prietenii care ţin şi acum. Deci 2 Mai-ul e responsabil de treaba asta. La un moment dat ne-am mutat de la Tudoriţa, Tudoriţa chiar începuse să fie neutilizabilă, bea mult, avusese şi o soartă nefericită, una din fete murise, mă rog... ea o luase razna şi ne-am mutat peste drum, la Nuţi Călin. Care avea şi ea o casă în care

avusese inteligența să păstreze prispa deschisă, chiar o prispă mult mai rudimentară decât a Tudoriței, o prispă de pământ bătut şi cu nişte stâlpi de lemn şi cu asta basta, nu avea nici parapet, nici pazie[2], mă rog, o prispă mai mult tătărească, dacă vrei, lungă de tot, pe care ieşeau şase sau şapte familii. Deci avea şase camere pe prispa respectivă, pe care şi-a păstrat-o deschisă şi unde ne învățaserăm, cam în aceeaşi perioadă mergeam cam aceiaşi oameni. Deci ştiam că ne întâlnim cu anumite familii la Nuți în perioada respectivă. (6)

Am avut de la bun început o țărancă, Tudorița Palelica, stătea pe Mihail Kogălniceanu, chiar pe şosea, foarte aproape de intrarea în 2 Mai. Tot grație Ioanei am ajuns acolo toți, tot grupul mare, eram vreo şapte, opt. Tudorița avea suficient loc, ne gătea ea şi trebuia să îi dăm bani pentru mâncare şi câteodată mai lua din alimentele noastre, pentru că era vremea în care aduceam absolut tot ce se putea aduce. Carnea, uleiul, zahărul, absolut tot-tot, fiindcă erau anii bine cunoscuți ai foametei în România. Şi atunci plecam încărcați chiar cu de toate. (1)

[2] PÁZIE, pazii, s. f. Scândură (ornamentală) aşezată vertical la capătul din afară al căpriorilor unui acoperiş cu streaşină pentru a ascunde capetele acestora.

În 2 Mai am stat o vreme la gazdă, nişte ani buni la gazdă după ce s-a născut fetiţa mea, în ’84, pentru că nu puteam să luăm la cort un copil mic. Deci, mă rog, patru – cinci ani am stat la gazdă, am stat tot timpul la aceeaşi gazdă şi era o legătură foarte marcată personal, adică gazdele erau ca un soi de protectori ai noştri. Mergeai tot timpul la aceeaşi gazdă, veneam cu cadouri de fiecare dată pentru gazdă din Bucureşti, uneori cadourile astea erau ulei, făină, zahăr, produse care lipseau. Dar nu avea caracterul unei simple relaţii comerciale. Măcar în aparenţă era un soi de relaţie de prietenie cu gazdele. (5)

Ăsta e tot farmecul şi ăsta e tot şpilul şi pentru Vama Veche şi pentru 2 Mai, că, faţă de restul staţiunilor unde practic nu aveai unde să te cazezi decât la hoteluri sau, mă rog, case de sindicat, ce mai era pe acolo, aici automat era ceea ce am numit eu *(în studiul despre Vama Veche făcut de Vintilă Mihăilescu pt. „Salvaţi Vama Veche”)* „turismul pe curte”. Deci la gazde, la localnici. Şi toţi, dar absolut toţi aveau gazdele lor. Te duceai o dată şi, dacă erai vamaiot sau doimaiot, păi zece ani, douăzeci de ani, treizeci de ani, cât stăteai pe acolo de regulă te întorceai la aceeaşi gazdă şi dădeai peste aceiaşi oameni. Era o chestie de socializare foarte puternică. (3)

6. Generaţii

Nu era pe vârstă. 2 Mai şi Vama Veche s-au deschis cam în aceeaşi perioadă, prin anii `60, nu mai devreme, afară de ce spuneam, Balcic şi aşa mai departe, dar care a fost altă generaţie, în anii `50 s-a terminat tot şi s-a spart toată povestea, s-a rupt orice fel de continuitate... Prin mijlocul anilor `60, mai ales spre sfârşitul anilor `60, a început să fie reinvestit acest spaţiu. Întâi şi întâi 2 Mai şi apoi Vama. Într-un fel, aceste două localităţi au crescut împreună cu primii care au venit acolo, cu pionierii, ca să zic aşa. Pe măsură ce veneau şi alţii erau asimilaţi şi se asimilau, adică se integrau într-un gen de spirit hippiot soft. Atunci între mine, care aveam deja cincizeci, şaizeci de ani, să zicem, şi ăla care abia a venit în anii `80 şi avea 17 ani, a venit aici pentru că îi plăcea această chestie. Eu mi-am păstrat bâzdâcurile, alţii au venit pentru că le plăceau aceste bâzdâcuri, deci nu erau diferenţe de vârstă. Diferenţe de vârstă au apărut târziu, pe la sfârşitul anilor `90, când s-a rupt toată povestea. (3)

E interesant că se vorbeşte mult mai mult despre Vamă. Pe vremea mea, să zic, deci până în `90, era 2 Mai, despre

Vamă se vorbea foarte puţin. După `90 s-a vorbit mai mult despre Vamă pentru că generaţia tânără de după `90, în descoperirea lumii, n-avea ce să mai descopere la 2 Mai pentru că nu mai era plajă. Deci din motiv fizic. Şi atunci la Vama Veche era încă o plajă uriaşă. Noul val de după `90 s-a dus din motive din astea foarte fizice, repet, spaţiu, la Vama şi nu la 2 Mai. 2 Mai-ul a început să fie dezertat aproape, pentru că nu mai avea plajă. Şi atunci ei au descoperit acest fenomen 2 Mai – Vama, l-au descoperit doar la Vama. Şi în imaginarul colectiv al acestei generaţii Vama a devenit reperul, pentru că 2 Mai-ul oricum era o porcărie. Nu aveai plajă, nu aveai ce să faci acolo. Şi a început toată această dezvoltare a Vămii. Aici a fost cercul vicios. În momentul în care în Vamă au început să vină buluc tineri doritori de distracţie, de expansiune şi aşa mai departe, s-a creat o cerere de piaţă. Evident că a început imediat să apară şi oferta. Nefiind controlată, orientată, inteligentă, oferta a distrus exact această chestie. Deci într-un fel generaţia lor, fără să-şi dea seama şi fără să vrea, au distrus Vama. Prin supralicitare. În momentul în care ai un consum foarte mare, acel produs intră în inflaţie. E ceea ce s-a întâmplat la Vama. Drept care generaţiile care deja au început să aibă copii, pentru care au nevoie mai ales de o

curte, s-au mutat înapoi la 2 Mai. Şi acum este o ruptură generaţională. La 2 Mai ai familişti, la Vama ai nefamilişti, grosso modo. Şi în mare măsură pentru mâncat, dacă vrei să mănânci mai bine, mai serios, te duci acolo unde sunt *yuppies*, la 2 Mai se mănâncă mai bine. În timp ce la Vama, fiind mai tineri, mai fast-food şi aşa mai departe, poţi să mănânci rapid o gogoaşă, o nu ştiu ce, nu ştiu cum... Dacă eşti mai pretenţios sau o dată vrei să mănânci şi tu mai bine, de regulă ieşi în oraş la 2 Mai. Pentru că acolo e mai aşezat, s-a mai îmburghezit... 2 Mai-ul a devenit, după o perioadă de cădere totală, un reper pentru familişti, în mare măsură. Oameni trecuţi de 35 – 40 de ani, care vor mai multă linişte, care au nevoie de curte pentru că sunt cu copilul de 2 – 3 ani, îl lasă în curte şi îşi văd de treabă. S-a păstrat turismul de curte mult mai mult la 2 Mai. Deci s-a refăcut o împărţire între cele două spaţii invers faţă de ce a fost înainte. Dar ele tot timpul au fost în dinamică, 2 Mai şi Vama Veche. (3)

7. Intelectualii

Aproape toți erau intelectuali, era o zonă intelectual-artistică. Era un soi de club închis în care aproape toți aveau legături foarte strânse cu lumea asta, dacă nu erau ei înșiși intelectuali. Şi n-ar fi călcat în 2 Mai alt soi de oameni, pentru că nu se simțeau în largul lor, s-ar fi simțit străini și exluși din mediu. Dacă într-un sat toți se cunosc între ei, și noi ne cunoșteam aproape toți între noi. Mai ales că relațiile se făceau foarte rapid în 2 Mai, cunoștințele. (1)

Cei care veneau la 2 Mai erau în general, din câți am întâlnit şi văzut, erau oameni cu un anumit nivel de cultură şi civilizaţie. Sau civilizaţie dacă vrei, în primul rând, şi cultură după aia. Care respectau nişte chestii de civilizaţie, de curăţenie, de scandal. Nu erau scandaluri, nu erau beţivii, decât localnicii, între ăştia care eram turişti nu prea i-am văzut beţivi. În prima perioadă erau artiştii care veneau acolo mai mult, erau tot felul de artişti. Nina Cassian, şi alţii, cunoscuți, mai cunoscuți, şi tot se lăudau gazdele cu artiştii. Cam asta ar fi fost în perioada `65 - `85 caracteristica celor care veneau la 2 Mai. Gaşca asta în care mergeam: era Octav Sava scriitor, autor de piese de teatru,

cărţi; ăstalaltul, Miron Bălţăţeanu, inginer şi el la un institut de proiectări. Nevastă-sa inginer constructor. Cine să-mi mai aduc aminte aşa? Bine, şi alte familii de profesori universitari. Adică nişte oameni de un anumit nivel intelectual şi de civilizaţie care căutau această... nu singurătate, ci lipsă de constrângere, de ordine, dar fără să facă dezordine. Adică dacă nu voiam să mă duc la cantina hotelului sau în hotel nu însemna că ne băteam joc şi mâncam tot timpul în cârciumi sau ne îmbătam şi nu ştiu ce. (9)

8. Clujenii

[Vama Veche, înainte de 1990]

A fost întotdeauna o distincţie între vamaioţi şi doimaioţi. Cei care mergeau la 2 Mai nu prea mergeau la Vama şi invers. La Vama veneau în general ardeleni, pentru că aveau clujenii un fief, un fel de tabără, şi se uitau foarte urât la bucureşteni. Nu însemna că e, aşa, frontieră, dar bucureştenii, în marea lor majoritate, mergeau la 2 Mai. Şi Vama Veche era fieful clujenilor în speţă şi al ardelenilor

prin extindere. [...] Această „specializare” a început din momentul în care Universitatea din Cluj a avut o bază, o cantină, cu nişte priciuri şi aşa mai departe. Puteau să meargă studenţii acolo şi atunci, în timp, în jurul acestui nucleu, s-a exins împărţirea între ardeleni şi ceilalţi. (3)

Noi, în momentul în care spuneai „clujeni”, era altceva. Era altă lume, exista o graniţă acolo, imperceptibilă dar sensibilă. Ăia mâncau la cantină! Deci clujenii mâncau la cantină. Păi te duci în vacanţă să mănânci la cantină? Cantina pentru noi însemna mâncare la cazan, fiertură fără gust. Şi sunt convinsă că nu era aşa. Şi mâncat la mese lungi, pe bănci, cot în cot cu tot felul de vecini necunoscuţi. Asta presupuneam noi că e mâncatul la cantină. Noi mâncam ori pe plajă – nişte porcării pe care ni le improvizam noi, ori din când în când acei mititei depăşiţi la Musurete ori din când în când mai mâncam la gazdă, dar, cum spuneam, clătite cu muşte. Şi totuşi ni se părea că e cu totul altceva. Clujeanul... „Clujenii”, pentru noi, erau tot timpul la plural. Clujenii însemnau o oarece înregimentare. Erau ca o echipă, ca un batalion. Acolo era batalionul clujenilor. Habar n-aveam cum se distrează, nici acum nu ştiu, dacă mă întrebi nu ştiu cum se distrau, probabil foarte asemănător cu noi. Dar eram *noi* şi *ei*. De aia îţi spun că am

călcat destul de puţin la Vama, mergeam pe plajă, niciodată nu ne-am dus în sat, nu ne interesa. Aşa încât diferenţele probabil că nu erau mari, dar noi le percepeam ca nişte diferenţe categorice. (6)

9. Îmbrăcăminte

[2 Mai, înainte de 1990]

Existau rochiile de vară, de plajă, o parte dintre fete şi le făceau singure, dar nu era, nu cred că era, nu-mi aduc aminte de ceva excentric în îmbrăcăminte. De fapt, era o lume extrem de liniştită, adică nu se întâmplau lucruri extraordinare în 2 Mai. (1)

Era de ajuns să ieşi din 2 Mai şi să intri pe străzile acestor staţiuni, ca să te simţi, ca să intri într-o aglomeraţie de neimaginat. Deci lumea defila, îmi amintesc precis, defila pe străzile asfaltate şi pe trotuare ca la o manifestaţie de 1 mai. Era ceva îngrozitor, te strecurai printre oameni, şi erau îmbrăcaţi cumva ca la Bucureşti, puţin mai colorat, şi căutând să iasă în evidenţă prin ceva. Deci erau totuşi la mare, căutau să iasă în evidenţă, dar nu reuşeau. Erau o

magmă, cum ziceam noi, sindicalistă. Sindicatul era nomina odiosa. Dacă îl taxai pe unul de sindicalist era limpede ce vrei să spui despre el. Pe când dincoace, în 2 Mai şi în Vama mai mult, dar în Vama mergeam destul de rar, cu toate că era relativ aproape, în 2 Mai era multă dezordine. Chiar dacă era multă lume pe stradă nu simţeai că se duc toţi în aceeaşi direcţie, nu ştiu cum să spun. Fiecare îşi vedea de ale lui, conversaţiile se ţineau peste gard, la portiţă, pe şanţ. Treceai spre strada şcolii, traversai dincoace, era o mişcare haotică. Iar îmbrăcămintea era cu totul alta, în general erau, şi la fete şi la băieţi, lucruri largi, fluturate, nimic nu contura trupul. Erau fuste lungi şi creţe, *gipsy*, să spunem, erau aceste cămeşoaie care erau de două feluri, cămeşoaiele ţărăneşti cu „bună dimineaţa, naşule", reinterpretate, revizitate şi purtate strict la 2 Mai, păstrate de pe un an pe altul. Sau începuseră să apară cămăşile cu iz african, de *burnuz*, de *bubu*. Repet, pentru fete părul lăsat pe spate, mai mult sau mai puţin pieptănat, flori în păr, scoici la gât, scoici pe braţe, pe degete, inele din pietre, culegeam pietre şi băieţii prin frecare piatră de piatră reuşeau să o găurească sau să-i dea o anumită formă şi pe urmă montată în sfoară sau în sârmă devenea bijuterie şi erau bijuterii-ofrande. Iar pentru băieţi, în afară de cămeşoaie, multe bărbi, plete, pe

vremea aceea nu erau barbă şi tunsoare scurtă la păr, deci şi băieţii erau în mare parte pletoşi, dacă nu oricum cu părul mare. Pălării de soare foarte caraghioase. Fetele umblau cu turbane sau cu broboade legate în anumite feluri, fiecare mai special, iar băieţii aveau pălării de soare, nu erau şepcuţe sau pălăriile alea albe de soare, de vacanţă, ci pălării de soare care de care mai caraghioase. Unele erau pălării negre de fetru reinterpretate şi devenite pălării de plajă, altele erau pălării de soare împodobite: cu nasturi, catarame, scoici, la limita între artă manuală şi haz. De fapt era şi un fel de a face haz de tine însuţi, adică exista şi o notă de umor în felul de a te îmbrăca. (6)

10. Hippie

[2 Mai şi Vama Veche, înainte de 1990]

N-aş putea spune că a fost o mişcare hippie. În primul rând că n-aveai bani. [Hippies au apărut] în momentul când tineretul occidental, fie de pe partea asta, fie de pe partea cealaltă a oceanului, a început să aibă bani. Cu care bani s-a dezvoltat ce? S-a dezvoltat industria muzicii pop, deci

tineretul a devenit nu numai un public, dar şi un cumpărător de muzică important. Şi, vezi, în funcţie de cerere şi ofertă au apărut şi „superbele" formaţii... Pe de altă parte, au apărut maşinile mici, celebrul Deux chevaux [Citroen 2CV] sau cocsinela Volkswagen, broscuţa. Deci trebuiau ceva bănuţi. La asta trebuia să adaugi un tip de comunitate la marile concerte gen Woodstock sau aşa, care nici pomeneală nu putea să fie... Deci eu nu cred că a existat o mişcare hippie în 2 Mai. Dar a existat o cultură comunitară de tip 2 Mai legată de moda vestimentară şi o expresie a unui anumit tip de sociabilitate, un fel de elitism, de fapt. Adică nu era o societate foarte democratică în afara graniţelor acceptate. Da, era o elită, în care puteai să intri. Era o elită culturală. Puteai să fii muncitor în mină, dar dacă îţi plăcea Elvis Presley sau Leonard Cohen sau altceva... (2)

Aici era o cultură unitară, nu pot să spun că era foarte conştientizată şi foarte militantă, dar era generaţia hippie, hippiotă. Era un gen de cultură hippie *à la roumaine*, dar chiar şi târziu aceasta a rămas dominanta. În momentul în care s-a pierdut acest liant deja au început să se destrame şi 2 Mai-ul şi Vama Veche. Nu a fost o chestie de subculturi,

de teritorializare de subculturi, asta a apărut foarte târziu şi a apărut doar în Vama. (3)

Eu susţin că da, [se poate vorbi de o perioadă hippie], eu susţin că în perioada aia, datorită 2 Mai-ului şi a faptului că ne puteam manifesta „ca şi când", deci într-un fel era o joacă de-a hippie, ne manifestam ca şi când am fi hippie, pentru că reveniţi acasă deveneam bucureşteanul cuminte, familistul, studentul conştiincios, deci lucrurile intrau în cu totul alt făgaş. Dar acolo era o perioadă de ieşire din piele, şi o ieşire din piele cu un anume tip de muzică, un anume tip de comportament, un cu totul alt program de zi-noapte, bioritm. Dormeam mult ziua şi lucrurile se petreceau noaptea, plajă şi baie noaptea, lucrurile se schimbau efectiv la 180 de grade şi felul în care se schimbau, deci tipul de viaţă spre care conducea această schimbare era tipul de viaţă hippie. Şi eu susţin că în 2 Mai cu precădere s-a trăit hippie multă vreme, ca de obicei am târât modul de viaţă hippie după noi mult după ce trecuse la el acasă. Din nostalgia acestui sentiment de libertate, nu ştiu, spune-i „libertate înflorită". Era şi un mod de a înnoda, nu mai era cazul meu în speţă, fiindcă eram deja măritată, aveam deja copii, dar exista un mod de a înnoda relaţii amoroase mai liber decât când erai acasă. Mai ales la cort, fetele migrau

dintr-un cort într-altul, din două în două nopţi sau în fiecare noapte. Existau permanent – asta îmi amintesc – permanent mari tragedii amoroase. Nu se putea ca pe plaja de corturi să nu existe cel puţin un cuplu care plângeau, ea plângea, el ameninţa că se sinucide, ea voia să se înece, el se îmbăta. Existau chestii din astea palpitante, dacă vrei, spectaculoase, care se întâmplau în fiecare sezon. Uneori acelaşi cuplu venea bine-mersi din nou, sub formă de cuplu, vacanţa următoare, după ce se despărţiseră, sinuciseseră şi aşa mai departe. Exista un anume mod de a trăi altfel din toate punctele de vedere. (6)

Hippie a fost, ca şi alte mişcări, destul de bine conturată. Totuşi fenomenul hippie are, ca orice mişcare, ca orice fenomen, o zonă de răspândire în care e hippie foarte clar, mai puţin hippie, şi mai puţin hippie şi puţin de tot hippie. [...] Cred că şi acolo, [în 2 Mai], la un moment dat populaţia s-a mărit şi s-a diversificat. La început erau puţine familii, care povesteau acasă ce bine e acolo. Şi atunci mai atrăgeau încă unul, şi încă şapte, şi încă douăzeci. Şi asta a crescut ca în China. Adică douăzeci pe urmă erau optzeci. Sau două sute. [...] Mulţi din cei care veneau acolo aveau câte un deget hippie sau câte o ceva anterior hippie-lor care îi anunţau pe hippie. Adică sigur că la mare acolo, în

libertatea de acolo era o altă costumaţie, mai liberă. Mergeai, ştiu eu, mai degajat decât la oraş. Oamenii aveau şi o individualitate mai marcată, familiile astea care veneau acolo. Chiar colegii mei sau oameni de la şcoală sau de la facultate erau personalităţi foarte bine conturate. Unii povestitori, unii cu muzică, unii cu metafizică sau alţii cu probleme de yoga. Adică erau multe şcoli, multe genuri. Noi am mers înainte de a începe să se deterioreze atmosfera acolo, nu că hippie ar fi fost o deteriorare, că, apropo de Londra, chiar dacă nu ajunsese la noi atunci, era perioada hippie puternică, de început, cu personalităţi în cadrul mişcării hippie. Asta era o trăsătură a hippie-lor. Nu erau o garnizoană, un regiment, de oameni care să aibă frapant aceeaşi treabă, aceleaşi gesturi, aceeaşi îmbrăcăminte. Pe mine mă mira personalitatea şi seriozitatea persoanelor pe care le-am văzut acolo [la Londra], foarte hippie prin îmbrăcăminte, prin bijuterii, prin nonşalanţa pe care o aveau. [...] Nu ştiu de ce am rămas cu impresia că hippie la noi avea şi un caracter puţin obrăznicuţ, aşa, puţin de atac. (8)

Nu era vorba de hippie. Era vorba de o libertate de mişcare. Nu trebuia neapărat să te îmbraci ca să te duci la masă. Îţi puneai nişte una din astea [o cămeşoaie] pe tine ca pe plajă

să poţi să te îmbraci pe dedesubt, dacă stăteai în 2 Mai. Dacă te duceai în Vama era altceva, că erai mai liber. Câteodată şi bărbaţi mai puneau din astea. Dar oameni foarte serioşi, n-aveau nici o legătură cu atitudine hippie. Iar muzica care se asculta era muzica care se asculta şi în Bucureşti la ceaiuri, nu era ceva special. Acum, în ultimii ani, să zicem că din cauza Vamei care e mai în modă la tineret, la cei mai tineri, am văzut tot felul de... hai să le zic ciudaţi. Mergând pe plajă pe jos spre Vama Veche, era o pereche într-o zi, noi făceam plajă la 11 – 12, în plin soare, şi ăştia în ghete, cu rucsace, îmbrăcaţi în negru de sus până jos mergeau spre Vamă pe plajă. Era o formă de a fi originali, probabil. (9)

11. Nudism

[2 Mai, înainte de 1990]

Eu nu-mi amintesc de relaţii neprieteneşti [între nudişti şi textilişti]. Deci nu asta e problema. Dar exista un reciproc complex de superioritate – inferioritate. Textiliştii se simţeau în adâncul sufletului oamenii civilizaţi, deci

urcaseră totuşi deasupra nivelului animal şi instinctual, erau oamenii civilizaţi, şi în general la textilişti erau corturi mai mari şi mai făţoase. Pe bune, adică cred că erau oameni cu posibilităţi puţin mai mari financiare, nefiind nici ei nişte bogătani. Şi în ultimă instanţă făceam parte cam din aceeaşi lume, dacă e să te gândeşti. Iar pe partea cealaltă, la budişti, exista ideea că noi, budiştii, suntem cei curajoşi, liberi, mult peste civilizaţia pudorii mic-burgheze. Erau şi anii când ajunsese la noi *flower-power* şi aşa mai departe, deci umblam cu pletele pe spate, înveliţi în nişte cămeşoaie sau în nişte fuste lungi, scoici la gât. Mi-amintesc că era vremea în care îmi pictam pistrui verzi pe faţă şi floricele cu *fla*-ul, fiind deja mamă de doi copii, nota bene. Dar cam aşa era vremea atunci. Deci astea erau complexele de superioritate. Pe de altă parte, ele erau dublate de complexe de inferioritate. Textiliştii că stau cu costumul pe ei şi li se încrustează plasticul de la costum în carne şi noi înotam în apă în pielea goală cu plăcerea aferentă. Deci ei cu complexul ăsta de inferioritate că totuşi rămăseseră oarecum în chingi, noi cu complexul de inferioritate că, sigur că da, ne simţeam oarecum priviţi ca marginali. Ne plăcea situaţia, dar eram şi priviţi ca atare. Deci era un amestec de complexe, zic eu, de superioritate – inferioritate.

Asta nu împiedica relaţiile, am avut tot timpul prieteni care au stat la textilişti şi noi am stat totdeauna la budişti. Şi seara la petreceri eram împreună, şi nu, n-am simţit agresivitate. Am simţit băşcălie reciprocă, asta era, într-adevăr, ne ironizam cât se putea şi mai ales povesteam unii despre ceilalţi cu mult haz. (6)

[Vama Veche, după 2000]

De fapt mai mult nudiştii tolerează textiliştii, nu textiliştii pe nudişti. Pentru că de obicei tot cer nudiştii, băi, hai să facem o zonă a noastră, dar... e tolerată. Mai încolo nu mai e, în mijlocul plajei dacă te duci dezbrăcat se uită la tine ca la felul doi. Acum zece ani erau peste tot. Adică amalgamul ăsta, sau, mă rog, cele două grupuri, de nudişti, de textilişti, se restrânge spre nordul Vămii Vechi, tot mai mult şi mai mult. Şi tot mai mult se extinde partea strict textilistă. Aici denotă, într-un fel, şi cultura noastră, şi ceea ce acceptăm noi ca indivizi. Blocaje. Astea sunt de fapt nişte blocaje, le ai sau nu le ai. Un nudist nu vrea să epateze, că el poate să facă chestia asta, ci e un mod de viaţă. Sunt oameni care îi înţeleg şi oameni care nu-i înţeleg. Sunt oameni care îi tolerează. Şi atunci cei care tolerează nudismul se intersectează cumva cu grupul acesta. Pentru că efectiv e vorba de toleranţă. Deci şi ei au o toleranţă, chiar dacă o

toleranţă mai mică. Nudiştii au o toleranţă mai mare, din punctul meu de vedere, şi cultural şi psihologic vorbind. Iar textiliştii care se adună acolo [, la nudişti,] au o toleranţă mai mică, dar totuşi au, iar dincolo [, în mijlocul plajei,] e exclusă toleranţa din punctul ăsta de vedere. (4)

[2 Mai, înainte de 1990]

Atunci, când nu exista mulţimea asta de localuri, şi nici populaţia asta aşa de multă, şi nici un amestec de populaţie care pe urmă începuse să umple plaja şi să o facă puţin... nu ştiu cum să spun ca să nu fiu nepoliticos... puţin murdară. Murdară şi ca populaţie, şi ca locuri. Atunci duşurile erau sus la 2 Mai, nu ştiu acum dacă sunt şi pe plajă, cred că nu. Erau pe faleză, sus. Şi era lume foarte puţină şi puteai să foloseşti duşurile foarte bine. Alt moment de dezbrăcare în aer liber foarte civilizat. Copiii şi tineretul, şi pe urmă bătrânii, de la o vreme, după cum se vede în ultima vreme cu personalităţile astea mari, dau în mintea copiilor şi sunt uluiţi de goliciune. Atunci era o experienţă foarte sănătoasă, foarte normală. Nu era un exces. Undeva, spre faleză, mai departe, era locul de nudism care se ştia. Dar oamenii erau obişnuiţi să vină şi dincoace. Mi-am adus aminte de duşurile de sus. Toată lumea făcea duş când pleca de pe plajă, sau chiar în timpul când ieşeau din apă, unii nu

sufereau să stea să se usuce sarea pe ei. Dar era o convieţuire, era o atmosferă de sociabilitate foarte interesantă. Era ca un tratament balnear fără doctori, fără supraveghetori. (8)

12. Personaje

[2 Mai, înainte de 1990]

Pe Vania nu l-am cunoscut din păcate, l-am văzut de la distanţă de fiecare dată şi am auzit istorii despre el, dar de cunoscut nu l-am cunoscut şi n-am cunoscut-o nici pe Nina Cassian, care cred că nu mai era în ţară când am ajuns eu să mă instalez în 2 Mai şi să vin în fiecare an. În '82 nu ştiu dacă Nina Cassian mai era în ţară. În orice caz, amorurile ei cu pescarul Vania erau faimoase. Şi mai era răposatul Samir, tătarul [...], era o oaie neagră a familiei Soium, dar era cel care ştia tot ce se întâmplă în 2 Mai pe rudă, pe sămânţă, îi cunoştea pe toţi, mijlocea relaţii între ei. De la Luca Piţu am aflat, din interviu, nu din conversaţie directă, că îl cita pe Omar Khayyam. În orice caz, era un băiat cu pretenţii de cultură. L-am văzut în Bucureşti de câteva ori

umblând cu o fată de la Litere, chiar. Venea în holul facultății și mă miram să-l văd acolo, dar venea, să-și ia iubita. Nu mai știu cum a murit, a murit foarte devreme, că a murit tânăr, nu mai țin minte din ce cauză. Dar era un personaj cunoscut de absolut toată lumea. Mai era încă un personaj pitoresc al 2 Mai-ului, un medic care n-a profesat niciodată şi căruia i se spunea Fram. Fram era de profesiune alcoolic și a cerut să fie înmormântat în 2 Mai, lucru care s-a și întâmplat. Am aflat că era depus în biserică cu o zi înainte să plece, să fie dus spre 2 Mai. Era aproape de cârciuma unde beam atunci, pe o străduță foarte apropiată de Muzeul Literaturii, la biserica Visarion. Și acolo era vegheat de doi vecini din bloc care erau și foarte bisericoși, foarte credincioși, iar Fram arăta înfiorător, mi-am făcut rău că m-am dus să-l văd, dar n-am dezertat imediat. Arăta cumplit. Mi s-a povestit pe urmă, cu ani de zile după moartea lui, că a fost dus cu o maşină pe care scria Fram, pentru că transporta frigidere Fram cu mult, mult timp în urmă. (1)

Existau personaje care primeau porecle, în afară de celebrități, le lăsăm la o parte, care deveneau celebrități locale şi sezoniere. De exemplu eu îl ştiu pe Monstrul. Monstrul e actor la un teatru din Bucureşti şi pe seama lui se spun nenumărate poveşti. E mai mic ca mine cu vreo zece

ani. El fiind actor avea imensul privilegiu să poată să stea cât voia, aproape. Şi pentru că asta nu v-am spus, unul din lucrurile cele mai neplăcute în viaţă, unii visează şi acum noaptea, era plecatul din 2 Mai. În sensul că se terminau banii. Plecatul era foarte trist şi sigur că se amâna, pentru că te duceai la telefon, exista o cabină telefonică aproape de biserica lipovenească. Şi acolo seara se aduna toată lumea şi în general la telefon era ideea să ţi se mai trimită nişte bani ca să supravieţuieşti. E, şi Monstrul putea să se ducă de multe ori la telefon aşa că stătea foarte mult. Despre el, evident, sunt poveşti legate de curtea în care stătea şi pe urmă poveşti legate de Dobrogeanu. Din ce ţin eu minte, are o vorbă foarte frumoasă la telefon, „bună dimineaţa vodca taie greaţa", fără pauză între cuvinte. Şi Monstrul a fost celebru când s-a pilit într-o seară şi s-a bătut cu lipovenii. Cu lanţuri. Cu lanţ pe mână, şi s-a bătut cu un grup de lipoveni, atât de tare a fost scandalul pe stradă că... nu ştiu, a venit Poliţia, deci a fost un eveniment al locului. S-a adunat lumea. (2)

Cu ăsta, cu Sava, a fost o chestie drăguţă. Că era însurat, avea copiii mari, copil mare, fată mare. Dar îi plăceau fetele. Om în vârstă. Şi când stăteam împreună invitase de a stat două zile cu noi la aceeaşi gazdă pe una, Corina Chiriac.

Care atunci Corina să fi avut, abia lansată, douăzeci şi un pic, aşa. Arăta decorativ, totuşi. Când am ieşit pe plajă la 2 Mai, când ne-am aşezat, pe rază de zece metri era un cerc aşa de bărbaţi care stăteau şi se uitau. Era o apariţie pe plajă. (9)

[2 Mai, după 2000]

O gazdă interesantă a fost unul din ultimii, ăsta, nea Grigore. Optzeci şi nu ştiu câţi de ani avea, şi cred că anul trecut mai trăia. A fost prizonier la ruşi într-un lagăr în Siberia. Ce putea să povestească omul ăsta era incredibil. Şi ce m-a mirat, că l-am întrebat cum vreo doi ani, zic: Ce faci nea Grigore? Păi ce să fac, domnul Dan, număram nişte bani să-i dau lui nepoată-mea să-şi ia casă. Că mi-a venit pensia. Zic, bine nea Grigore, dar ce pensie ai? Ţăranii sunt mai discreţi cu banii, adică se mai ascund... Nu că se ascund, dar nu sunt foarte comunicativi în privinţa asta. Păi, zice, vreo douăzeci de milioane. Zic, cum adică douăzeci de milioane? Păi, zice, am vreo trei de la C.A.P., că a dat cu sapa la C.A.P., mai am vreo două de veteran de război, şi vreo şaptişpe compensaţie pentru prizonieratul din Siberia. Atunci mi-am zis că mai bine cu pensie mică decât să fi trăit ce-a trăit săracul ăsta. Şi era în stare de funcţionare. Era un drăguţ. [..] Moş bătrânul Grigore, care era în Consiliul

bisericii, povestea nişte chestii de m-a lăsat cu gura căscată. Acum mulţi ani în urmă preotul ce afaceri făcea? Se cam ocupase tot cimitirul. Şi a cerut de la primărie şi i s-a dat un hectar sau nu ştiu cât să înceapă un cimitir nou. Pentru că anul ăla n-a avut nici un "client" la cimitir, a pus porumb pe tot hectarul ăla şi a vândut popa un pogon de porumb de pe cimitir. La biserică există o slujbă a femeii care vinde lumânări la intrare. Ia nişte bani, foarte puţini, dar nu toată lumea ştia. Pe statul de plată era trecută preoteasa şi treaba o făcea o babă din sat, care zicea că ajută şi ea la biserică. Dar banii îi lua preoteasa. Şi bătrânul Grigore care duminica se aranja, se bărbierea când mergea la slujbă şi era în Consiliu, când am umblat o dată cu el cu maşina prin sat, zice "aoleo, ia-o pe strada aialaltă, că uite-l pe dracul ăla de popă că vine". (9)

13. Grăniceri

[2 Mai şi Vama Veche, până în 1990]

[Până la Mangalia mergeam cu trenul,] şi de la Mangalia cu un autobuz. Era un autobuz oprit de grăniceri şi se

controlau de fiecare dată buletinele. Unii spun că li se controlau şi bagajele. Nu am pățit niciodată asta, dar buletinele erau de fiecare dată înregistrate de grăniceri pentru că era un teritoriu de graniță. Şi Dumnezeu ştie de ce voiau să se asigure, era spaima oricărui regim totalitar care funcţiona şi acolo. În zona de graniță este firesc. Dar 2 Mai-ul, de fapt, nu e o zonă de graniță. Şi să fii oprit înainte de 2 Mai cu câțiva kilometri... Era un alt traseu al autobuzului pe care l-am uitat, dar era lung şi plicticos şi treceam prin nişte locuri cu pământ roşu, nu ştiu ce era, argilă roşie. Erau nişte mici dealuri şi acolo ne aşteptau grănicerii. Grăniceri erau şi pe plajă. Patrulau toată seara şi toată noaptea şi nu te lăsau să intri în apă seara şi noaptea. Însă 2 Mai-ul nu era, de fapt, teritoriu de graniță. Bine, doar dacă graniță e considerat tot țărmul mării. Dar Vama era cu adevărat locul de graniță, cum îi arată şi numele. (1)

Mergeam pe jos. Majoritatea nu aveau maşină, imensa majoritate, ca să nu spun practic toți, erau elevi, studenţi, şi în perioada comunistă un elev cu atât mai puțin, şi chiar şi un student, nu aveau maşină. Era o rată din asta comunală, când treceam podul dintre Mangalia şi 2 Mai venea polițistul, îți cerea buletinul, se uita la tine, dacă i se părea că eşti ciudat nu îți dădea voie să treci... deci era o aventură.

[...] Nu treceai podul fără buletin. În principiu nu se întâmpla nimic. Dar dacă, ce ştiu eu, era prost dispus vameşul sau i se părea că te-ai uitat urât la el, sau că ce ştiu eu că citea el în ochii tăi, te dădea jos. Pe vremea aia te dădea jos că voia el să te dea jos şi cu asta basta. N-aveai ce să [faci]. Te întorceai a doua zi sperând că o să-i treacă. Dar era stăpân pe pod. (3)

Între 2 Mai şi Vamă era un post de grăniceri, era şi o unitate militară, mai retrasă. Şi tot aşa, te opreau sau nu-ţi dădeau voie să treci cu maşina. „Nu e voie, nu e voie." „Dom`le, de ce nu e voie?" „Păi nu e voie." „Bine, nu e voie." Atunci într-o zi, voiam neapărat să ajung la Vama Veche, nu ştiu din ce cauză, gazda zice „Hai că te duc eu pe undeva". Am luat-o peste câmp, pe nişte drumuri de câmp, am luat-o, am ocolit şoseaua şi m-am dus în Vama Veche. Şi mi-am făcut treaba şi când m-am întors grănicerul rămâne cu gura căscată. Zice „Da` pe unde aţi trecut?", zic „Prin apă". N-a mai avut replică pentru că era destul de tâmpit ca să nu poată să spună ceva. (9)

Cea mai amuzantă întâmplare mi-a povestit-o văr-miu, care se ducea numai în Vamă să stea. Toate astea înainte de `89, povestesc. Şi pentru că era zonă de graniţă era pericol să ne

atace submarinele flotei a şaptea din larg, pe plajă patrulau doi, militari, M.A.I., nu se ştie. Pentru că ei erau sub acoperire, adică erau descoperiţi. Adică dezbrăcaţi, ca să se integreze în peisaj. Unul mai mare în grad stătea pe cearceaf. Ăla mai mic în grad făcea jogging, aşa, pe plajă. Bineînţeles, dezbrăcat. Şi, din când în când, partea amuzantă, venea să îi raporteze ăstuia ce-a văzut. Amândoi în curul gol, ăsta în poziţie de drepţi saluta şi dădea raportul. Era o chestie adorabilă. (9)

14. Fisc

[2 Mai, înainte de 1990]

Erau zilele în care ni se cerea să ne ascundem pentru că nu îi declarau pe toți. Trebuiau să plătească toate gazdele impozit pentru toți clienții lor. Și de fiecare dată declarau că au mai puțini clienți decât aveau de fapt, și când veneau agenții Fiscului și noi eram în casă ne puneau să ne ascundem, să nu ne vadă cei de acolo. Dar nu exista nici un fel de evidență. Ar fi însemnat să mergem la Poliție toți să

declarăm că suntem flotanţi în Vamă sau în 2 Mai, lucru care nu s-a întâmplat absolut niciodată. (1)

Din când în când, o dată la câţiva ani, mai aveau gazdele ceva probleme cu ONT-ul, care le impunea să plătească ceva, că „au turişti?", „n-au turişti?" Şi atunci ne spuneau să spunem că abia am venit, sau că nu ştiu ce. (9)

15. Securitate

[2 Mai, înainte de 1990]

[Pentru Securitate, lumea de la 2 Mai] era prea neimportantă. Ceea ce nu înseamnă că nu era cunoscută, evident că era, n-avea cum să scape de sub observaţie şi n-a scăpat nici o clipă de sub control. Totul era cunoscut dar aici ţine şi de politica generală, care a fost, după anii `67 - `68 cel puţin, ideea de a da supape. Asta a făcut totdeauna parte din strategia partidelor comuniste, peste tot. Ideea că absolut totul era supravegheat e corectă. Că absolut totul era împiedicat nu e corectă. Asta era o chestie controlată, în sensul că se ştia. De exemplu, Paul [Drogeanu] a aflat de un prieten comun care era al Securităţii. Foarte simpatic,

drăguţ, cu care ne-am înţeles foarte bine, dar care raporta tot. Deci nu că nu era cunoscut, nu că nu era controlat, dar era, repet, un fel de piua. Copilaşi, câtă vreme staţi în ţarcul ăla aşa, frumos, n-aveţi decât să vă jucaţi cu puţa în ţărână, treaba voastră, vă bateţi, înjuraţi, nici o problemă. Când ieşiţi din ţarc nu e bine. Dar acolo n-aveţi decât să vă distraţi, că tăticul veghează. (3)

Evident că Securitatea era implantată acolo, probabil chiar unii dintre noi erau informatori ai Securității, iar alții o făceau pe față, fără nici un fel de restricție. Dat fiind că 2 Mai-ul era populat masiv cu oameni cam de aceeași speță, despre care se știa că nu sunt prietenii regimului, în nici un caz nu era un loc al activiștilor de partid, dimpotrivă. Şi atunci evident că [securiştii] aveau iscoadele lor, că erau plantați spionii, dar n-am auzit niciodată să se fi petrecut ceva legat de prezența la 2 Mai sau să fie înregistrată, în nici un caz. (1)

Adjunctul şefului Securităţii pentru cultură îşi făcea împreună cu nevasta şi apoi şi cu copilul vacanţele la 2 Mai. Multă lume dintre cei de la 2 Mai nu ştia care este funcţia acestui domn. Dar domnul acesta era acolo în misiune,

pentru că era o chestie excepţională, aveai adunat la un loc toată „floarea" potenţialilor oameni care ar fi putut jena sistemul din vremea respectivă. Deci faptul că era un loc nu supravegheat, ci, cum să-i spunem, înregistrat, urmărit, dovedeşte că era o treabă neobişnuită. Iar treaba asta chiar e interesantă. Cred că domnul respectiv era locotenent-colonel la data aia. Nu, prin anii `80 ajunsese la gradul de locotenent-colonel. Şi, bine, era ştiut şi neştiut, pentru că pe urmă am aflat că de exemplu nu era scriitor care să nu treacă pe la dânsul, să nu lase o carte cu dedicaţie. Era o reciprocă prefacere că nu ştim. Scriitorii se făceau că nu ştiu, sau doctorii, sau artiştii, că dânsul e acolo şi puteai să spui „dar poate că e în vacanţă". De ce să nu fie în vacanţă? Dar, oricum, cred că asta e o recunoaştere a faptului că la 2 Mai a existat un fenomen social articulat. N-ar fi acum un fel de poveste, de recunoaştere post-festum a ce a fost acolo. (2)

16. Şicane

[2 Mai, înainte de 1990]

Evident, poziţia regimului faţă de cortişti, faţă de nudişti, a fost fluctuantă, cu capricii. Au existat întotdeauna momente de-astea de persecuţie, dar nu a fost niciodată o acţiune de eradicare fermă a acestei comunităţi. Se făceau mizerii, se făceau în permanenţă mizerii. Într-o vreme, de pildă, singura posibilitate pentru cei care nu aveau maşină să meargă din Mangalia spre 2 Mai era un autobuz care era tot timpul supra-încărcat şi care trebuia să treacă un pod mobil, care există încă, deşi în momentul de faţă circulaţia se face pe partea cealaltă. Şi acolo erau tot timpul controale. Şi în unele veri controalele alea luau aspectul unor şicane ameninţătoare. Se mai întâmpla să ţi se ceară să-ţi scoţi lucrurile din rucsac, ca să vadă dacă n-ai bărci pneumatice. Asta era o altă obsesie. Alea erau realmente strict interzise, în ideea că s-ar putea încerca să se fugă pe mare, ceea ce era o absurditate. Au fost veri în care a fost o prigoană mai agresivă în special la cortul de nudişti. Ţin minte că a fost o vară în care se zvonise că există o molimă de holeră. Şi ăsta a fost pretextul pentru prigoana nudiştilor. De ce nudismul

aduce holeră nimeni nu poate să înțeleagă. (râde) Asta era. Ştiu că atunci la restaurantul Dobrogeanu s-a introdus cu strictețe o regulă, care exista teoretic dar nu fusese aplicată: chiar atunci când te duci la masa de prânz, în plin soare, să ai şi un tricou pe tine. Nu mai puteai să fii doar în costumul de baie. Când am întrebat dar de ce trebuie neapărat să-mi pun tricou, „păi", zice, „nu ştiţi că e holeră?" A fost o vară în care... una sau mai multe, nu mai ştiu... în care au fost razii. S-au tăiat sforile de la corturi celor de la nudişti. Tot aşa, la nivelul şicanelor. E drept, puteau să fie foarte incomode. (5)

17. Mamaia

[2 Mai, înainte de 1990]

Oamenii pe atunci erau mult mai comunicativi și... sigur că niciodată nu mi-ar fi venit să comunic cu cineva din Mamaia. Ştii senzația aia fioroasă că ești un atom într-o mulțime care viermuiește, asta într-adevăr îți dă un sentiment foarte neplăcut, sentimentul că ești cuprins într-o masă străină și amorfă... și nu vreau să-l trăiesc. Când mi se întâmplă, extrem de rar, fug mâncând pământul. (1)

18. Costineşti

Eu n-am fost niciodată la Costineşti. Costineşti era zona studenţilor şi, tocmai pentru că studenţii tineri erau în parohia lui Nicu, BTT şi aşa mai departe, chiar s-au injectat bani mulţi, cu hoteluri, restaurante, pentru vremea aia foarte „sexy". În `84 s-a întâmplat ceva, nu de la Nicu citire ci de la coana Leanţa, mă rog, de sus, toate cârciumile trebuia să închidă la nouă. În toată ţara, nu numai la Costineşti. Pe de o parte chemai [lumea] şi aveai spaţii relativ bune şi la preţuri convenabile pentru studenţi, dar pe de altă parte îi spuneai că la nouă se merge la culcare. Cred şi eu că brusc nu le-a mai convenit, nu-i mai amuza. Şi atunci a migrat fiecare pe unde a putut. (3)

19. Migraţia

[2 Mai, înainte de 1990]

Pe când aveam 15 – 16 ani, n-am mai mers la [plajă în Mangalia]. Stăteam la Mangalia şi mergeam la plajă la 2

Mai şi după aceea, din facultate, cam din ultima clasă de liceu, am început să merg la 2 Mai. Aşa cum unii de la 2 Mai se duceau la plajă la Vama Veche, înainte unii din cei care stăteau la Mangalia, care era clasica staţiune la care mergeai cu părinţii, sau singur, sau cum se întâmpla, migrau pentru plajă la 2 Mai pentru că era mai goală, mai pustie. (3)

[Vama Veche şi 2 Mai, după 1990]

La un moment dat, când a început să se aglomereze 2 Mai-ul, să se aglomereze pentru că venea mai multă lume şi să se aglomereze pentru că s-a micşorat plaja, la Vama era plaja mult mai mare, a început migraţia. Dar totdeauna am stat în 2 Mai, niciodată n-am stat în Vamă. De la un moment dat încolo, către sfârşitul anilor `80, chiar începutul anilor `90, cât am mai fost, stăteam la 2 Mai şi cu maşina mergeam dimineaţa la plajă [în Vama] şi ne întorceam. (3)

[Vama Veche, după 2000]

Vechii zonei, pentru care esenţială era totuşi un anumit gen de linişte, un anumit gen e un fel de a spune, pentru că nopţile erau foarte agitate, nu era o chestie de linişte de mânăstire, ba dimpotrivă, dar un anumit gen de teritorialitate, „ăsta e spaţiul nostru şi aici ne destrăbălăm noi între noi”, în momentul în care au început să vină

„barbarii", am plecat. Cu toţii. Rând pe rând cei care aveau acest gen de sentiment de teritorialitate şi de „în spaţiul ăsta suntem noi şi facem ce ştim noi şi ce ne place nouă", [când] li s-a stricat jucărica au încercat să o caute, să o găsească în altă parte. Portiţa, Sf. Gheorghe, Bulgaria, mă rog. (3)

20. Agresivitate

[Vama Veche, după 2000]

Golani şi beţivi sunt de peste tot. De asta îţi zic, că există o anumită toleranţă. Ori eşti tolerant, ori, dacă nu-ţi convine, pleci. [...] Dacă tu nu eşti agresiv nu observi nici agresivitatea celuilalt. Niciodată un om care nu e agresiv nu o să ia bătaie. Numai dacă eşti agresiv şi se simte şi intri în conflict. Dau un exemplu: te înjură cineva. Şi dacă te înjură cineva, dacă nu te interesează, te duci mai departe, nu eşti obligat să asculţi înjurătura şi nici măcar să răspunzi la înjurătură. [...] E adevărat că la mine, de exemplu, unde fac şi eu cultură gastronomică sau încerc să-i învăţ pe oameni anumite lucruri, acolo se văd. Din zece mii de oameni câţi sunt în Vama Veche, vin 5%. Dar ăia sunt din vechi, care mă

cunosc. Ăştia noi, sunt câţiva care intră, dar au început să intre şi la mine mitocani, care pe mine mă deranjază într-un fel. Bine, eu le spun, nu te servesc, nu mă interesează sau aşa mai departe. Sau îi civilizez, îi spun băi, dacă stai aici la masă, nu striga. Dacă vrei să mănânci, fii civilizat. Eu mă duc şi le spun. Sau unii au vorbit urât pe stradă cu o fată şi au luat-o la mişto şi au venit la mine să mănânce. Erau şase. Şi am zis, băieţi, îmi pare rău. Astăzi nu mâncaţi la mine, clar, mergeţi şi ispăşiţi-vă mizeriile voastre şi după aceea mai vorbim. Dar astăzi, pentru că aţi vorbit urât cu fata aia şi aţi luat-o la mişto şi am trecut pe lângă voi, eu nu vă servesc. Nu mă interesează. Ce să spun? E foarte interesant ce se întâmplă, e un fenomen. Din păcate eu spun că ce se vede în Vama Veche e o parte din societatea românească, care mi se pare că în loc să evolueze spiritual, material şi aşa mai departe, eu cred că acum se diluează. Dar nu e spre o formă mai pozitivă, din păcate. Şi asta se vede nu numai în Vama Veche. Dar ea e un barometru, cum să spun, un indicator. (4)

III. DISTRACȚIE ŞI CONSUM

1. Restaurant

[2 Mai, înainte de 1990]

2 Mai nu avea decât un restaurant și atât. Și o mică bodegă, minusculă, era un loc vizavi de 2 Mai, unde cred că se făceau mititei, și cam atât. A fost o vreme în care dominau curțile. Acum, în capitalism, a dispărut și din 2 Mai petrecerea de curte. Se întâmplă, dar mult mai rar, pentru că acum există restaurantele, care au înghițit tot ce se întâmpla altădată. Și sigur că restaurantul nu are nici pe departe intimitatea curții și libertatea pe care o ai într-o curte. (1)

2. Dobrogeanu

[2 Mai, înainte de 1990]

La Dobrogeanu mergeam numai pentru băutură. N-aveam nevoie de mâncare de acolo. Aproape că nici nu mai țin

minte ce se mânca. Cred că mâncam extraordinar de rar și nu știu ce era între 82 și 90. Probabil că era ceva foarte sărac, n-avea cum să fie altfel, dar mergeam pentru bere, de fiecare dată când ne întorceam de la plajă. În primii ani am făcut plajă la nudism, în Golf, în Golful francezului, cum îi spuneam, și care nu era nici pe departe atât de înțesat de corturi ca acum. Chiar cred că nu erau instalate corturi în zonă, chiar în zona golfului. Ba da, erau, dar în număr mult, mult mai mic. Mergeam acolo și când ne întorceam aveam un drum lung până acasă, pe care-l făceam pe jos, că rareori se întâmpla să ne ducă cineva cu mașina la întoarcere, și ne opream să bem bere la Dobrogeanu. Era o bere pe care mulți o suspectau, se spunea că e făcută cu detergent. Nu era, că am fi fost demult distruși dacă era cu detergent, era o bere cu siguranță foarte proastă, care nouă ne plăcea atunci, acum nu cred că ne-am mai atinge de ea, dar atunci era o obligație rituală, trebuia să ne... Dobrogeanul era și foarte aproape de casă și făceam o haltă acolo, cu copiii chiar, și beam berea. La halbă. Cam asta era, și era și vremea în care se bea... se beau băuturi ieftine în 2 Mai. Puteai să-ți cumperi vermut până târziu. Era și vinul Corăbioară. Era un

Murfatlar cu o corăbioară pe etichetă, și de asta îi spuneam Corăbioară. Era un vin foarte ieftin, dar băubil pentru noi. Și fernet se bea, și rom, cam asta erau băuturile locului. (1)

Nu se putea să stai în 2 Mai şi să nu treci pe la Dobrogeanu. Şi acolo evident că era o masă unde era un grup de prieteni pe care îi ştiai şi atunci te aşezai şi tu la masă, fie că mâncai, fie că nu mâncai. Dar se mânca des şi la Dobrogeanu. Mai puțin la prânz, zic eu. Cei care erau mai mari, să zicem, mâncau deseori. Se împărțeau, cam aşa era: jumate din masă lua ceva de mâncare şi tot restul luau de băut. (2)

În perioada de început, în anii `64, cinci, şase, şapte, era plăcut pentru că restaurantul Dobrogeanu nu era unde e acum, era vizavi unde e Turistul. Era restaurantul ăsta, Dobrogeanu îi spunea, care avea nişte umbrare, un grătar în curte şi în încăpere, în partea construită, era un bar la propriu, adică barul de vândut băuturi şi un tip care vindea carnea. Şi îți luai ce voiai de băut şi ăla îți punea pe o farfurie zece mici, o friptură, o inimă, ceva, cu care te duceai afară la grătar şi ți le făceai la grătar acolo. După aia le luai în farfurie acasă şi mâncai. Cam aşa începuse în 2 Mai pe vremea aia. (9)

3. Mâncare

[2 Mai şi Vama Veche, înainte de 1990]

La Vama Veche aveau această cantină universitară clujenii, toţi mergeau acolo şi puteai să vii şi din afară, dar mai greu. Bun, plăteai şi mâncai, în regim de cantină, dar era mai ales pentru cei care veneau prin circuitul Clujului. În rest, mâncai la gazdă. (3)

Tudorița, cum spun, gătea foarte prost şi foarte murdar. Nuţi găteşte şi acum, foarte bine, foarte rapid, expeditiv, aşa. Şi găteşte, eu aşa mi-o amintesc pe Nuţi, dimineaţa când te trezeşti o vezi pe Nuţi tronând, regina cartofilor, pe un morman de cartofi la care curăţă preţ de vreo două ore şi pe urmă de la cartofii ăia, de la baza de cartofi, se adaugă legume din grădină, pui din curte, totul este proaspăt cules la botul calului. Şi face tot felul de ciorbe, mâncăruri, lucruri minunate, foarte simple, de altfel, dar foarte gustoase şi hrănitoare. (6)

Mâncam la gazdă, mâncarea era consistentă şi relativ ieftină. În perioada studenţească făceam foamea. După aceea, având şi copil mic, nu ne mai permiteam lucrul ăsta. Ulterior însă, imediat după `90, n-a mai fost o problemă

alimentaţia, pentru că a fost o explozie de cârciumi mai mult sau mai puţin improvizate. Deci aveam posibilitatea de a mânca oriunde. (5)

Se mânca la gazde şi de regulă îţi găteai tu. Plăteai, era o sumă fixă, pentru acces la aragaz. Şi atunci, dat fiind că se mergea în grupuri, azi găteam eu, mâine găteai tu şi aşa mai departe. Se mai făcea aprovizionare la Mangalia, unele gazde găteau şi ele, dar rareori. Era cam fifty-fifty, greu de spus, de făcut procente, dar majoritatea cred că îşi găteau ei înşişi. (3)

Mâncam îndeobşte pe plajă. Eram mult mai săraci decât sunteţi voi studenţii astăzi, cred. Se număra fiecare bănuţ, mâncam din natură de plăcerea de a mânca din natură, dar pe de altă parte şi pentru că nu puteam să ne permitem restaurantul. Exista Dobrogeanu, Dobrogeanu era *out of question*. Era foarte scump, dar exista peste drum de Dobrogeanu, unde acum e o cârciumă cu o grădină mare şi destul de modern amenajată, exista numita cârciumă Musurete, unde nu puteai mânca decât nişte mititei îndeobşte sleiţi. Dar unde mai mergeam şi mai mâncam. Unde se aduna, în general, lumea bună, care n-avea bani. Deci la Musurete se mai întâmpla, dar de obicei mai pe

seară mergeam la Musurete. La prânz găteam pe aragazul de campanie ce se nimerea. Ori puneam o tablă şi puneam scoicile curăţate cât de cât pe cochilie, le puneam şi ele se deschideau şi mâncam scoici la grătar cu puţin usturoi, uite, îmi lasă gura apă şi acum, ori aceşti garizi fierţi, ori mai aduceam de acasă. Chiar aveam şi un frigider, îmi aduc aminte şi acum, ne făcuse cineva o cutie de lemn căptuşită cu polistiren şi deasupra cu tablă. Deci înăuntru era tablă zincată, pe dinafară era lemn, şi cumpăram gheaţă, o spărgeam şi puneam bucăţi de gheaţă în chestia asta. Şi între bucăţile de gheaţă mai puneam diverse lucruri pe care le aduceam de la Bucureşti, rezerve de mâncare. Başca o groapă pe care o săpam, acum îmi aduc aminte, în antreul cortului, care nu era destul de înalt să stai în picioare, era o intrare oblică, aşa, un fel de colţişor de cort, în care săpam o groapă şi acolo mai puneam mâncare în diverse cutii şi ambalaje. Se mai păstra cât de cât la răcoare. Spre sfârşitul sejurului era cam alterat ce mai rămăsese. Dar noi plecam cu optimism de fiecare dată cu multă mâncare de acasă. (6)

[2 Mai, după 2000]

Aprovizionarea era discutabilă, să zicem, alimentar vorbind, pentru că găseai prin sat cam ce-ţi trebuia. Şi acum găseşti în sat, mai mult la magazine. Sătenii au renunţat la mica

grădină de pe lângă casă, pentru că aduce mai mult o cameră în plus pe vară decât trei roşii şi un kil de castraveţi. Acum vreo doi ani cumpăram nişte ardei capia de la unul de lângă Poştă, de acolo, şi zic, „Dom`le, dar frumoşi, unde ai grădina?", „Aaa, nu", zice, „îi aduc din Bulgaria, nu-mi bat capul." Stăteam odată la Nea Grigore, o figură interesantă dintr-un punct de vedere. Şi mai mergeam la pescuit la Limanu, şi mi-a spus unde are el porumbul şi mă opream, mai luam un ştiulete – doi cu porumb să mă duc la Limanu la pescuit. Toată zona asta acum e plină de mărăcini, nu mai e nimic, nimeni nu mai cultivă că nu-şi mai bat capul. (9)

4. Băutură

[2 Mai, înainte de 1990]

Se bea foarte mult vodcă pe vremea aceea, enorm de mult; bere, vin nu-mi aduc aminte, se bea tărie în general, şi tărie ieftină, dar foarte bună în comparaţie cu ce ar însemna tăria ieftină astăzi. Existau minunatele vodci Wyborowa, poloneză, care era mai slăbuţă şi mai dulcişoară, exista

Zubrowka, vodca cu iarbă pe care o mânca bivolul, cu firul de iarbă înăuntru, existau vodcile ruseşti, care erau mult mai *strong*, dar care se beau pe rupte şi care erau foarte ieftine. Pentru că erau relaţiile inter-ţările socialiste, datorită cărora aveam toate lucrurile astea. Romul cubanez, ieftin, bun, minunat. Deci cam asta se bea. (6)

Una era în anii `60, când a fost mica liberalizare, când se găseau de toate, plus că pe urmă, când nu s-au mai găsit de toate, erau polonezii care veneau la noi. Foarte mulţi veneau la 2 Mai. Aduceau şi băutură de vânzare, şi saltele de plajă. Pe urmă foarte prost a fost în anii `80. [...] Se bea votdcă şi vin, la început era vinul de regiune, cunoscut, avea sticlă de un litru, „Corăbioară" i se spunea. Era aşa-zis de Murfaltar şi era cu o corabie. Şi în rest era vodca românească şi pe urmă a fost jale foarte mare, îmi povesteau colegi mai tineri, în anii `80 nu se găsea nimic, ca peste tot. La sfârşitul anilor `80 veneai cu Trăbănţelul sau cu altă maşină, acumulai, ca de altfel pentru orice sărbătoare, făceai cumpărături două-trei luni şi le puneai deoparte, „astea le duc când mergem la 2 Mai". (2)

[Beam băuturile] Cele mai simple. Rom, vodcă, bitter, vermut. În `66 - `67 stăteam la o gazdă cu nevastă-mea, nu

eram căsătoriţi cred, cu o prietenă de-a ei, mai venea pe la noi şi văr-miu şi ne duceam la Dobrogeanu la tejgheaua de băuturi cu câte o sticlă de juma de kil şi îi spuneam ăluia „pune-mi o sută de vodcă, o sută de rom, o sută de cognac, o sută de vemut", toate în aceeaşi sticlă. Şi ieşea ceva care nouă ne plăcea foarte mult. Şi bere. Bere la halbă, se găsea pe acolo. Altceva mai deosebit nu. (9)

5. Petreceri

[2 Mai, înainte de 1990]

Nu îmi aduc aminte să fi organizat noi petreceri, dar mergeam la foarte multe. Și nici măcar nu... Bine, existau invitații, fără îndoială. Țin minte că odată, era un an în care aveam o cămașă de noapte cum n-am mai avut, era extrem de incomodă dar era cât se poate de pitorească. Și odată am ajuns în capul satului, foarte aproape de noi, de fapt, la Alexandru Tocilescu, la regizor, care avea o gazdă acolo și o are și în ziua de astăzi. Și dădea o *pyjama party*. Și toți veneau îmbrăcați în pijama. Și n-a vrut să mă primească,

pentru că n-aveam pijama, eram îmbrăcat în hainele de stradă obișnuite. Puteam să mă duc acasă foarte ușor să-mi pun cămașa de noapte și aș fi fost o apariție. Dar n-am vrut, m-am enervat și n-am vrut să fac nimic special pentru ceaiul ăsta. În rest, pentru că cunoșteam foarte multă lume, puteam să mă opresc aproape în fiecare casă, unde se întâmpla seara câte ceva. Ce putea să se întâmple... Muzică, conversație, băutură. Puteai să vii cu sticla ta oriunde, oriunde aveai prieteni, bineînțeles. Și ne duceam în vizită la Tereza Culianu, la sora lui Ioan Petru Culianu, care locuia la o familie de tătari. Și ce puteam să facem? Jucam cărți, foarte des, ne plimbam, cât te poți plimba pe Corso în 2 Mai. Nu făceam nimic extraordinar. Dar în fiecare curte exista, de regulă, câte o petrecere. Nu mai știu dacă se și dansa, se și dansa, dar nu cred că dansul era dominant. Muzica era obligatorie, băutura și cam atât. (1)

Te duceai ori cu o sticlă de băutură ieftină, putea să fie începută, n-avea nici o importanță, ori cu ce aveai de mâncare în momentul ăla. Unul venea cu o pâine, unul venea cu un salam şi se cam pregăteau lucrurile la botul calului. Deci parte erau cunoscuții celor care organizau

petrecerea, dar pe parcurs, pentru că se auzea muzică, hihăială, pentru că vedeai peste gard, totul era în deplină transparenţă, gardurile erau mici, nimeni nu-şi construia ziduri în jurul gospodăriei, vedeai că se întâmplă ceva acolo, o petrecere, şi întrebai „Mai e loc? Ne primiţi şi pe noi?” „Hai, veniţi”. Te uitai la oameni dacă erai înăuntru, vedeai cam cum arată, îţi convenea să intre, da sau nu, în general cam erau primiţi toţi. Şi în general erau mai multe petreceri în sat în aceeaşi seară, deci cam aveai de unde alege. Şi oamenii se amestecau. Se amestecau, în acelaşi timp se creau şi găşculiţe, dar în interiorul aceleiaşi gospodării şi aceleiaşi petreceri. Se dansa foarte mult, spre deosebire de acum, sau de ce mi se pare mie că văd acum. La petrecerile între prieteni se dansa enorm. De fapt asta se făcea: se bea, se mânca mai puţin şi se dansa pe rupte. Pe rupte, până la epuizare. În general rock`n`roll şi mai încolo a apărut şi twist-ul, mă rog, şi „muzică de blangot” cum ziceam noi, muzică de mozol. Muzică lentă, în care dansai şi te iubeai în acelaşi timp. (6)

Sculele de ascultat muzică erau rare. Era greu să dansezi pe muzica de la radio, nu prea aveai ce să faci cu muzica de la radio, şi, dacă nu mă înşel, cred că la Tudoriţa cel puţin am mai prins difuzorul. Deci ea nici măcar nu avea radio, avea

difuzorul ăla pus deasupra uşii unde aveai un singur program, pe care ţi-l băga partidul. Deci ascultai numai ce voia partidul. Şi urla difuzorul ăla de se auzea în tot satul.

Trebuia să fie cineva care să aibă un magnetofon, îndeobşte magnetofonul era lucrul minunat, pentru că cu pick-up-ul era greu să te deplasezi. Pe pick-up mai dansam la petrecerile de acasă, din Bucureşti. Erau magnetofoanele... Întâi a fost un magnetofon rusesc, uriaş, am uitat cum se chema. [Kashtan]. După care a apărut magnetofonul Tesla, ăla cehesc, care era elegant, mic, cu totul altceva. Deci magnetofon. Şi benzile... Da, cine avea magnetofon avea îndeobşte şi muzica, dar erau şi alţi oameni care mai aveau benzi. Deci cu benzile ne mai cârpeam unii cu alţii. Dar important era omul cu scula, dacă aveai sculă erai vedetă. Erai chemat peste tot, ţi se făceau toate poftele. (6)

În general, pentru oamenii din generaţia `70, dar şi cei dinainte şi de după, [petrecerile din 2 Mai] erau o repetare a ceea ce se întâmpla în Bucureşti sâmbăta. Trebuie să vedem contextul care era. În vremurile alea exista o mare criză de locuinţe. Criza locuinţei ducea la defavorizarea relaţiilor amoroase între tineri. Deci era o mare problemă casa. La restaurant nu puteai să faci petreceri, te duceai să petreci şi

să dansezi, dar nu era aceeaşi muzică ca cea pe care puteai să o foloseşti cu magnetofonul tău sau al grupului. Şi atunci în Bucureşti căuta fiecare câte o casă sâmbăta, atunci când părinţii erau plecaţi, îşi invitau prietenii şi cunoscuţii. Şi acelaşi lucru se repeta la 2 Mai, dar mult mai plăcut, pentru că la 2 Mai, spre deosebire de hotel, puteai să te duci şi să nu dai buletin. Sau dădeai buletinul, dar nu se uita nimeni dacă eşti soţ / soţie sau altfel. Buletinul îl dădeai pentru că era zonă de frontieră. Era ca şi când, pentru o săptămână, două, o lună, ai fi avut o casă în care puteai să îţi inviţi prietenii, dar „casa" era curtea. Sigur, curtea era foarte apărată, te duceai în acelaşi timp cu nişte prieteni sau cunoscuţi, ca să nu fie străini în curte. Se împărţeau mesele la umbră, fiecare familie avea masa ei. Iar petrecerile se făceau de către cei din curtea respectivă, fiecare avea genul lui de muzică pus într-o anumită ordine. Dar dacă cunoşteai pe unul din cei cincizeci din curtea respectivă nu era nici o problemă să stai şi tu acolo, cât voiai. Pe urmă, sigur, era un raport cu mâncarea şi băutura. Era un lot care era băutura asigurată de cei din curte; îţi luai vinul, îl puneai în găleată, găleata o puneai în puţ şi aşa se răcea. În puţ puneai pepenii şi băutura. Dar tu, când te duceai în vizită, ca şi la petrecerile din Bucureşti, luai o sticlă de vodcă şi cu ea

veneai, o puneai pe masa respectivă şi... Nu era o condiţie, dar aşa se făcea. În loc de flori duceai o sticlă. Cam asta era structura ceaiurilor. Uneori puteai să sari gardul şi să te duci la vecin. Sau aflai că, uite, în curtea cutare a venit nu-ştiu-cine. Şi te duceai să-l vezi, mai stăteai de vorbă... Dar în general se duceau până spre dimineaţa. Şi pe de altă parte puteai şi să te duci jos la corturi să vezi ce se întâmplă, cine a mai venit, cine a plecat. Cam aşa era cu petrecerile. Care au dispărut, nu se mai fac, acum se fac grătare. (2)

Nu exista zi în care să nu fie petrecere într-una dintre curţi sau în mai multe. Şi atunci azi era la mine, mâine era la tine, era un fel de circulaţie între curţi permanentă şi, uneori, pe plajă. Focuri pe plajă şi, mă rog, mergea care avea chef. La un moment dat, dar asta a fost după `90, chiar la începutul anilor `90, au început să mai apară mici buticuţe din astea, la 2 Mai era un fel de gogoşerie, de langoşi, care se deschidea la 10 şi făceau un langoş care era singura chestie care se putea mânca, altceva nu aveai, alte magazine sau restaurante. Aveau muzică de jazz şi blues tot timpul, până dimineaţa când pleca ultimul client. Era un spaţiu de socializare. (3)

[Vama Veche, după 1990]

[Vama] a crescut în jurul unui chioşc. Prima petrecere la care am fost în Vamă a fost într-o noapte, sub stâlpul cu bec care era cel mai avansat spre plajă din străduța care astăzi este „Magheru" Vamei. Era singura sursă de lumină. La poalele stâlpului o Dacie din care a ieşit un casetofon pe capotă şi în jurul lui, la nişte beri, cinşpe oameni au ţopăit şi-au băut şi-au povestit. Asta a fost primul meu chef acolo. Şi după aceea s-au mutat activităţile mai la Stuf, unde în jurul unui chioşc istoric de cola-bere, deci minimal, a apărut prima sursă de umbră, primele mese şi scaune pe butuci, pe nisip, şi a început treptat o diversificare. Au apărut bărulețele improvizate şi primul meu contact cu un om extrem de speriat că Vama nu mai e ce a fost. A fost în 1993. (7)

6. Foc de tabără

[2 Mai, înainte de 1990]

Era una din plăcerile cele mai mari focul de seară şi, mă rog, avea şi partea de farmec şi de atmosferă, dar şi partea funcţională. Ne găteam la focul ăla ce se nimerea, exista o

singură problemă, teoretic nu era voie să facem focul pe plajă şi din când în când treceau patrulele de la unitatea militară şi atunci trebuia să negociem situaţia cu militarii respectivi, care erau, săracii, militari în termen, nu prea aveau nici ei chef să fie duri cu noi, ştiau ce înseamnă să fie duri alţii cu ei, dar aveau ordine în felul ăsta. Şi atunci... mă rog, de regulă ori se făceau că nu văd, ori ne ziceau celebra replică „Daţi focul mai mic" (râde). Sau cumva să-l mascăm până trec şi după aia să punem din nou vreascuri pe foc, după plecarea lor. (5)

[Vama Veche, după 1990]

Ce-am auzit despre Vama și mi-a plăcut foarte tare, am auzit că există un loc care se desface în fiecare an și cu lemnul locului se face focul, un foc mare de tabără. Focurile la 2 Mai erau absolut frecvente, focurile de pe plajă. Și petrecerile în jurul focului. Dar acum sunt mult mai rare totuși focurile de pe plajă. (1)

7. Crustacei

N-aveai voie să faci baie noaptea. Iarăşi, în teorie. În practică se făcea, dar trebuia să fim foarte grijulii ca să nu treacă patrula în momentul respectiv. Era foarte greu să te abţii mai ales în perioadele cu mare fosforescentă. Apar crustaceii ăia luminiscenţi şi atunci e o feerie. A fost o vară în care a fost extrem de spectaculoasă marea fosforescentă şi, mă rog, a fost suficient ca unul să dea de veste de pe mal şi toată lumea s-a aruncat în apă. (5)

8. Pietricele

Nevasta lui Ş. poate să-ţi povestească foarte mult, cred, despre pietricelele din 2 Mai. Existau anumite persoane, unele persoane cu comportamente obsesive, ca să zic aşa. Mereu aceleaşi comportamente. M., nevasta lui Ş., două, trei săptămâni cât stăteau la mare ea bătea plaja în sus şi în jos şi aduna pietricele. Pe care le lua la Bucureşti. Pietricele printre care se găseau şi nişte exemplare senzaţionale, unele erau cioburi de sticlă de bere şlefuite în Dumnezeu ştie ce

forme le şlefuise marea, altele erau nişte pietre cu fizionomii, mă rog, tot felul de lucruri minunate cu care umplea săculeți pe care îi aducea la Bucureşti. Ei nu aveau maşină, deci circulau cu trenul, până la tren trebuiau să găsească o metodă să ajungă până la Mangalia şi Ş. căra aceşti săculeți cu pietricele care se depozitau la ei acasă în Bucureşti. (6)

9. Poveşti cu câini

La Vamă am văzut două scene care mi-au rămas în cap, râsul lumii. Erau tot o pereche de băieți sub acoperire care făceau turul plajei şi aveau cu ei şi un lup, dresat, cu grad, probabil. Care mergea la picior, fără probleme. Plaja, hai să zic nu plină de câini, dar zece – doişpe câini particulari tot erau pe plajă şi când vedeau lupul unii începeau, hau, să-l mănânce. Ăsta, săracul, doar aşa se uita puțin, nu zicea nimic, mergea, din când în când se uita la stăpân-su, "Ce fac?" "Mergi frumos." L-ar fi mâncat să se ducă să se lupte cu ăia. [...] Pe vremea aia se făceau umbrarele din cearceaf cu patru bețe. Şi făcuse cineva, avea un câine pe plajă, un

boxer parcă era, îl legase de stâlpul care ţinea cearceaful şi trec alţii mai departe cu un câine din ăla mic şi tâmpit, care latră de zici că mănâncă cinci oameni pe zi, şi l-a enervat pe boxer. Şi a luat-o boxerul la fugă, ce cort, ce cearceaf, ce beţe! Şi alerga boxerul încărcat cu patru beţe fâlfâind, a fost o chestie nemaipomenită cum alerga nebunul ăla. (9)

10. Bolero

Asta e preluat de dinainte de a se inventa Vama şi Stuful şi ce e acum. Pe plaja aia uriaşă, care era de două ori mai mare, era un fel de Stuf, un fel de gheretă cu trei paie şi nu ştiu ce, unde... nu mai ştiu cum îl chema pe tipul ăsta, dar Ovidiu l-a cunoscut. Era un tip mai în vârstă care era obsedat de Bolero şi Musorgski[3]. Şi de la doişpe – unu – două încolo, când mai erau eventual doi oameni, trei oameni pe toată plaja aia uriaşă, îşi turna votcă şi dădea drumul la Bolero. Şi atunci prindea nişte luni... când era lună plină în orice caz. Lună plină, o plajă uriaşă goală şi de undeva se auzea Bolero-ul. Era fascinant. Şi atunci chestia

[3] Modest Petrovici Musorgski (1839 – 1881), compozitor rus

asta, probabil, s-a ritualizat. Sunt câteva ritualuri care, sigur, dacă participi la ele îţi dau un sentiment de a aparţine la o comunitate, de a aparţine la ceva. (3)

11. Comerţ

[Vama Veche, după 1990]

Comerţul a început din `92, când a apărut primul magazin de la Feri Baci, din sat. No, oamenii aveau nevoie de un suc, de o bere şi aşa mai departe, şi se aduceau mai mult din 2 Mai. Comerţul cu restaurante a început din `97 şi an de an s-a dezvoltat. Acum comerţul pe care-l văd eu e atipic unui loc cum a fost pe vremuri Vama Veche, tot mai mult spun că se „costinizează", devine un fel de Costineşti. Ştiu şi din ce cauză e, pentru că nu există nişte normative şi norme şi legi clare, adminsitrative, zonale, pentru modul în care tu poţi să faci comerţ. [...] Iar faţă de alte ţări, unde există un comerţ civilizat, clar, aici totul este haotic. Aici lumea vede Vama Veche ca o sursă de muls, ca o sursă de venit enorm într-un timp scurt. Într-un fel, e tipic românesc. Lăcomia. Acolo vii să-ţi faci repede lucruri, nu în ani, ci în timp scurt. Într-adevăr, majoritatea care vin, 80% pleacă dezamăgiţi.

Dacă faci o cercetare pe chestia asta o să vezi că în fiecare an se schimbă firme, se schimbă obiective, obiecte şi aşa mai departe. Abia câteva au rămas de ani de-a rândul, care au fost de ani de-a rândul acolo. Restul se schimbă. Din păcate şi multitudinea asta de chioşcuri, de chioşculeţe, de fast-food-uri nu fac altceva decât să dilueze din punct de vedere comercial lucrurile. Pentru că nu e nici albă, nu e nici neagră. Omul nu ştie nici ce să facă, nici ce nu să facă. Plus că n-avem educaţie şi continuăm. De aia v-am zis, lăcomia e tipică din punctul meu de vedere pentru români şi aici se şi vede. (4)

12. Papa la Şoni

[Vama Veche, după 1990]

Am ajuns dintr-o întâmplare, de 1 Mai eram acolo şi am vorbit cu Carmen, care are Stuful, şi cu Adrian. Şi aveau o rulotă utilată de bucătărie. Şi atunci am zis, eu eram într-o perioadă mai grea din viaţa mea, şi am zis hai să stau la mare, să vin iarăşi în Vamă şi să gătesc la rulotă, acolo. Am stat şi am gătit acolo o vreme şi după aceea nu ne-am mai

înţeles şi m-am dus la ungurul satului, care era un ungur Feri Baci, care avea tocmai birtul satului. Iarna exista un birt din Vama Veche, un bufet, în care mergea lumea, bărbaţii, iarna la băut şi la socializat. Şi atunci am luat locul respectiv şi l-am aranjat, i-am dat aşa o faţă şi l-am denumit „Fain Birt". Asta este pe drumul principal, era primul magazin de fapt, din 1992, primul mini-market şi după aceea a devenit magazin. Primul magazin cu alimente din Vama Veche, care era al lui Feri Baci şi al lui doamna Mariana, soţ şi soţie, ei trăgându-se din Ardeal. No, şi atunci am făcut acolo pe marginea drumului, cum ar veni. Dar asta era în sat, nu era pe plajă. Iar din 2004 am construit restaurantul care e acum Papa la Şoni. (4)

13. Ieftin

[Vama Veche, după 2000]

Eu cred că nu poate să fie ieftin, în primul şi-n primul rând. Nu există canalizare, nu există gaze, oamenii care fac business acolo majoritatea nu sunt săteni, deci nu au case. Sau angajaţii care lucrează acolo nu sunt din sat, că nu ai

cum să faci chestia asta. Sau nu sunt din zonă. Şi ca atare toate costurile oamenilor şi a lucrurilor care există acolo ridică preţurile. Involuntar. Oamenii care vin acolo nu ştiu chestiile astea, dar eu le ştiu. Chiar acum am făcut un calcul, deci m-am speriat. O să am cincizeci de angajaţi. E imens. Salariile mele sunt de... salariile, cheltuielile, trec de [X] euro. Şi suma aia trebuie făcută, frate, dacă vrei să existe [afacerea]. De aia oamenii fac chioşcuri, fac fast-food-uri, se mănâncă prost, se diluează entitatea umană. (4)

14. Concerte

[Vama Veche, după 1990]

Cu adevărat s-au început în `97 - `98, când Bibi, dom` Sorin, a adus, dar numai pe blues şi jazz. Şi după aceea... de fapt din `97 - `98 au început evenimentele culturale cu adevărat. Şi care continuă, şi astăzi sunt tot mai mulţi, încearcă. Pe exemplul meu, cumva, merg mai departe oamenii. Şi s-au făcut. Şi acum s-a făcut un club, Bongos, care iarăşi e exclusiv de concerte. Conceptul meu e un pic

mai delicat, că e vorba despre gastronomie, despre muzică, despre ambianţă, e un pic mai complex. (4)

[Vama Veche, după 2000]

Asta [atragerea unui anumit tip de public, cu un anumit specific] a fost filozofia Stufstock şi este şi subiectul cel mai controversat apropo de iniţiativa noastră. Pentru că organizând un eveniment cu audienţă mare acolo aduci public. Ştiind că dacă aduci public acolo amplifici procesul distrugerii, îl grăbeşti, îl accentuezi, îl accelerezi. Privind longitudinal, în interval suficient de mare de timp, publicul era acolo deja. Festivalurile existau, altele. Şi era vizibil că dacă fac alţii va veni alt public, publicul acelora. Atunci opţiunea, care nouă ni s-a părut atunci corectă strategic, a fost că mai bine facem noi evenimentul cu public al nostru, cu conţinut cultural care să fie mai legat de dorinţele noastre. Cu dreptul nostru de a face asta, pentru că „noi suntem aici de două mii de ani", adică de douăzeci. Şi între a avea mult public cu alt format şi mult public cu formatul nostru, noi am ales varianta b. Criticii spun „dacă n-aţi fi făcut voi, nu ar fi fost atâta public". Ceea ce e o premiză, din punctul meu de vedere, contrazisă de evenimente care erau deja în Vamă. Era a doua ediţie a [Liberty Parade] şi n-ar fi plecat de acolo dacă n-am fi început noi. Ei ne-au rugat să-i

mai lăsăm o dată. Deci, în ce calitate mi te adresezi cu rugămintea asta? Nu pot să interzic aşa ceva. Se raportau la noi ca la o mişcare cu o autoritate aproape de instituţie publică, în anul trei. Că au făcut şi o a treia ediţie, tot în Vamă, şi ne-am luat rolul în serios şi am zis „ok, civilizat, atenţie la poziţia difuzoarelor", nu ştiu ce. Şi ei s-au mutat, au găsit un alt loc, tot pe plajă, undeva între Venus şi Saturn. (7)

15. Muzică

[Vama Veche, după 1990]

Era rockul din epocă, rock-pop. Pe nume e mai uşor: Janis Joplin, Jimi Hendrix, Rolling Stones, Santana. Am pus trei – patru jaloane, nu încerc să epuizez, dar cam asta este atmosfera anilor `90. În 2 Mai muzica a fost plantată mult mai timpuriu, şi asta se întâmpla la pescăria lui Vania, de exemplu, restaurant – terasă de peşte, mică. Avea un casetofon. Casetele erau aduse de turişti, de bucureşteni. La Vamă primul chioşc care şi-a pus casetofon a primit muzică de la cei care veneau acolo. Or fi încercat ei iniţial cu o

casetă de-a lor, dar nu a durat nici cinci minute, a fugit unul la o maşină şi a venit cu o casetă, „pune asta că e mai bine". Şi o bună bucată de vreme ceea ce se asculta în baruri era muzica turiştilor care se luptau, „fiţi atenţi, acum vă bag eu Fleetwood Mac, o chestie pe care am descoperit-o, mai veche şi mai...". Ăsta a fost modul în care muzica a intrat în conceptul care defineşte antropologic Vama şi 2 Mai-ul. (7)

[Vama Veche, după 2000]

House a fost perceput din capul locului ca un corp străin. Şi salsa. E o chestie care a fost asociată unei culturi corporatiste, poate şi din cauza modului în care a intrat acolo. Că a venit un investitor care şi-a deschis un fel de club pe plajă, pe nisip, cu turnulețe, cu nu ştiu ce. Şi a adus la petreceri salsa firme din Bucureşti care veneau ca să facă petrecere salsa la Vamă. El sigur că funcţiona tot timpul, iar în turnulețele alea cocoţate pe stâlpi, sub stuf, erau nişte fete care se jucau lasciv. Deci promovau un model cultural care împacheta şi muzica, dar care trimitea la alt tip de consum. Un consum sexist, pronunţat comercial şi corporatist, prin publicul care venea pachet foarte vizibil. Şi asta a fost *reject*. La un moment dat cineva pune ştampila: asta nu. Iar house-ul a devenit... acolo, [la Liberty Parade], a fost cea mai vizibilă, cea mai ostentativă formă de

intruziune. Pentru că au montat scenă şi au adus cu camioanele participanţii. Nu era în Vamă nici un loc în care să asculţi house. Nu exista la data respectivă. Şi au venit de afară cu tot pachetul, cu public cu tot. Şi au plecat după. Şi întâlnirea mea cu fenomenul... M-am nimerit la a doua ediţie a Liberty Parade acolo, şi au pus boxele în lungul plajei, spre nord, şi sigur că s-a oprit orice activitate din raza de acţiune a difuzoarelor. Toate cârciumioarele cu programe rock şi ceilalţi au stins, iar eu am fugit în 2 Mai să mănânc şi să beau. Şi acolo era foarte tare muzica din Vamă. Probabil că dacă s-ar fi întâmplat alt fel, poate că muzica electronică de un anume gen ar fi [fost acceptată]. Dar muzica electronică în Vamă n-a prins. (7)

16. Manele

[Vama Veche, după 2000]

O fost o chestie în 2003, cu... mă rog, acolo a fost un conflict. Lângă Stuf s-au pus manele. Dar aia a ţinut foarte puţin şi n-a fost o chestie în care a venit cineva să pună manele, neapărat. Acolo a fost un conflict între două unităţi

comerciale. Lângă Stuf, unde se asculta blues şi aşa, unii, ca să bruieze, au pus manele. Nu pentru că au considerat că trebuie să pună manele, ci pentru că ştiau că asta îi enervează. A fost de fapt un conflict. Şi anul trecut au fost manele, că au venit unii şi a venit Adi Minune sau Florin Salam, nu ştiu, şi o dat drumul de s-a auzit în toată Vama Veche. La un botez. Tocmai asta zic, că se diluează. Adică oamenii cu bun-simţ pleacă din Vama Veche, intelectualii în general, şi intervin aceşti oameni care au nevoie de fudulie, de aroganță, de lipsă de respect, de mitocănie. Ăsta e adevărul, na, vin oameni. Dar ei sunt oameni ca şi noi, până la urmă. Doar că sunt mai puțin civilizați, sunt mai puțin informați, nu ştiu ce să zic. Sunt mai puțin atenți la ei, probabil, mai puțin atenți la ei în interior, mai mult pentru exterior. Şi asta, într-adevăr, e supărător pentru cei care veniseră în Vama Veche în trecut, pentru că ei nu mai au loc. (4)

17. 1 Mai la mare

[Vama Veche, după 1990]

Eu am o mare nelămurire legată de o tradiţie care pare să se fi născut în timp, şi anume 1 mai-ul în Vamă. Există aici o singură problemă, din punctul meu de vedere. Pentru că acest 1 mai n-are nimic de-a face cu nişte zile libere pe care oamenii să le folosească pentru a merge într-un loc plăcut. Dovada cea mai clară este că dacă 1 mai pică duminica şi nu e nici o zi liberă, şi vremea e proastă, lumea tot se buluceşte în Vamă pentru simplu motiv că ştiu că vin şi alţii. (5)

Pe vremuri, înainte de `90, sigur nu se mergea [de 1 Mai]. Atunci era şi mai greu să te duci. Din ce îmi aduc aminte în ultimii 14, 15 ani se mergea deja. Din `97 încolo sigur se mergea de 1 Mai, adică aşa, lume mai multă. Asta mi-aduc aminte. Înainte nu ştiu cât de mult se mergea, se mergea dar nu aşa, nu era nebunie, nici într-un caz. Nu era nebunie nici până în `99, pentru că acolo erau două [locuri], era Stuful şi Bibi. Prin `97 a început Bibi, primul restaurant a fost Bibi Bistro, contruit în `97. Înainte n-a fost nebunie, nici într-un caz. Adică erau foarte puţini care veneau. În momentul în care s-a construit primul restaurant şi a

început să se dezvolte satul, aşa o început nebunia de 1 Mai, nu înainte, asta. Că până atunci nici nu erau informaţii despre Vama Veche. Nebunia asta e în ultimii cinci-şase ani cu adevărat. (4)

18. Obscenitate

[Vama Veche, după 1990]

Vama a devenit, cum se știe foarte bine, un loc al tuturor extravaganțelor. Puțin după '90 am fost o dată în Vamă, am ajuns cum rareori mi se întâmplă, am ajuns seara, și am văzut cum se făcea *strip-tease* pe mese din pură plăcere, nu era nici un concurs, nu era nici un spectacol, decât al celor care voiau să-l dea. Era aproape pustiu locul, nu mai țin minte exact restaurantul în care se întâmpla asta. Și se făceau tot felul de concursuri bizare, de pildă erau premiați cei care aveau cel mai lung penis. Asta mi-a povestit-o chiar un tânăr amic. Era, evident, ceea ce știe toată lumea care trece pe acolo, era demența zilnică. Lucru care nu cred că a existat vreodată în 2 Mai. (1)

19. Drog

Atâta vreme cât graniţa e vraişte şi traficanţii de diverse lucruri îşi văd nestingheriţi de treabă, nu o să se schimbe lucrurile în Vama. Acolo ai un public captiv, consumul de droguri are locul cel mai bun. (2)

IV. IDEI

1. Superlativ

[2 Mai, înainte de 1990]

Din punct de vedere vestimentar, poate se făceau alegeri între stilul hippie, stilul Provence, în general duceai la 2 Mai tot ce aveai mai bun. Deci dacă aveai o pereche bună de blugi te duceai cu ei la 2 Mai. Dacă aveai un roman polițist bun, te duceai cu el la 2 Mai. Dacă aveai o bandă cu muzică bună trasă, te duceai cu ea la 2 Mai. Dacă găseai în anii `80 nişte sticle de vodcă rusească, te duceai cu ele la 2 Mai. Deci acolo se consuma tot ce era mai bun, din toate punctele de vedere. Şi pentru că foarte mulţi oameni făceau chestia asta, într-adevăr era aşa, o chestie cu totul... o insulă, o oază. Şi restul zilelor rămâneau mai cenuşii. Sigur că erau mult mai mulţi bărboşi la 2 Mai decât la Mamaia. Dar la Mamaia anumitor vremi. Că uneori plecai cu maşina de la 2 Mai şi te duceai la Neptun la scriitori, sau te duceai la Mamaia. În perioada când era frecventabil restaurantul şi nu se închidea la ora zece. Până la sfârşitul anilor `70 vacanțele la

mare erau foarte plăcute şi în staţiuni, dar libertatea era mult mai mică. Aici [în 2 Mai] petreceai când voiai, mâncai când voiai, nu aveai oră fixă. Nici nudismul nu era o chestie în sine, chiar râdeau nişte prieteni de-ai mei că apăruse nu ştiu unde, într-o revistă, în Geo sau nu ştiu unde, o chestie cu naturismul, primele plaje naturiste din Europa. Şi era citat şi 2 Mai-ul. Păi noi nu aveam senzaţia că facem naturism, era o formă de a te simţi bine, nu o formă de a lua o atitudine social-politică. Şi asta era. Aşa învăţaserăm de fapt de la părinţii noştri. (2)

2. Funcţie civilizatorie

[2 Mai, înainte de 1990]

Când vorbeam de petreceri nu însemna că... a nu se confunda petrecerile cu beţiile. La petreceri evident că se şi bea, dar se cânta şi se asculta, se cântau anumite lucruri, se asculta o anumită muzică şi se purta un anumit gen de discuţii. Câteodată stăteai la o vodcă până la şase dimineaţa să discuţi despre Heidegger, sau despre suflet. Erau discuţii, un mod de socializare, de elită şi elitist. Când nu făceai faţă

măcar te făceai că faci față. Aşteptarea era să te descurci la orice, să-ți placă discuții de acest gen şi muzică de acest gen. Nu-ți plăcea acest gen de discuție sau acest gen de muzică – expulzarea era foarte rapidă. Adică nu prea aveai şanse la 2 Mai – Vama Veche. (3)

[2 Mai, după 1990]

Îmi aduc aminte, prin `93, în curte la Moti a venit... ba nu, era chiar în `92, că amintirea Pieței Universității se păstra bine, a venit unul care lucra la Scânteia, la Adevărul. Ah, ce-a fost, ce supărați am fost pe Moti! Dar după trei zile a plecat, cred că a simțit că nu era agreat. Dar lucrurile astea [se întâmplau] cu foarte multă blândețe, spiritul de grup se manifesta civilizat. Şi avea şi o funcție civilizatorie, zic eu, adică o parte din cei care nu ştiau cum să se poarte la 2 Mai dar n-aveau nici o vină, nu erau în cultura lor, [au învățat]... Au existat şi procese de aculturație. Sau le-a plăcut şi atunci evident că au învățat cum să te joci de-a [2 Mai-ul], era un joc, un grup mare care se juca frumos. Jocurile astea cred că se pot reînvia, actualmente sigur la 2 Mai. La Vama nu ştiu, cred că locul e stricat pe veci. (2)

[2 Mai, înainte de 1990]

Toată atmosfera de acolo, dacă o să puteţi să o reproduceţi, cu frumuseţea ei, cu vegetaţia, cu nalbele, cu grădinile, cu pomicultura pe care o făceau unii de acolo, profitând de Dobrogea, de climatul de acolo, de aerul marin care e foarte bun pentru anumite specii. Tradiţia lor, din vremea când au fost împroprietăriţi, transilvăneni foarte muncitori, foarte serioşi, au venit acolo. Avantajele pe care le-a avut populaţia de acolo, gazdă, cu toată venirea asta a unor oameni obişnuiţi nu cu străinătatea, că pe atunci nu puteai să ieşi din ţară, dar cu oameni care sigur că discutau cu gazdele şi îi asistau, îi mai sfătuiau cu câte ceva. Mai venea câte un musafir din ăsta care era inginer, sau care era instalator, venea şi făcea o instalaţie, îi sugera ce să îndrepte, cum să facă o împrejmuire, cum poate să-şi îmbunătăţească standardul. Şi pentru ei, şi pentru vizitator. Ei beneficiau şi de partea economică, nu-i aşa, banii au înflorit. Cam asta este. Şi acum când descoperim la o întâlnire a copiilor de atunci care acum sunt mari, cu copiii lor la rândul lor, fotografiile de atunci, amintirile de atunci sunt surprinzătoare. Sunt ca o lume care nu-ţi vine să crezi că a fost. (8)

3. Libertate

[2 Mai, înainte de 1990]

Autoritatea instituţională nu exista, miliţia nu era, nici un miliţian nu trecea pe acolo, din când în când câte un grănicer din mirador se uita cu atenţie cu binoclul pe plaja de nudişti – nu interesa pe nimeni. Când se întâmplau aceste drame, tragedii sentimentale de care spun, nu intervenea nimeni, când se îmbătau, individual sau în grup, şi făceau oarece scandal pe uliţă nu intervenea nimeni. Era hazul ţăranilor care nu interveneau dar care îşi povesteau după aceea, a doua zi. Stăteau pe băncuţă Nuţi şi cu Tudoriţa şi cu altele şi îşi povesteau între ele ce-au făcut „ai lor", ce făcuseră mai special peste noapte. Nu exista, nu cred că simţeam autoritatea, cred că asta era minunat, că nu exista în nici un moment ameninţarea autorităţii sau sentimentul că există o autoritate undeva. (6)

Era neoficial, asta este cel mai important. Nu era o chestie înţepenită, nu era o treabă birocratică. E ca şi când ai fi stat la un hotel, tu fiind un cunoscut al directorului hotelului. În primul rând asta conta, şi mai puţin echipamentele. Doi, cred că semăna cu un anumit stil de apropriere a locului de

vacanţă, mai mult legat de ideea de drumeţie decât de ideea de turism. Trei, practic era ca şi când ar fi fost casa ta de vacanţă. Fiecare dintre noi, la respectiva pensiune, era ca şi când ar fi fost casa ta, pentru o perioadă de timp era casa ta sau, bun, casa unei mătuşe de la ţară. În sensul ăsta seamănă şi cu viaţa la ţară, cu vacanţa la ţară într-un fel. Cu toate avantajele unui sat. În hotelurile din Dubai îţi arată că ai o baie de zece metri pătraţi de marmură şi nu ştiu ce. Aici era mult mai hazos, celebrul butoi rămas de pe vremea nemţilor pus sub o salcie şi pe jos pietriş şi era o nebunie duşul de la prânz. Nu era o lipsă de civilizaţie, mersul în sălbăticie, era mersul într-o altă cultură. Cu mai puţine facilităţi, dar cu mai mult *savoir vivre*, mai multă plăcere de scurgere a timpului, oricum, era un mod de a gusta pe îndelete plăcerea unei vacanţe în care nu depinzi de nimeni, de şefi, de administraţie, de sistem, de biroul de turism, de seriile la masă când mergeai la hotel. Erau serii: seria întâi era întotdeauna avantajată faţă de seria a doua. Dacă te duceai la hotelurile Neckermann, care erau închiriate de către nemţi, atunci puteai să mănânci la preţuri româneşti meniul nemţesc. Dar asta numai dacă aveai pile. Blocurile Neckermann erau cele din Neptun cu nume de regiuni: Bucovina, Oltenia. Pe când aici făceai ce vrei: mâncai ce

voiai, invitai lume, stăteai la masă cu prietenii tăi. Şi era un model redus de societate aşa cum ai fi vrut-o tu, spre deosebire de societatea oficială, pe care o suportai dar... asta e. Asta ți-o alegeai tu, dacă nu-ți plăcea cineva nu era nevoie să te vezi cu el. Singura luptă dură era pentru a avea în curte numai oameni [pe gustul tău]. (2)

[Vama Veche, după 2000]

Încă o dată: noi trăim într-o iluzie prin libertatea pe care noi acum ne-o creăm şi ne-o formăm. Aia nu este libertate. Vama Veche, acum 20 de ani, poți să spui că a fost libertate. Pentru că atunci veneai pentru chestii clare. Veneai acolo, făceai plajă, stăteai, interacţionai cu oamenii. Astăzi, când sunt aşa de mulți oameni, e un amalgam de lucruri în care tu nu eşti sigur ce ți se poate întâmpla, doar că spui că „sunt liber", e o iluzie. Față de acum 20 de ani sau acum 15 ani, atunci eu cred că a fost libertate. Acum nu mai cred că există libertatea respectivă. Pentru că şi cei care au avut-o acum 15 ani, din păcate, s-ar putea sau riscă să fie agresați. Şi atunci libertatea lor şi liniştea lor nu mai e. Pentru că vine unul şi îi agresează. Ori fizic, ori verbal. Şi atunci libertatea mea, când eu vin să stau liber, să stau liniştit, nu mai e acelaşi lucru. Dar cel care agresează el zice că e liber. (4)

4. Nostalgie

Sunt oameni care vin din străinătate în 2 Mai și în Vamă să-și facă vacanțele și există sigur nostalgia lucrului ireversibil, care s-a schimbat pentru totdeauna. Probabil că numai un regim totalitar poate să producă un asemenea club cum era 2 Mai, cum era și în Vamă. Și în libertate nu mai are de ce să existe un asemenea loc. Locul se și urbanizează văzând cu ochii, se schimbă de la o zi la alta. Altădată era farmecul nu numai al primitivismului, care exista și el, fără îndoială, dar era un soi de relație... Te simțeai și apărat și știai că ești la tine acasă, între ai tăi și cu foarte puțini intruși, lucru care nu mai există pentru că 2 Mai-ul a început să fie populat cu o lume din ce în ce mai vulgară, mai zgomotoasă, care nu seamănă deloc cu noi. (1)

Dacă stau să mă gândesc cred că nostalgia e mai mult nostalgia tinereţii. Nostalgia tinereţii şi nostalgia unui anume inventar de *loisir*. Un anume tip de băutură, cum spuneam, nici nu mă aşteptam să mai pot da atâtea detalii despre băuturile de atunci, dar dovadă că m-a marcat. Un anumit tip de muzică, pe care şi acum dacă-l ascult mă pune

într-o anume stare, pe care n-am mai trăit-o din anii sfârşit de `70 încoace. Dar cred că asta este nostalgia tinereţii, şi nu altceva. Şi a începutului de viaţă, a tuturor posibilităţilor deschise, atât cât puteai să-ţi închipui că pot fi deschise atunci. Dar aveai o viaţă înainte, nu ştiu, plină de posibile întâmplări şi aventuri ulterioare. Nu cred, eu nu simt nostalgia 2 Mai-ului mobilat de o anume lume. Da, lumea s-a schimbat, dar nostalgia nu este după lumea aia, este după tinereţe, aş zice eu. (6)

5. No man`s land

[2 Mai şi Vama Veche, înainte de 1990]

De fapt, programul era 2 Mai cazare şi Vamă plajă. Când se putea. Pentru că depindeai de o maşină, de un transport care să treacă în Vamă, Vama fiind ocupată, cum spuneam, de clujeni. Şi în acei ani, până în `90, practic. Şi era mult mai greu să găseşti loc şi nu se puteau pune corturi atunci, pentru că nu permitea Miliţia. Mai era şi control pe şosea între cele două sate, ceea ce complica puţin accesul şi explica, pe de altă parte, starea aceea specială din Vamă de *no man`s land*. Adică erai aproape pe fâşie. Treceai de un

control grăniceresc, nu erai încă afară din România, dar erai într-o zonă care era considerată tampon, de graniță. (7)

[Vama Veche, după 1990]

În definiția pe care o dau eu [Vămii Vechi], sintagma cheie este *no man`s land*. Faptul că era o vizibilă lipsă de reguli, adică regulile care se practicau erau doar reguli purtate în firea oamenilor prezenți acolo, dă un sentiment de libertate greu de întâlnit în alte locuri. Şi asta mai ales prin ceea ce se întâmpla noaptea. Ziua e mai puțin relevantă, ziua se face plajă, nu era în mod necesar [o atracție], poate nudismul să contribuie ziua. Dar ce se întâmpla noaptea acolo, amestecul de cârciumi care nu aveau bine definite limitele, vorbesc de limite fizice, granițe. Granițele lipseau. Granița dintre activități: dansezi, bei bere, faci baie. Te plimbi, revii într-una dintre ele, schimbi cârciumile. Clubbing-ul acolo era foarte natural, nu exista cuvântul, cred, când se practica alunecarea, prăvălirea dintr-o cârciumă într-alta. Şi încă până în 2000 volumul de public care era acolo permitea să ai şi sentimentul de comunitate, care cred că e a doua valoare. Că te întâlneai cu oameni care erau foarte apropiați ca stil de tine, deci aceeaşi şuşă culturală. Nu te cunoşteai, te vedeai prima oară, dar ştiai că spui un cuvânt şi este înțeles aşa cum îl spui. Puteai intra în vorbă de la jumătatea

propoziţiei cu un grup care era alături şi intrai fără eforturi în lungimea de undă practicată de ceilalţi. Azi nu mai există chestia asta. Diferenţele culturale între grupurile prezente acolo sunt mult mai mari şi nu rişti [să intri în vorbă], eşti ca în oraş. Definind spaţiul ca fiind în primul rând interesant prin lipsa graniţelor, îţi dai seama că asta într-o ţară în care proprietatea este protejată prin Constituţie nu putea să dureze. Pentru că orice teritoriu în ţara asta are un proprietar. Şi proprietarii încep să-şi construiască zidurile care le delimitează proprietatea şi să îşi facă ei regula pe proprietatea lor. Perioada de libertate pe proprietatea altora a durat şi încă mai pâlpâie până în momentul în care toţi proprietarii de acolo îşi vor fi consolidat graniţele în sensul în care înţeleg ei să îşi delimiteze teritoriul. (7)

6. Schimbare

[2 Mai, după 1990]

Am perceput că începe să se schimbe în momentul în care au apărut primele vile ale actorilor la coada 2 Mai-ului, după nudişti imediat, către Vama Veche. Şi a apărut vila

Stelei Popescu, vila aia în formă de vapor a unui actor despre care o să-mi spui tu cum îl cheamă, vila lui Sergiu Nicolaescu... Destul de puțin deranjante față de ce a apărut ulterior. Dar, oricum, în contextul acelor mici case mizere, mai mult sau mai puțin mizere case de pământ din 2 Mai, dintr-odată.. Şi a apărut şi o pensiune, o primă pensiune, cred că „Sirena" a fost prima, nu mai ştiu. Ceea ce a transformat puțin 2 Mai-ul nu neapărat ca percepție vizuală, arhitectuală, ci ca lume. Pentru că odată ce au început să vină aceşti actori şi s-a ştiut că vin aceşti actori au început să vină tot felul de oameni. Din curiozitate, dintr-un anume tip de snobism. Să încerce să-şi petreacă vacanța la mare, chiar dacă veneau numai pentru câteva zile, să încerce să-şi petreacă vacanța la 2 Mai. Majoritatea au abandonat, dar a fost o perioadă în care lumea din 2 Mai s-a amestecat sensibil, s-a amestecat cu lume care nu făcea parte din tiparul 2 Mai. Era limpede că au alte aşteptări de la 2 Mai decât ce ar fi trebuit să aştepte. Asta a fost un prim pas, după care lucrurile păreau că au reintrat în cursul obişnuit. Sigur că s-a mai construit între timp, lumea s-a amestecat, 2 Mai-ul a devenit mai mult o staţiune pentru părinți cu copii, mi s-a părut mie, dar părinții ăia totuşi din lumea aceasta, mai degrabă boemă intelectuală decât alt fel.

Şi continui să susţin că 2 Mai-ul s-a schimbat mult mai puţin şi mai mai puţin radical decât Vama Veche. Vama Veche pornind de la nivelul de cătun semipărăsit şi ajungând la ce e acum, 2 Mai-ul rămânând cumva la un nivel... Nu mai este 2 Mai-ul de altă dată, nu mai este lumea de altă dată, dar nici nu o să devină, nu pare să se orienteze, să se îndrepte către staţiune de vacanţă. Construcţiile nu s-au înmulţit foarte tare, cele individuale vreau să spun, vilele, proprietate personală. Dacă s-a construit s-a construit mai mult între 2 Mai şi Vama. Satul a cam rămas sat. (6)

[Vama Veche, după 1990]

Cred că spre sfârşitul anilor `90 deja nu se mai putea merge [în Vama Veche]. Cred că apariţia, tot aşa, a unora care nu ştiau cum să-şi folosească banii. Copii de bani gata foarte mulţi, au apărut motociclete, genul de rockeri metalici şi alte din astea care veneau cu motocicleta pe plajă, să o vadă toată lumea. Rămâneau îmbrăcaţi cu bocanci şi se trânteau să doarmă pe nisip şi cam asta e. Şi odată cu creşterea numărului acestei pături de tineri cu bani mulţi, nu câştigaţi de ei, deci băieţi de bani gata şi cam inculţi, şi atunci, dacă a existat cererea, a apărut şi oferta, respectiv au apărut aceste terase, dar care sunt de fapt nişte locuri de băut. Cred că

echivalentul există în Suedia, unde sunt nişte locuri de... în suedeză le spune într-un fel care s-ar traduce în România „de troscănitori". Sunt nişte locuri care n-au firmă – acolo n-au firmă – şi acolo poţi să te duci să te îmbeți. (2)

[2 Mai, după 1990]

După `90 s-au produs schimbările, prin privatizarea comercială, în primul rând. Au apărut tot felul de magazine şi, nemaiexistând presiunea ONT-ului să declare turişti, camere, au ajuns unii să îşi facă şi câte 16 – 17 camere, ca să închirieze. Impropriu zis camere, de 8 – 9 metri pătraţi, un scaun, un pat şi atât. La câte 16 – 17 camere să zicem că aveau şi două veceuri în curte, era o problemă. N-am stat în condiţiile astea. Încet - încet au apărut, în afară de butoiul pus pe trei picioare cu apă pentru duş, care se mai încălzea de la soare, au apărut instalaţii mai adevărate de încălzire solară. Ori cu furtun făcut colac, ori din ţevi de la irigaţii care nu se mai făceau, şi le foloseau la chestia asta. Încet – încet pe la unii, unde am căutat câte o gazdă, cameră pentru cineva, vedeam din curte făcut veceu şi duş în faianţă şi cu apă curentă, cât de cât. Pentru că şi-au făcut camere şi au renunţat la grădina din fundul curţii, s-au extins cu camerele. Cam asta au fost schimbările, dar treptat făcute. Şi, bineînţeles, mergând aproape în fiecare an am văzut că

au apărut tot felul de magazine care anul următor dispăruseră şi au rămas închise ani la rând. După aia au deschis grădină de vară sau au vrut să o deschidă şi de zece ani o ştiu în aceeaşi situaţie, cu gard şi cu firmă dar înăuntru iarbă verde. S-au mai făcut nişte case, pensiuni, restaurante la lizera satului, spre plajă. Pe plajă ce s-a mai îmbunătăţit, după explozia de corturi de pe plajă, când la un moment dat ajunseseră cu campingul, sau cum se spune local *cheping*, ajunseseră cu corturile până aproape de valuri. Nu mai aveai unde să te aşezi. I-a limitat la un moment dat, deci s-a făcut loc. De vreo trei – patru ani au pus vreo zece umbrare cu stuf. Nişte stâlpi şi sus cu o ciupercă de stuf şi cu nişte şezlonguri dedesubt. [...] La oameni, mai mult în curte, amenajări numai în scop turistic. Altceva nu aveau. Toţi, aproape toate camerele acum, sau majoriatea, erau cu frigidere. S-au extins cei care ofereau pensiune completă, nu numai pentru turiştii lor, ci şi pentru cei din afară. Cum am fost noi anul trecut, mergeam la una şi mâncam la ea şi plăteam vreo 15 lei prânzul de persoană, dar era foarte bună treaba, adică ciorbă cu carne, mâncare cu carne, câte o gogoaşă la sfârşit. Totul bine făcut şi curat. Băutura te privea. Cam astea sunt schimbările pe care le-am văzut în ultimii 20 de ani, alte schimbări n-aş putea spune.

Şi a devenit în ultimii ani o problemă, care se datora în parte numărului mare de maşini care e peste tot în ţară şi facilitatea circulaţiei spre Bulgaria doar cu buletinul. Şoseaua principală, pe unde ne plimbam şi ziua şi seara fără probleme, acum de multe ori era o problemă să traversezi din cauza maşinilor şi numărului mare de maşini. (9)

[Vama Veche, după 2000]

În anul 2000 a fost un prag critic şi atunci cred că au apărut primele tentative de mobilizare pentru a preveni accelerarea transformării. Era un război surd între întrepinzătorii locali şi publicul de camping, de corturi. În 2000 înflorise puternic cultura de cort pe plajă, care a apărut numai după `90. Şi a intrat în formatul Vamei. Iar întreprinzătorii erau supăraţi pentru că publicul care venea la cort nu este un public bogat, este un public *low – middle*, deci elevi, studenţi, profesori. Că şi profesorii au venituri comparabile cu cele ale studenţilor. Şi ăştia [întreprinzătorii locali] pe marginea plajei ar fi vrut să vândă. Mult. Şi nu vindeau cât şi-ar fi dorit. Şi unii dintre ei, în mod explicit, au adus jandarmii. Ştim şi cine a iniţiat, a venit cu jandarmi. N-au venit ei, nu s-au expus, dar au folosit această [forţă] să alunge corturarii de pe plajă. Apăruseră primele construcţii agresive şi la Stuf s-a strâns o listă de semnături. Era un

vechi vamaiot, poreclit Franța, mare militant. Acum trăieşte jumătate din an în India, deci şi-a găsit un spaţiu de compensare. El a iniţiat o listă, s-au strâns vreo două mii de semnături care cereau să se oprească cu tentativele de îndepărtare a corturilor şi cu construcţiile. Nu ştim cui era adresată lista, a fost un rudiment de furie. Cam atunci pot eu să întâlnesc primele reacţii. Eu leg reacţiile de percepţia depăşirii unui prag critic. Înainte nu s-a pus problema să facem ceva, au fost în fiecare an comentarii. În fiecare an aflai din Bucureşti că s-a terminat cu Vama Veche pentru că s-a întâmplat o catastrofă: că au murit toţi peştii din cauza unei explozii solare, că au apărut gândăceii otrăvitori, că... Era în fiecare an un zvon pregătitor pentru ceva care să te ţină departe de Vamă. După mulţi ani de zile am încercat şi noi să lansăm asemenea zvonuri ca să îndepărtăm excesul de oameni, de puhoi. De exemplu, un zvon pe care am încercat să-l lansăm noi a fost că epava e radioactivă. S-a descoperit că epava e radioactivă. Nu ştim dacă a avut vreun ecou, oricum n-am redus accesul. Din păcate astăzi realitatea a depăşit zvonurile prin tristeţea în primul rând a clădirilor. În 2000 cred că a fost un apogeu de agresiune faţă de care, după ce am lansat campania, a existat un recul, un apogeu de agresiune al industriei turistice. O imagine

care de atunci nu s-a mai petrecut: au fost obiecte publicitare în apă. Nişte sticle uriaşe de bere, de patru metri înălţime, legate de nişte geamanduri în mare, la vreo 30 – 50 de metri. Nu distrugeau doar solul [cum făceau restul de întreprinzători], era şi peisajul terminat. Adică să te uiți la orizont şi să dai cu ochii de obiectele cu pricina, te enervezi. Sigur, dacă firma ar fi ştiut ce sentimente a stârnit în cvasitotalitatea publicului din Vamă nu ar fi făcut tâmpenia aia. (7)

Faptul că noi ne-am implicat în schimbare spune ceva despre opţiunea că schimbarea nu înseamnă neapărat degradare. Creşterea nu înseamnă neapărat distrugere. Ceea ce se întâmpla în Vamă era o formă de dezvoltare haotică, în care riscul de a se pierde un concept, pulverizându-se într-o diversitate de inițiative nelegate între ele putea să ducă, ceea ce de fapt cred că se întâmplă, la ceea ce vedem în Costineşti. Poţi să-mi spui ce este Costineştiul? Are vreo identitate? Costineştiul având, istoric, o identitate generată de Tabăra de studenţi, care era un concept. El a fost făcut de sus în jos, coerent, un concept-program, cu arhitectură şi tip de activităţi incluse în pachet, pentru studenți. Care a avut o valoare importantă în anii înainte de `90. Ce se întâmpla în afara Taberei era sat

banal. Satul a explodat după `90, s-a construit fără nici o regulă şi nici un fel de iniţiativă culturală nu a rezistat acolo presiunii culturii mai de masă. Şi nu mai poţi să spui ceva despre Costineşti, ca exemplu de creştere neasistată. Noi am vrut să asistăm creşterea. Dintr-o primă reacţie, care a fost pur furioasă, în pasul doi am înţeles că nu are sens să încerci să blochezi ceva ce nu ai cum să blochezi, pentru că era vizibil că dacă în fiecare week-end acolo vin 10 000 de bucureşteni, nu cred că 10 0000, dar... mă rog, ăia lasă bani acolo, şi banii aceia produc ceva, nu pot să nu lase urme. Ceea ce produc este un interes economic, cu formele lui mai mult sau mai puţin raţionale de manifestare. (7)

7. Salvaţi Vama Veche

[Vama Veche, după 2000]

De la Salvaţi Vama Veche a existat o formă explicită de construcţie [a comunităţii din Vama Veche]. Până atunci era o creştere naturală, cum spui, transmisă oral şi din feed-back-uri negative, amenzi, „aşa nu e bine", „aşa da", generate de ciorba de vamaioţi care refuzau câte un

ingredient. „Asta nu e ok, se respinge". Cât au putut să facă lucrul ăsta. Vizibilitatea crescând vertiginos, după `96, cam aia a fost perioada, când presiunea pe 2 Mai atinsese apogeul şi începuseră să se construiască în 2 Mai clădiri cu 3 – 4 etaje care azi sunt, din fericire, schelete sau abandonate sau spre vânzare; a murit economic în 2 Mai presiunea asta, pentru că valul s-a mutat în Vama, unde a crescut capacitatea de cazare, şi atunci s-au refugiat acolo şi cu nani, nu doar cu petrecerile de noapte. Şi asta a salvat 2 Mai-ul. Spre sfârşitul anilor `90 – începutul lui 2000, pentru mine legendele cu marile evenimente spectaculoase care au dat aerul de vedetă la scară naţională a locului au fost concertele trupei Vama Veche, care au contribuit ceva la conturarea conceptului nou, de Vamă *cool*, loc de destinaţie de un alt calibru de cât fusese până atunci - mai *underground*, mai alternativ. A devenit loc de televiziune, adică a atins pragul în care se dau ştiri despre el. Iar momentul în care au apărut festivalurile mari, vorbim de cel de house, Liberty Parade, publicul în Vamă atinsese în week-end volum deja sufocant. Adică faţă de ce însemnase până atunci se depăşise masa critică a toleranţei. Şi ăla e momentul în care devine explicit mesajul „Salvaţi Vama Veche de: a, b, c" şi începe un efort al nostru, al unui grup,

care, sigur, absorbim din piaţă mesaje şi le multiplicăm, mesaje despre ceea ce înseamnă Vama Veche sau ar trebui să însemne, despre ce ar mai fi de salvat. Altfel, anecdotic, fiecare generaţie reproduce procesul ăsta, în paşi mult mai mici. Am cunoscut oameni care au fost prima dată în Vamă în 2007, au venit fascinaţi, încântaţi, genial!, şi în 2009 plângeau în hohote că s-a schimbat ceea ce fusese în 2007. Deci Vama nu mai e ce a fost în 2009 faţă de 2007. Pentru mine Vama nu mai e ce a fost de mult mai multe ori. Sunt mult mai multe Vămi care au fost îmbrăcate în succesive foi de varză. (7)

Eu trăiesc relaţia mea cu Vama, a mea şi a grupului, ca pe un eşec. Adică ce am reuşit este mult mai puţin decât ce n-am reuşit, iar percepţia despre ce am făcut este catastrofică. Noi am plătit mult mai scump ca imagine ceea ce n-am reuşit să facem, iar puţinul pe care l-am făcut e insuficient ca să mă mulţumească în vreun fel. M-aş fi bucurat să determin o modificare de politici ale Consiliului Local. Asta era ţinta. Rezistenţa a fost peste nivel, iar să stai într-un război de uzură cronic şi întins peste ani, şi practic să nu poţi face altceva decât să pierzi teren, treptat, mai încet decât dacă n-ai fi acolo, dar pierzi continuu teren, nu îţi lasă timp să trăieşti pozitiv. Şi atunci am o reacţie de refuz,

acum, nu mai am motivaţia să mă bat cu cei de acolo. Şi mă duc cu neplăcere în Vamă din cauza acestei istorii. Iar în Corbu, Vadu, nu s-a legat să ajung. Mi se pare că e un risc mare acolo, dar nu e un război pe care să-l mai încep eu sau noi. Ne-a fost suficient. Nu mai vrem să salvăm, am salvat destul. (7)

8. Stufstock

[La primul Stufstock,] Organizarea a fost foarte spectaculoasă şi memorabilă, pentru că a fost un mare eveniment născut practic de la zero, şi organizarea a fost de o spontaneitate şi de o inconştienţă năucitoare. Nu ştiu cine s-ar mai apuca de aşa ceva. Primul Stufstock a fost provocat tot de intervenţia oficialităţilor, era ministrul turismului Agathon, care, cred că în mai – iunie, când sunt puţini cortişti acolo, a organizat o descindere şi i-a obligat să-şi strângă corturile şi aşa mai departe, deci practic au fost ridicaţi, luaţi pe sus, lucrurile rămânând incerte pentru viitor. Se pare că pentru Vama existau nişte proiecte de dezvoltare în care, mă rog, Vama urma să ia şi ea traiectoria

celorlalte staţiuni, mai ales că exista perspectiva că pe acolo va trece un drum european. Viziunea era: hoteluri de şapte etaje şi beach-bar-uri şi lucruri de tipul ăsta, şi, evident, cortiştii încurcau acolo. Asta a creat o furie lesne de înţeles în rândul celor obişnuiţi să vină să-şi pună cortul acolo şi aşa s-a născut ideea de a face un eveniment care să marcheze această furie, acest protest. Opţiunea a fost pentru muzică rock, ea fiind prin tradiţie asociată cu civismul şi cu implicarea în diverse cauze. Faptul că acest festival a ajuns să se ţină şi să adune foarte mult public, să se desfăşoare fără nici un soi de incidente majore a fost, ce să zic, ajutorul lui Dumnezeu, dar pe de altă parte şi o capacitate de a convinge pe care au avut-o mulţi dintre cei implicaţi. Totul s-a făcut pro bono. Nu au existat sponsori, nu au existat fonduri. În ce priveşte organizarea, a fost întru totul haotică, făcută de oameni care nu făcuseră în viaţa lor aşa ceva. Îmi aduc aminte, a fost un incident, dintr-o proastă planificare... A fost Scena Mare şi am avut şi invitaţi care au cântat prin localuri. Bibi şi-a pus la dispoziţie restaurantul şi urma să cânte acolo Ada Milea. Ada Milea fiind foarte populară a fost năvală de doritori şi au fost extrem de enervaţi că n-au putut să intre. Drept pentru care Ada Milea a luat o decizie spontană şi cu totul

spectaculoasă, să cânte pe geam. În aşa fel încât să poată fi ascultată şi de cei din restaurant şi de cei de afară, din stradă. Cei de afară, din stradă, erau, normal, foarte nemulţumiţi. Şi noi, cei care făcusem organizarea, evident cu toţii pe bază de voluntariat, am mers să stăm de vorbă cu oamenii, să încercăm să ne cerem scuze, să-i liniştim. Ţin minte, la un moment dat, un domn foarte nervos, că e inadmisibil, că ce e porcăria asta. Am încercat să-l calmez cerându-mi scuze şi aşa. Zice, dom`le, dar dumneata eşti dintre organizatori? Da. Zice, în locul tău mi-aş da demisia, pe loc! (râde) Era cam greu să-mi dau demisia. Dar, în final, lăsând la o parte astfel de pene de organizare, lucrurile au ieşit cu bine. Într-unul din anii următori organizaţia „Salvaţi Vama Veche" şi Stufstockul au luat premiul Galei Inițiativelor Civice, premiul cel mare. A avut un impact public mare. (5)

În privinţa Stufstock-ului, de pildă, a fost o temă de dispută internă în organizaţie, tot mai fierbinte această dispută. Dacă organizarea Stufstock-ului, începând cu ediţia a IV-a sau a V-a mai serveşte scopurilor organizaţiei sau nu. Pentru că multă lume a acuzat Stufstock-ul că ar fi stricat Vama şi am avut şi noi momentul în care ne-am speriat, nu mai ţin minte la care Stufstock, în care am atins o cotă de

public de peste 50 000 de oameni. Şi atunci, după controverse interne destul de aprinse, am decis că dacă păstrăm Stufstock-ul îl profesionalizăm. Şi îl profesionalizăm înseamnă un lucru simplu: bilete. Ideea că pentru tineretul actual muzica rock mai este un brand identitar e, iarăşi, foarte problematică. Pe vremea noastră da, muzica rock se asocia cu o ideologie, practic. În momentul de faţă eu cred că este doar una dintre alternativele de gust pentru tineretul actual. Pentru noi muzica rock însemna libertate, însemna occident, însemna valori europene, lucruri de tipul ăsta. (5)

9. Haiduci

Sunt tot felul de comunităţi de, cum să le zic, haiduci, are ceva haiducesc toată chestia asta [de a re-întemeia Vama în altă parte, la Vadu, Portiţa etc.]. Sau de preerie. Încearcă să colonizeze noi spaţii, din păcate însă peste tot vine tăvălugul. De îndată ce se instaurează o comunitate din asta vin oamenii cu bani în spate, care vor să profite. Şi, încă o dată, că vor să profite nu e rău. Dar vor să profite pe termen

scurt. E, de fapt, ce se întâmplă în întreg comerţul românesc, toată lumea se buluceşte pe câştig imediat şi cât mai larg posibil. Pentru agenţii economici care sunt interesaţi de durabilitate nu asta e calea. Pe ei îi interesează să aibă un public fidel, pe care să nu-l dezamăgească. [...] În momentul în care s-a declanşat Stufstock-ul şi s-a articulat mişcarea asta, organizaţia care s-a şi legiferat, „Asociaţia pentru conservarea ariilor protejate biocultural", Vama era deja în mod evident un conglomerat. A fost şi atunci o schismă. Pionierii noilor teritorii de la Vadu şi de la nu-ştiu-ce au fost cei care s-au opus mişcării „Salvaţi Vama Veche", susţinând că nu mai e nimic de salvat acolo şi că Vama deja s-a degradat şi că singura soluţie este să reînfiinţeze Vama în altă parte. Într-un fel aveau şi ei dreptate, adică pentru genul ăla de mers la mare în sălbăticie, fără *entertainment*, Vama devenise un loc impropriu. Ea atrăgea în primul rând printr-o ofertă de nişă specială de *entertainment*, şi care o vreme s-a chemat „Ovidiu". (5)

10. Turism de week-end

La ora actuală turismul de week-end a crescut exponenţial şi turismul ăsta de vamaiot a început să descrească. Sigur că mai sunt unii care stau o lună, am nişte amici care stau încă cel puţin o lună, au început să se deplaseze şi spre septembrie, când pleacă „populimea", deci care sunt vamaioţi cu acte în regulă, să zic aşa, îmi spuneau şi ei şi ştiu şi eu, şi personal şi din alte surse că ceea ce a devenit dominant este turismul de week-end. Ăsta a început să fie marca vizibilă a Vămii. „Adevăraţii vamaioţi" la asta se referă, la cei care stau măcar două trei săptămâni. Şi asta deja e de domeniul nostalgiei. Aşa era pe vremuri. (3)

11. Diversitate

[Vama Veche, după 2000]

Prima intervenţie în care m-am implicat, de reacţie la fenomenul aşa-presupusei agresiuni asupra Vămii, a însemnat un text în care identificam pericolele. Care erau

betoanele, manelele şi nu mai ştiu ce, calitatea turiştilor. Manelele au apărut atunci ca vector de agresiune şi formularea pe care am făcut-o cu mare dezinvoltură trimitea la ghetoizare: să izolăm Vama de ei, un buncăr să ne facem acolo, să nu vină peste noi manelele, să le ţinem în afară, să le trimitem înapoi în nordul litoralului, la Costineşti şi mai departe, unde le e locul. A urmat un text al lui Vintilă Mihăilescu în Dilema în care critica această poziţie, noi fiind prieteni. Asta o fost o reacţie publică la o ieşire publică, în care traducea mesajul meu care era bătăios şi ieşit din tranşee, cu drapelul deasupra capului şi deja puţin ciuruit de gloanţe. A punctat faptul că nu este o poziţie ok dintr-o perspectivă a unei societăţi deschise. Că trebuie să te gândeşti când tragi graniţa unde o tragi şi de ce să tragi graniţe, şi care este relevanţa exclusivismului. Şi atunci intervenţia unui specialist a avut efecte pe un actor social, temporar jucând rolul ăsta, şi am reformulat, am zis ok, noi trebuie să promovăm aici *muzicile* care erau mai natural asociate locului. Iar aici a fost evoluţia de la „muzica locului este asta", la „nu o excludem pe aia dar o să pompăm în asta", ca să crească şi să ţină teritoriul mai viu cu acest conţinut cultural. Şi când am încercat să spunem care e muzica am descoperit că preferinţele sunt destul de

ramificate, dar în plaja jazz – rock – folk, pe arealul ăsta erau majoritatea opţiunilor. Şi atunci am fost obligaţi să spunem da, diversitate, dar cu o preferinţă. Deci aveam preferinţă pentru o anume familie de muzică, de specie muzicală în interiorul căreia doream diversitate. Nu ştiu dacă am reuşit să mă fac înţeles. Deci nu cu manele. Dar am adus acolo în timp muzică ţigănească tradiţională, pentru că era un produs muzical autentic şi de calitate. Maneaua, în definiţia noastră, e un kitsch, un produs suprareprodus care îşi pierde valoarea intrinsecă. Poate că nu e aşa, e o altă discuţie. (7)

12. Soluţii

Visam, în `90, în vara aia, sau în `91, să facem un club al celor de la 2 Mai şi să punem o barieră. Şi cu rândul să stăm la intrare. Şi, de exemplu, cei care poartă pantofi maro şi şosete albe n-au voie să intre în 2 Mai. Şi alte semne particulare ale celor care n-aveau voie. E, nu s-a mai făcut fundaţia, comunitatea şi aşa mai departe. (2)

Punctul zero e ăsta: parcare în afara localităţii şi nu intră maşini decât pentru aprovizionare. Nu e imposibil, nu e nici măcar foarte greu, dar nu se vrea pentru că asta, într-adevăr, i-ar face pe cei care vin acolo să aibă o noapte de neuitat să zică nu mai vin, pentru că mi-e lene să fac cinci sute de metri pe jos. (5)

Speranţa mea este că Vama Veche şi-a atins vârful de rentabilitate economică, sursa principală a pericolului fiind creşterea economică fără margini. A atins un palier dincolo de care e vizibil că trei luni maximum de sezon sunt insuficiente să alimenteze acolo investiţii, să susţină, să amortizeze investiţii mai mari decât sunt acum. Şi speranţa mea este să se oprească la cât este. Şi, doi, să fie atât de nepopular ce s-a întâmplat până acum încât să mai plece o parte din public, care să spună „nu mai e ce a fost". Este un slogan foarte reuşit, „acum nu mai e ce a fost, nu merită să mai mergem". Şi atunci, dacă ăsta este momentul de vârf de degradare, înţelegând prin asta ultimii cinci ani, atunci de aici încolo nu mai poate să meargă decât pe aşezarea şi restrângerea a ceea ce este în momentul de faţă, ca volum. Eu acum mă mai duc acolo doar dacă n-am încotro. Aştept să se mai împrăştie puţin. (7)

V. INTERVIEVAȚI

1. Şerban Anghelescu, etnolog, 65 ani
2. Paul Drogeanu, cercetător, 63 ani
3. Vintilă Mihăilescu, antropolog, 60 ani
4. Alexandru (Sanyi) Pădurean, patron „Papa la Şoni”, 47 ani
5. Liviu Papadima, filolog, 54 ani
6. Ioana Popescu, etnolog, 62 ani
7. Mircea Toma, psiholog, 58 ani
8. Aurelian Trişcu, arhitect, 87 ani
9. Dan Vuşdea, tehnician, 71 ani

PARTEA A DOUA:

VAMA VECHE ŞI VAMAIOTUL.

O DEFINIȚIE ANTROPOLOGICĂ

I. INTRODUCERE

1. Identităţi date şi identităţi elective

„Sunt constănţean” este o propoziţie simplă. Întâmplător, în cazul meu este şi o propoziţie adevărată. Doar enunţarea ei produce într-un interlocutor oarecare o seamă de aşteptări, o presupunere a unor competenţe. Într-un bar, în Bucureşti, zic: *„Sunt constănţean.”* Reacţia: *„Îmi recomanzi şi mie o gazdă bună?”* Sau: într-un interviu pentru lucrarea de faţă, cineva deapănă amintiri. *„Vărumeu dădea toată ziua la stavrizi, asta era damblaua lui. Într-o zi, aruncând cu lanseta, cu* ţaparina*... Ştiţi ce e aia ţaparină, nu vă explic.”* Sigur că ştiam, deşi la pescuit de stavrizi n-am fost niciodată. Sau: vizitez Muzeul de Istorie din Sebeş. După accent – sau lipsa acestuia – ghidul se prinde că nu sunt de prin partea locului. Mă întreabă de unde vin. Îi zic, şi-mi răspunde: *„Aaa, deci nu prea aveţi treabă cu istoria de aici...”* Nu că nu o cunosc, ci că *n-am treabă* cu ea. Aşa era.

Este vorba aici de *identitate*, în sensul definit de Erik H. Erikson[4], de proces psihologic care are loc la vârsta de 12 – 18 ani, perioadă crucială în definirea identităţii. Există identităţi pe care le-aş numi „date", impuse, şi asupra cărora capacitatea volitivă a individului are puţin spre deloc spaţiu de manevră: identitatea naţională, identitatea de gen. Deşi se construiesc în timp şi sunt determinate cultural, aceste identităţi sunt ştiute încă de la naştere: deşi *am devenit* român, faptul că urma să devin român se ştia încă de când m-am născut. Odată construit, acest tip de identitate este ireversibil: nu pot deveni chinez sau bulgar, oricât m-aş strădui.

Pe lângă aceste identităţi date, există o *identitate socială* construită conştient de individ, definită de Henri

[4] „[...] in psychological terms, identity formation employs a process of simultaneous reflection and observation, a process taking place on all levels of mental functioning, by which the individual judges himself in the light of what he perceives to be the way in which others judge him in comparison to themself and to a typology significant to them; while he judges their way of judging him in the light of how he perceives himself in comparison to them and to types that have become relevant to him." (Erikson, 1968 : 22 – 23) („[...] în termeni psihologici, formarea identităţii implică un proces de reflecţie şi observare simultană, care are loc la toate nivelurile funcţionării mentale şi prin care individul se judecă pe sine în lumina a ceea ce percepe ca fiind felul în care ceilalţi îl judeca prin comparaţie cu ei înşişi şi cu tipologiile semnificative pentru ei; în timp ce judecă felul lor de a-l judeca în lumina a ceea ce percepe despre sine în comparaţie cu ei şi cu tipurile ce au devenit relevante pentru el.")

Tajfel drept *„conştiinţa individului că face parte dintr-un anumit grup social, împreună cu o anumită semnificaţie axiologică şi emoţională legată de faptul că este membru al grupului.”* (*cf.* Chelcea, 1998 : 11) Individul conştientizează această apartenenţă, o trăieşte emoţional şi o încarcă cu o anumită valoare. Conform lui Henri Tajfel şi a sa teorie a identităţii sociale intergrupuri, individul încearcă dobândirea unei identităţi sociale pozitive prin construirea de autocategorii cu diferite niveluri de abstractizare; îşi reprezintă atât *in-group*-ul (grupurile de care aparţine) cât şi *out-group*-ul (grupurile de care nu aparţine). Aceste grupuri merg de la categorii generale la categorii particulare: umanitate, grup, individ. La fiecare nivel se manifestă tendinţa de autoevaluare pozitivă. Astfel, un tânăr poate alege să fie *rocker* şi pentru a se disocia de grupul de *manelişti*, încărcând cele două grupuri cu valori şi semnificaţii diferite sau chiar opuse. Această identitate socială construită în urma unui act volitiv, dobândită în urma unui proces de aculturaţie, de însuşire a unui comportament şi a unei (sub)culturi şi în urma aderării la un grup specific o voi numi *identitate electivă*.

2. Vamaiotul

Un caz recent de identitate electivă este cel al *vamaiotului*. O definiţie provizorie a vamaiotului poate fi: „turistul care merge în Vama Veche". Din motive ce vor fi detaliate ulterior această definiţie nu mulţumeşte, dar poate folosi ca punct de plecare. Termenul de vamaiot este recent atât din necesitate istorică – localitatea Vama Veche există de prin 1811 (Tîrcă, 2005 : 10) iar turism aici se face de prin 1930 (Tîrcă, 2005 : 12) – cât şi prin uz. Într-un articol[5] din 2006 din Dilema Veche, Lucian Mândruţă foloseşte termenul de „vamist", semn că forma „vamaiot" este încă tânără şi instabilă.

Important de remarcat la „vamaiot" este că, deşi este un termen construit în jurul unei localităţi – Vama Veche –, nu desemnează localnicii şi apartenenţa la comunitatea locală. Vamaiotă este doar populaţia sezonieră care, prin această denominare, creează o relaţie puternică cu locul. Este de remarcat de asemenea că alte localităţi şi staţiuni sezoniere nu au creat denumiri similare: nu există

[5] Mândruță, Lucian, *Bulgaria, ultima frontieră* în *Dilema Veche*, nr. 129, 13 iulie 2006

venusieni, *saturnişti*, *olimpişti* ş.a. Acest lucru ne face să credem că putem gândi un tip-ideal (vamaiotul) legat de un fenomen (Vama Veche) pe care poate să îl explice. Fososesc termenul de „tip-ideal" în sensul dat de Max Weber, de construcţie ideatică, abstractă, care subliniază anumite caracteristici ale unui lucru real, fără a corespunde tuturor caracteristicilor pentru toate instanţele acelui lucru. Cu alte cuvinte, voi încerca să construiesc un portret al vamaiotului în liniile sale esenţiale (tipul ideal), cu care să explic fenomenul Vama Veche. Având în vedere că termenul de vamaiot se referă doar la populaţia alogenă, în această lucrare am ales să ignor localnicii, aceştia rămânând să fie luaţi totuşi în considerare cu ocazia unei alte lucrări, în continuarea celei de faţă.

3. Vama Veche, scurtă descriere

Până să ajungem la vamaiot şi la ce reprezintă el, e necesară o scurtă descriere a localităţii Vama Veche. Satul Vama Veche, sub numele de Ilanlîc, a fost înfiinţat în 1811 de câteva familii de găgăuzi (Tîrcă, 2005 : 10). Aparţine de

comuna Limanu, laolaltă cu localităţile 2 Mai, Hagieni şi Limanu. Conform recensământului din 2002, în Vama Veche locuiau 165 de persoane (aceste date, precum şi restul de informaţii din subcapitol, sunt preluate din Mihăilescu, 2005 : 70-72). Autohtononii, cei născuţi în sat, reprezintă 40% din populaţie. 35% din populaţie are până în zece clase, 60% au făcut liceul sau o şcoală tehnică şi 5% au studii universitare. În 2002 în Vama Veche existau 12 firme de agroturism (pensiuni, hoteluri, căbănuţe), oferind aproximativ 250 de locuri de cazare. Numărul gospodăriilor din sat era de 57, dintre care 13% cu o persoană, 13% cu 2-3 persoane, 40% cu 4-6 persoane şi 34% peste 6 persoane. 10% dintre locuinţe au 1-2 camere, 25% au 3-4 camere, 65% au 5 camere şi peste. În sat nu se cresc bovine, ovine şi cabaline (categorii luate în considerare de recensământ), dar 10% din gospodării cresc porcine şi 35% păsări. 89% din gospodării au baie şi duş în casă, 89% au bucătărie în casă, 89% au toaletă în casă, 5% au mai mult de un televizor şi 11% au mai mult de un frigider. În Vama Veche în anul recensământului nu s-au făcut investiţii agricole (în echipamente şi animale) şi nu s-a achiziţionat pământ; investiţiile au mers către locuinţă: 47% din investiţii au mers către construcţii de locuinţe, iar 21% către dotări ale

locuinţelor deja existente. Aproximativ 5% din populaţie a investit în firme neagricole.

II. O PRIVIRE ÎN PREZENT

1. La faţa locului

Pentru căutarea şi observarea vamaiotului am fost, într-o primă etapă a terenului, la Vama Veche. Am locuit acolo tot sezonul estival 2010, de la mijlocul lui iunie până la final de august, cu mici pauze. Era de fapt o revenire în teren, prima dată fusesem în Vama Veche în 1997. De atunci revenisem ocazional în sezonul estival, fără să fiu totuşi un obişnuit al locului. În 2010 a fost pentru prima dată când am mers în Vama Veche interesat, cu scopul declarat de a observa.

1.1 Urban sau rural?

Prima întrebare pe care mi-a produs-o terenul a fost dacă Vama Veche este un spaţiu urban sau rural. Din punct de vedere administrativ, Vama Veche este un sat; are câteva zeci de case şi aparţine de comuna Limanu. Dar în sezon lucrurile stau diferit: condiţiile de cazare au mai degrabă inconfortul urbanului marginal decât confortul diferit de

urban al ruralului; fie că vorbim de camere de hotel mici, sau de camere la gazdă, tot mici din dorinţa de a fi cât mai multe, sau de „cabane" din lemn de una – două persoane, asimilabile mai degrabă barăcilor de şantier decât cabanei, impresia lăsată este, cu mici excepţii, de ghetto la mal de mare. Comportamentele de consum ţin, şi ele, fie de marginalitate – conserve şi alimente reci mâncate la cort, shaorma şi alte tipuri de *fast-food* mâncate pe stradă – fie de spaţiul urban prin excelenţă: restaurant, cafenea. Publicul consumator provine, şi el, din spaţiul urban, apartenenţă pe care o evidenţiază prin alegeri vestimentare şi de *leisure*: seara, tinere domnişoare în ţinută elegantă merg să danseze „în club". Alegerile vestimentare masculine sunt mai puţin *fashion*, se preferă încă o ţinută cât mai lejeră, în ton cu anotimpul, dar se manifestă şi o tendinţă de simbolizarea a apartenenţei la diverse subculturi prin alegerile vestimentare. Am considerat, prin urmare, că studiul Vămii Vechi se încadrează, în ciuda statutului de sat al localităţii, la antropologia urbanului. Sau, după o definiţie a lui Nicolae Panea, are ca obiect studierea „celuilalt în contemporaneitatea sa imediată"[6].

[6] „Generic, ea (antropologia urbanului, n.m.) vizează un alt decupaj în social, individualizează alte obiective, plecând, însă, de la categoriile

1.2 Tipuri umane

Am considerat necesară o inventariere şi o clasificare a tipurilor umane care se regăsesc în Vama Veche. După **criteriul funcţional**, avem şase categorii. Prima categorie o constituie **localnicii** – persoanele care locuiesc în Vama Veche tot timpul anului şi nu închiriază camere sau spaţii de cort. Această categorie este mai degrabă una teoretică, în terenul meu nu am întâlnit localnic care să nu închirieze, trecând astfel în a doua categorie, anume **gazdele**. Gazdele sunt localnici care închiriază fie camere de locuit, în casa proprie, fie spaţiu de cort în curtea casei sau în livadă. O a treia categorie o constituie **patronii**, cei care deţin un hotel, o pensiune, un restaurant, un magazin alimentar sau un fast-food. După timpul de funcţionare, aceste locuri se pot împărţi în **sezoniere** (majoritatea) şi **permanente**. A patra categorie o reprezintă cei care deservesc aceste utilităţi, anume **personalul sezonier**. A cincea categorie o reprezintă **micii comercianţi**. Sunt cei care au mici spaţii comerciale – amenajate de-a lungul străzii principale şi de-a lungul promenadei - în care vând de la pălării de soare, ochelari de soare, papuci de plajă, prosoape de plajă până la

---

tradiţionale ale etnologiei şi ale antropologiei culturale. Ea conştientizează faptul că obiectul său de studiu este *celălalt în contemporaneitatea sa imediată*." (Panea, 2001 : 7)

cărţi şi ziare; tot mici comercianţi sunt cei care au un stand aproape de plajă, unde vând în special cercei, inele, lucrări din scoici şi alte obiecte mai mult sau mai puţin *hand made* şi artizanale. Şi, în fine, ultima categorie sunt cei pentru care există toate cele de mai sus, anume **turiştii**.

În funcţie de **criteriul frecvenţei**, turiştii se împart în **turişti de lungă durată** (o săptămână sau mai mult), **turişti de week-end ocazionali**, cei care vin întâmplător pentru un week-end în Vama Veche şi în **turişti de week-end dedicaţi**, cei care vin în Vama Veche la fiecare final de săptămână.

Criteriul vârstei nu delimitează publicul foarte clar, în Vama Veche vin oameni de toate vârstele, deşi se poate afirma că principalul public îl reprezintă tinerii sub 30 de ani. Se poate face afirmaţia că este un loc pentru tineri, dar mai degrabă merită precizat că este un loc pentru oamenii fără copii sau cu copii deja mari: sunt puţine cuplurile cu copii mici care aleg să vină în Vamă.

Un tip uman specific Vămii Vechi – deşi întâlnit şi în alte locuri, aici este prezent prin excelenţă – este **adolescentul care face chetă.** Are vârsta cuprinsă între 14 şi 20 de ani şi stă de obicei în grupuri, la capătul străzii

principale, acolo unde aceasta dă în plajă, şi cere bani. Manifestarea nu este una de cerşetorie, adolescentul nu are atitudinea umilă specifică cerşetorului. El „face chetă", atunci când nu face un comerţ alternativ, ludic. Am văzut tineri care vindeau „îmbrăţişări pentru 1 leu", sau care, pentru o sumă similară, vindeau „o pisică invizibilă". Un altul construia un castel de nisip şi percepea o taxă de 1 leu celui care avea chef să-l dărâme. Alţi tineri au migrat către un comerţ specializat şi mai scump: realizează coafuri rasta şi şuviţe. Pentru unii statul fără bani la mare se constituie într-un mod de viaţă, într-o aventură. Am stat de vorbă cu S., tânăr student. După aspect (haine îngrijite, ceas frumos, telefon mobil scump, mp3 player, aparat foto) era destul de clar că părinţii lui au grijă de el. Mi-a spus că venise în Vamă cu bani, dar că i-a dat sau i-a cheltuit pe toţi în prima zi, pentru motivul că, aici, nu îi place să aibă bani, îi place să vadă câte zile poate sta fără să cheltuiască nimic. L-am întrebat unde stă, mi-a spus că pe plajă, cu cortul, deci gratis. L-am întrebat unde mănâncă. Mi-a spus că merge la Roata, un restaurant unde sunt porţii mari de mâncare. Este atent la cei care mănâncă şi observă pe cineva care este evident că nu va reuşi să mănânce tot. Când e clar că respectiva persoană nu mai vrea să mănânce, întreabă dacă

poate lua el restul de porţie. Mi-a precizat că face asta rar, pentru că la mare oricum nu are un apetit deosebit...

O altă tipologie prezentă în Vama Veche este **artistul călător** şi **artistul stradal**. Stă de obicei tot la capătul dinspre plajă al străzii principale unde, pe timp de noapte, cântă. Anul trecut am asistat timp de trei nopţi la un spectacol al unor jazzmeni francezi, o formaţie în toată regula, cu contrabas, saxofonişti, tamburine şi dansatoare. După trei zile au plecat, urmând să cânte şi prin alte locuri. Cel mai adesea artistul stradal este un chitarist, cu un repertoriu rock/folk.

1.3 Tipuri de spaţii

Dacă împărţim spaţiul din Vama Veche după **criteriul funcţional**, obţinem patru categorii: spaţiu de cazare, spaţiu de plajă, spaţiu de comerţ şi spaţiu de distracţie.

Spaţiile de cazare reprezintă tot atâtea modalităţi de cazare, şi anume: în cameră la gazdă, la gazdă cu cortul, în grădină sau livadă, la gazdă în căsuţe de lemn, la gazdă în rulotă, cu cortul pe plajă şi la hotel. Cu excepţia cazării la hotel, toate modalităţile de cazare de mai sus sunt specifice unui turism alternativ la cel *mainstream*, o formă de turism care vine din trecut, de la începuturile călătoriilor de

vacanţă. O anume parte a turiştilor occidentali de la începutul secolului XX căutau spaţii rurale, neatinse de industria turistică, în care să se poată caza la gazde, nu la hotel, şi unde stăteau mai multe săptămâni sau chiar luni. Atracţia acestor sate o constituiau preţurile mici şi lipsa unui sistem organizat de turism, lipsă care ducea la o oarecare pustietate a locului.[7] Aceste localităţi cu turişti dar fără turism s-au modificat şi populat odată cu dezvoltarea industiei turistice.

Spaţiul de plajă este deţinut de Apele Române şi împărţit în sectoare de plajă care pot fi concesionate. În afară de împărţirea formală, mai există o împărţire informală, şi anume: **spaţiul de plajă din nord**, dinspre localitatea 2 Mai, este o bucată de plajă accidentată, cu

[7] „Pe de altă parte, mai existau încă (la 1900, n.m.) numeroase sate neatinse de turism, iar pe de altă parte unele care, deşi găzduiau deja vizitatori, nu posedau încă infrastructuri turistice: vilegiaturile. Aici vizitatorul trăgea la o gazdă privată şi se hrănea de multe ori singur. Pensionari şi soţii burgheze cu copiii lor petreceau mai multe luni acolo, în vreme ce taţii veneau în vizită doar câteva zile sau o săptămână. Tocmai lipsa deservirii calculat comerciale, pe lângă preţurile modeste, făceau vilegiatura atât de atractivă în ochii celor care o frecventau. Ea reprezenta un stadiu intermediar mai precar, care, după apariţia primului hotel şi a primei societăţi de transporturi, ducea de cele mai multe ori la „localitatea turistică”. Atunci, vizitatorii obişnuiţi se retrăgeau: căci printr-o idilă – remarca ironic Ludwig Thoma – vilegiaturistul înţelege „un loc unde semenii săi nu există”.”(Spode, Hasso în Frevert, 2002 : 110)

bolovani, cu o intrare în apă dificilă. Pe acest spaţiu se campează, dar sunt corturi destul de puţine. Plaja este folosită în special de nudişti. Delimitarea dinspre sud a acestei părţi e reprezentată de bărcile de la pescărie. **Spaţiul din nord-centru** beneficiază de o plajă mai lată, de o intrare în apă mai bună. Aici se montează în plin sezon cele mai multe corturi. Pe această bucată de plajă sunt atât nudişti cât şi „textilişti" (persoane ce poartă costum de baie), partea de sud a bucăţii fiind aproape exclusiv textilistă. Delimitarea dinspre sud a acestei părţi e reprezentată de linia „umbreluţelor", umbrele din stuf montate pe plajă. **Spaţiul de centru** al plajei este şi cel mai populat. Aici nu se pun corturi şi nu se face nudism. Pe toată întinderea acestui spaţiu sunt montate umbrele din stuf şi sunt puse şezlonguri. Anul trecut se putea face plajă aici doar contra achitării unei taxe de şezlong, fie că foloseai sau nu unul. Taxa se achita pe toată ziua, indiferent de numărul de ore pe care îl petreceai pe plajă; dacă veneai după-amiaza, taxa se putea totuşi „negocia". **Spaţiul de sud** al plajei începe de la terminarea spaţiului de centru şi merge până spre frontiera cu Bulgaria. În sud intrarea în apă devine din nou dificilă, cu multe pietre, iar plaja se îngustează din ce în ce mai mult, devine o fâşie. Spre

frontieră se montează corturi (foarte puţine) şi se face nudism, dar mult mai puţin ca în nord.

Spaţiul de comerţ din Vama Veche a fost, pentru o vreme, doar strada principală (Ion Creangă), stradă care, faţă de alte staţiuni/localităţi de la mare are particularitatea de a fi orientată perpendicular pe ţărm. Pornind din şosea (drumul european 87, în localitate Str. Mihail Kogălniceanu) şi terminându-se acolo unde începe plaja, strada principală e lipsită astfel de posibilitatea de a se lungi, lucru ce a făcut ca fiecare casă de pe ea să devină un local comercial. Astăzi s-au adăugat ca spaţii de comerţ şoseaua şi mai ales promenada construită înspre graniţa cu Bulgaria. La început de sezon comerţul se desfăşoară doar pe strada principală, urmând ca în plin sezon promenada să se umple de gherete care comercializează de la peşte prăjit la cărţi. Principalul comerţ este reprezentat de gastronomie: sunt multe şaormării, o gheretă cu şuberek, o patiserie, o covrigărie, o gogoşerie, mai multe restaurante, un „supermarket" şi un magazin. Încă de la început de sezon există spaţii în care se vând prosoape de plajă, pălării de soare şi alte accesorii specifice. La vârf de sezon se adaugă standuri improvizate pe trotoar, cu marfă similară, plus diverse forme de artizanat.

Spaţiul de distracţie este reprezentat, practic, de toată localitatea. De la curtea gazdei – deşi destul de rar – la spațiul din fața cortului la plajă şi restaurante şi cluburi. Distracția principală, aproape unica, o reprezintă mâncarea / băutura / dansul. În 2010 exista şi un **spaţiu de expoziţie**, o casă de lemn în care fusese instalată o expoziţie foto. Tot la spaţiu de distracţie poate fi considerat şi **spaţiul de concerte**: cluburi şi baruri, plaja - pentru anumite festivaluri sau spaţii special amenajate (Marina Park – pentru festivalul Stufstock).

2. La vânătoare de mituri

Deşi inventarul de tipologii de mai sus nu este lipsit de interes pentru o înţelegere a Vămii Vechi, nu m-a adus cu mult mai aproape de definirea „vamaiotului". În această perioadă a terenului am observat dinamica sosirii turiştilor: peste săptămână, la început de iunie, eram câteva zeci de oameni, iar în week-end deveneam câteva sute. Spre final, în august, eram câteva sute în timpul săptămânii şi câteva mii în week-end. Viaţa la mare nu avea nimic spectaculos:

lumea se trezea, mânca, mergea la plajă, mânca de prânz, mergea din nou la plajă. Seara se bea şi se dansa. Simpla observare a acestei ritmicităţi părea să ducă nicăieri.

Locul meu predilect de observaţie era terasa Stuf, plasată chiar în centrul Vămii, acolo unde strada principală dă în plajă. Aici, cel puţin la început de sezon, până când Vama să devină o mulţime amorfă, este locul unde „se întâmplă lumea". Aici se dansează seară de seară pe nisip, până dimineaţă, aici se adună lumea când se sparge orice altă petrecere. Locul a fost (şi mai este) simbolul Vămii Vechi post-nouăzeciste. Stuful are şi o recuzită simbolică: dansul din seară până în răsărit se face în jurul unui stâlp totemic, la baza căruia se află o barcă. Muzica de aici a definit pentru o vreme stilul Vămii. Aici, la fiecare răsărit, se întâlneşte un comportament ritual: în boxe se pune Bolero-ul lui Ravel şi oamenii se duc la mal de mare, cu ochii pe orizont, aşteptând apariţia soarelui dintre vârfurile talianelor din larg. Este, cu siguranţă, un spectacol impresionant. Pentru o vreme am fost convins că aici am găsit „ceva", un punct comun al vamaioţilor, un anume fel de iniţiere. Într-un fel aşa şi este, Bolero-ul de la Stuf face parte din identitatea vamaiotului de azi, dar este într-o mai

mare măsură o „inventare a tradiţiei", un marketing inteligent.

În jurnalul de teren din acea perioadă notam mai degrabă idei generale, mă întrebam ce este, cum poate fi definită o comunitate. Răspunsul era „o comunitate este ceva în care te poţi integra". Cum solitudinea terenului îmi dădea senzaţia că sunt exclus, ba chiar, cu un dram de paranoia, că toţi participă la ceva mai puţin eu, însemna că o comunitate vamaiotă există, iar vamaioţi sunt cei care o formează. Pentru a mă integra trebuia doar să găsesc cifrul, să înţeleg ce semne misterioase, ce ritual masonic, ce floare la butonieră face ca un vamaiot să recunoască un altul? Am început să întreb pe unii şi alţii „ce este Vama pentru ei". Răspunsurile, de la tineri la bătrâni, de la vamaiotul care venea de trei zile în Vamă la cel care venea de zece ani, au avut două puncte comune: „Vama înseamnă libertate" şi „Vama nu mai e ce a fost". Excepţie a făcut Hans, un topograf suedez de 28 de ani abia sosit, care mi-a răspuns că ce vede în jur e „vacanţă" şi „*lots of people showing off*".

Din răspunsuri se contura din ce în ce mai clar un mit al începuturilor, în cel mai pur sens eliadesc: *„Mitul povesteşte o istorie sacră, adică un eveniment primordial,*

care a avut loc la începutul Timpului, ab initio.*"* (Eliade, 1956/2002 : 88) Primii vamaioţi erau Eroii civilizatori ai locului, odată cu ei lumea (Vama) a început să fie: *„Mitul proclamă apariţia unei noi „situaţii" cosmice sau a unui eveniment primordial. El este deci, mereu, povestea unei „creaţii": se povesteşte cum s-a săvârşit ceva, cum a început* să fie.*"* (Eliade, 1956/2002 : 89) În termeni mai simpli, ideile că „Vama înseamnă libertate" şi „Vama nu mai e ce a fost" transmiteau nostalgia unui Paradis pierdut, a unui spaţiu edenic în care el şi ea, goi pe plajă, discutau filozofie. Pentru a-mi răspunde la întrebarea „Ce e Vama?" trebuia să mă mut cu terenul, dacă nu în *illo tempore*, măcar în trecutul care îmi era accesibil. Observaţia mea în sincronie se încheiase, dar nu înainte de a-mi produce o ultimă surpriză.

3. Pe final de teren, o intuiţie

L. fugise de acasă. Venise în Vamă pentru că auzise că e ieftin, lucru care nu se dovedise tocmai adevărat. Ajunsă aici, şi-a căutat de lucru şi a găsit din prima zi la o

şaormărie. Când am cunoscut-o eu era în a şasea zi de muncă, urma prima ei zi de leafă. Primise de la cineva un cort rupt în care stătuse până atunci. De mâncat, mâncase la şaormărie. Deşi frumoasă şi tânără – 20 de ani sau puţin sub -, nu se lipise de adolescenţii care făceau chetă la colţul Vămii. Avea ceva din demnitatea omului matur, care vrea să-şi câştige existenţa prin muncă, combinată cu sălbăticia şi privirea adâncă şi puţin tristă a copilului de orfelinat; lucruri care o despărţeau iremediabil de ludicul şi veselia celorlalţi tineri fără bani. A acceptat senină să vorbească cu mine dar, în fapt, nu a scos o vorbă, a emis cel mai adesea banalităţi, idei generale, nimic personal. Puţinele informaţii de mai sus le-am aflat de-a lungul a câteva zile. Mi-a permis totuşi să stau pe lângă ea, să o observ în prima zi de leafă.

Cu primii bani L. a cumpărat un detergent şi un burete de bucătărie. Am fost la cortul ei, care era montat în nordul exterm al plajei, acolo unde nisipul devine rocă. Era ultimul cort din Vamă, la distanţă de câţiva metri de cele mai retrase corturi ale nudiştilor. Aici a început să aducă apă din mare cu un bidon de cinci litri cu gura tăiată. A stropit cortul şi l-a spălat cu detergent preţ de câteva ore, până când pânza aproape că devenise transparentă. A refuzat categoric orice ajutor din partea mea, deşi mi-a spus

să nu plec, atunci când am mimat intenţia. Mi-am deschis cartea, m-am aşezat alături şi am citit. După ce a considerat că a spălat cortul destul, L. a căutat un băţ gros, l-a înfipt în nisip. „Aici o să fie uscătorul de rufe.” S-a apucat apoi şi a bătătorit nisipul, a întins cortul, şi-a aşezat lucrurile înăuntru. „Hai.” „Unde mergem?” „Să căutăm flori.” Pentru următoarea oră am colindat câmpul de scaieţi dintre Vama Veche şi 2 Mai, unde a cules flori sălbatice. Apoi L. le-a pus în bidonul cu care cărase apă din mare, devenit acum vază, în faţa cortului.

Cu restul de bani rămaşi – puţini, şaormăria nu îi achitase integral leafa pe o săptămână şi, la protestele ei, o concediase – L. a cumpărat cartofi, sare şi piper. Înserarea ne-a prins căutând în capătul de nord al plajei pietre şi vreascuri. L. era evident la primul ei foc. În plus, se mai învăţase oarecum cu mine, aşa că acceptase ajutorul meu. Am improvizat o vatră şi am făcut focul. Peste câteva ore – vreascurile erau umede, iar eu departe de a fi un expert – am mâncat cartofi copţi în jar, cu sare şi piper.

Asistasem, în cel mai pur stil antropologic, la aşezarea într-un teritoriu, la întemeierea lumii. În doar câteva ore L. îşi stabilise poziţia în universul Vămii,

devenise „vamaiot”. Deşi se automarginalizase prin poziţia cortului – ultimul cort din Vamă, când nimic nu o oprea să îl monteze în mijlocul plajei -, chiar şi această marginalizare stabilea *o relaţie*. Forma extrem de ritualizată în care făcuse acest lucru mi-a făcut clară intenţia ei de *locuire*. Când îmi montasem propriul cort, eu făcusem un *act tehnic*, o îmbinare a unor beţe şi o întindere a unei prelate. L., poate din cauză că acel cort era singura ei locuinţă, făcuse un *act simbolic*. Găsisem o primă trăsătură esenţială a vamaiotului: vamaiotul nu este turist, nu are o relaţie comercială şi de vizitare cu spaţiul, ci sentimentul unei relaţii de locuire, de luare în posesie.

Peste câteva zile plecam din Vama Veche. Aveam să-i las lui L. unul din corturile mele, un sac de dormit şi un izopren. Mi-a acceptat cadoul cu reticenţă, după ce am asigurat-o că oricum le-aş fi lăsat acolo. Am reîntâlnit-o întâmplător în Bucureşti, unde m-a copleşit cu mulţumiri; după plecarea mea, găsise un serviciu mai bun la un restaurant şi încheiase sezonul cu bine. Acum se pregătea să dea la facultate.

III. CULTURA 2 MAI – VAMA VECHE ÎNAINTE DE 1989

1. Interviuri şi istorie orală

Pentru a înțelege cum a fost Vama Veche în perioada ei de început, am decis să fac interviuri cu cei care mergeau acolo. Un prim rezultat al acestor interviuri a fost că nu se poate vorbi de Vama Veche în perioada comunistă fără să vorbeşti de 2 Mai. Ba chiar se poate afirma că 2 Mai este principalul loc al culturii 2 Mai – Vama Veche. După cum spune în interviu **Vintilă Mihăilescu**: *„Vamaiot – doimaiot până în `90 era acelaşi lucru. Diferența era mai degrabă dată de acest fapt, că clujenii aveau fief la Vama. Era întâmplător, absolut întâmplător Ardeal – Vechiul Regat. Rareori găseai ardeleni la 2 Mai şi munteni la Vama. Ca spirit era acelaşi lucru până în `90."*

Din punct de vedere metodologic, această parte a terenului se încadrează la **istorie orală**, în sensul folosit de James Hoopes, de culegere prin interviuri a amintirilor

despre locuri, persoane şi evenimente la care cineva a fost martor[8].

Se pune întrebarea dacă istoria orală reprezintă o sursă de încredere, un document istoric valabil. Donald A. Ritchie opinează că *„Istoria orală trebuie tratată cu aceeaşi prudenţă ca oricare altă formă de document. Documentele scrise la momentul faptelor au o nemijlocire, o lipsă de influenţă a evenimentelor care le-au urmat. Dar şi aceste documente pot fi incomplete, pot greşi sau pot fi scrise pentru a înşela. O declaraţie nu este în mod necesar mai adevărată dacă a fost scrisă la momentul faptelor decât dacă a fost rememorată la un moment ulterior. Fie scrisă sau orală, o probă trebuie să fie convingătoare şi verificabilă. [...] Făcută aşa cum trebuie, o istorie orală ajută la interpretarea şi definirea înregistrărilor scrise şi aduce lumină asupra celor mai obscure decizii şi evenimente. Un interviu cu un participant reflexiv şi cu un martor ocular perceptiv poate genera noi idei şi direcţii de*

[8] „Mai degrabă decât culegerea de poveşti transmise din generaţie în generaţie, „istorie orală" se referă aici la strângerea amintirilor oricărei persoane, a amintirilor despre viaţa sa, despre persoanele pe care le-a cunoscut şi despre evenimente la care a asistat şi a participat." (Hoopes, 1979 : 7)

anchetă pe care un cercetător nu s-ar fi gândit să pornească."[9] (Ritchie, 1995 : 92)

În practica istoriei orale există două mari direcţii ale interviului, aşa cum sunt ele descrise de Paul Thompson: *„Se poate face un contrast între aşa-numitele `chestionare` cu casete de bifat, a căror model logic rigid structurat inhibă memoria în aşa fel încât `respondentul` - termenul în sine este sugestiv – este redus la răspunsuri monosilabice sau foarte scurte; şi, la cealaltă extremă, nu atât un `interviu`, cât o `conversaţie` liberă, în care `persoana`, `purtătorul tradiţiei`, `martorul` sau `povestitorul` este `invitat să vorbească` pe marginea unei teme de interes comun."*[10] (Thompson, 2000/2009 : 225)

---

[9] „Treat oral history as cautiosly as any other form of evidence. Documents written at the time have an immediacy about them and are not influenced by subsequent events, and yet those documents can be incomplete, in error, or written to mislead. A statement is not necessarily truer if written down at time than if recalled later in testimony. Wheter written or oral, evidence must be convincing and verifiable. [...] Proprerly done, an oral history helps to interpret and define written records and makes sense out of the most obscure decisions and events. An interview with a thoughtful participant and perceptive eyewitness can generate new ideas and avenues of inquiry that a researcher might have never thought of pursuing." (Ritchie, 1995 : 92)

[10] „A contrast may be made between so-called box-ticking 'questionnaires' whose rigidly structured logical patterns so inhibit the

Roy Hay, în *The Use and Abuse of Oral Evidence*, detaliază avantajele şi dezavantajele celor două tipuri de interviu. *„În primul rând există abordarea `obiectiv/comparativă`, bazată de obicei pe un chestionar sau cel puţin pe un interviu extrem de structurat, în care intervievatorul deţine controlul şi adresează tuturor respondenţilor o serie comună de întrebări. Scopul aici este de a produce material care transcende respondenţii individuali şi poate fi folosit în scop comparativ... În mâinile unui intervievator sensibil şi flexibil, care este pregătit să abandoneze structura scrisă atunci când este necesar, această abordare poate genera, într-adevăr, material foarte util. Dar poate să fie şi mortală: direcţii de anchetă promiţătoare sunt sufocate prea uşor şi, mai rău, oamenii sunt forţaţi în cadrul predeterminat al intervievatorului, aşa încât largi arii relevate de experienţă rămân neexaminate.*

La cealaltă extremă se află dialogul care curge liber între intervievator şi respondent, fără un model fixat, în

memory that the 'respondent' – again the choice of term itself suggestive – is reduced to monosyllabic or very short answers; and, at the other extreme, not so much an 'interview' at all, but a free 'conversation' in which the 'person', 'tradition-bearer', 'witness', or 'narattor' is 'invited to talk' on a matter of mutual interest." (Thompson, 2000/2009 : 225)

care conversaţia este urmată oriunde duce. Această metodă scoate uneori la iveală lucruri complet neprevăzute şi duce la linii de anchetă complet noi, dar poate foarte uşor să degenereze în ceva cu puţin peste bârfa anecdotică. Poate produce mile şi mile de bandă nefolositoare şi probleme imposibile de selecţie şi transcriere."[11] (*cf.* Thompson, 2000/2009 : 225 – 226)

Am încercat să iau ce este mai bun din cele două modalităţi de interviu detaliate mai sus. Am avut o structură fixă, cu întrebări formulate simplu despre practici generale (unde mâncaţi? unde vă cazaţi?) şi întrebări cu un grad mare de generalizare, capabile să provoace amintiri (a

[11] "Firstly there is the 'objective/comparative' approach usually based on a questionnaire, or at least a very highly structured interview in which the interviewer keeps control and ask a series of common questions to all respondents. The aim here is to produce material which transcends the individual respondent and can be used for comparative purposes... In the hand of flexible, sensitive interviewers, who are prepared to abandon the script when necessary, this approach can generate very useful material indeed, but it can be deadly. Promising lines of inquiry are too easily choked off and, worse still, people are forced into the predetermined framework of the interviewers and so large relevant areas of experience are never examined at all.
At the other extreme is the free flowing dialogue between interviewer and respondent, with no set pattern, in which conversation is followed wherever it leads. This method ocassionally turns up the very unexpected and leads to completely new lines of inquiry but it can very easily degenerate into little more than anecdotal gossip. It can produce miles and miles of useless tape and impossible problems of selection and transcription." (*cf.* Thompson, 2000/2009 : 225 – 226)

existat o cultură hippie? cum aţi văzut schimbarea locului? care era rolul autorităţii la 2 Mai / Vama Veche?). Întâmplător, persoanele la care îmi era cel mai uşor să ajung erau şi persoanele cele mai calificate să observe şi să înţeleagă lumea de atunci, aşa cum era ea: etnologi, antropologi, literaţi.

Pentru o redare cât mai fidelă a atmosferei de la 2 Mai/Vama Veche, în această parte a lucrării am preferat să redau materialul brut, grupat pe câteva puncte de interes, lăsând pentru un capitol următor interpretările mele asupra materialului. Practic, îi las pe interlocutorii mei să povestească. Cititorii care au parcurs prima parte a cărţii vor regăsi aici fragmente de interviu care au mai fost citate; materialul din aceast capitol este o formă prescurtată a primei părţi, dar gruparea fragmentelor este diferită; există în plus fragmente care nu au fost citate în prima parte.

În transcrierile de mai jos apar următoarele simboluri: parantezele drepte [-] marchează adăugarea unui cuvânt sau a unei expresii care lipseşte. Parantezele rotunde (-) marchează adăugarea unui cuvânt sau a unei fraze explicative. Trei puncte - ... – marchează o pauză în vorbire. Trei puncte între paranteze drepte [...] marchează

omisiunea unei propoziţii sau a mai multora sau a unui paragraf din text. Ghilimelele apar atunci când naratorul redă un dialog. Adesea, acest lucru reiese din context.

2. Drumul până la mare

Aurelian Trişcu (arhitect, 87 ani): „Plecai din Bucureşti cât mai devreme posibil ca să scapi de praful maşinilor dinainte. Adică nu era nimic pavat, asfaltat nici vorbă. Era drum de praf, drum de ţară. De la Bucureşti până la mare. [...] Era greu de acces ca mijloace de locomoţie, că trenul te ducea ca şi acum, până la Mangalia. Şi de acolo se mergea pe jos la 2 Mai, sau cu o căruţă. Sau pe urmă cu o maşină locală. Dar nu, erau căruţele la început. [...] Ştiu că aveam probleme cu trenul. Luai un tren până la Constanţa, luai un alt tren până... [la Mangalia]. Era un drum de acces greu. Şi cum vă spun, era o călătorie pentru venirea de la Bucureşti, era uşor dramatic. Că dacă te sculai târziu şi plecai târziu aveai probleme cu praful. Toată lumea se grăbea să o ia înaintea celorlalţi. Făceai tu praful."

Şerban Anghelescu (etnolog, 65 ani): „[Mergeam până la Mangalia cu trenul] Şi de la Mangalia cu un autobuz. Era un autobuz oprit de grăniceri şi se controlau de fiecare dată buletinele. Unii spun că li se controlau şi bagajele. Nu am pățit niciodată asta, dar buletinele erau de fiecare dată înregistrate de grăniceri pentru că era un teritoriu de graniță. Şi Dumnezeu ştie de ce voiau să se asigure, era spaima oricărui regim totalitar care funcţiona şi acolo."

Ioana Popescu (etnolog, 62 ani): „Pe vremea aceea aveam o maşină Trabant Combi, pe care şi acum o iubesc mai mult ca pe orice maşină, şi când plecam la mare ne încărcam în Trabantul Combi. Noi doi, bărbatul meu şi cu mine eram în față, în spate cei doi copii, mai în spate, în partea de portbagaj a Trabantului Combi stătea salteluța, vasele şi însuşi boxerul Roco, aveam un câine mare, şi tot bugalachiul, tot ce duceam acolo, pături, țucaluri, umbreluțe, cărucioare, totul stătea pe maşină. Deci plecam cu un fel de munte încărcat pe maşina Trabant şi ne instalam cu cortul."

Vintilă Mihăilescu (antropolog, 60 ani): „[Mergeam] pe jos. Majoritatea nu aveau maşină, imensa

majoritate, ca să nu spun practic toţi, erau elevi, studenţi, şi în perioada comunistă un elev cu atât mai puţin, şi chiar şi un student, nu aveau maşină. Era o rată din asta comunală, când treceam podul dintre Mangalia şi 2 Mai venea poliţistul, îţi cerea buletinul, se uita la tine, dacă i se părea că eşti ciudat nu îţi dădea voie să treci... deci era o aventură."

Aurelian Trişcu: „Acolo te întâlneai cu familii pe care le cunoşteai, tineri căsătoriţi cu copii mici. Lipsa lumii de pe plajă permitea anumite acţiuni şi jocuri, cum ar fi să înalţi zmeul. Copiii se jucau, părinţii îi învăţau, ţineau două – trei zmeie, se crea aşa o atmosferă. Confortul acolo era puţin sălbatic, şi asta interesa din nou. Aveai soarele care steriliza tot, dar aveai duşul sub forma unui cazan agăţat pe trepied şi dedesubt, dacă deschideai robinetul, făceai duş. Cei din familie puteau chiar să stea la coadă, şi să te speli pe dinţi, nu ştiu ce, afară, totul. La un moment dat, fără să pregăteşti dinainte, te întâlneai acolo cu familii cunoscute şi cunoşteai noi familii prin relaţiile dintre cei pe care îi cunoşteai cu aceia. Asta era foarte interesant, pentru că dădeai peste scriitori, filozofi, muzicieni. Şi libertatea asta de care vorbeaţi era nu gândită ci simţită. Adică nu te duceai acolo ca să scapi de atmosfera comunistă de dincoace, dar

aproape că, după mulţi ani, îţi dai seama că ăsta era un motiv, un factor important. Dar nu-l descopereai ca atare, ci considerai că acolo te duceai pentru soare, pentru plajă, pentru apă. Şi pentru liniştea şi gospodăria pe care ți-o oferea gazda."

3. Moduri de cazare: la gazdă, la cort

Aurelian Trişcu: „Prima dată, primele dăţi ne-am pus cortul în curtea oamenilor, sub pomi, sau în prelungirea curţii, dincolo de drum, că aveau casa aici şi livada dincolo. Şi atunci te invitau să pui cortul în livadă. [...] Aici mai era un avantaj. Învăţaseră, din cauza musafirilor, ca în satele evoluate din România, să aibă curtea curată. Satele cele mai înapoiate lasă curtea din faţă şi pentru găini, şi atunci diferenţa este enormă pentru cineva care vine din afară şi nu este dominat de gospodărie, de economia respectivă. Cu toate că, iată, aici ei câştigau foarte mult din venirea asta, dovadă şi cum erau întreţinute casele, cum se schimbau de la un an la altul. Nu se modernizau, cât se însănătoşeau,

adică erau bine întreţinute şi îmbogăţite cu ceea ce învăţaseră de la musafiri că ei caută."

Liviu Papadima (filolog, 54 ani): „În 2 Mai am stat o vreme la gazdă, nişte ani buni la gazdă după ce s-a născut fetiţa mea, în '84, pentru că nu puteam să luăm la cort un copil mic. Deci, mă rog, patru – cinci ani am stat la gazdă, am stat tot timpul la aceeaşi gazdă şi era o legătură foarte marcată personal, adică gazdele erau ca un soi de protectori ai noştri. Mergeai tot timpul la aceeaşi gazdă, veneam cu cadouri de fiecare dată pentru gazdă din Bucureşti, uneori cadourile astea erau ulei, făină, zahăr, produse care lipseau. Dar nu avea caracterul unei simple relaţii comerciale. Măcar în aparenţă era un soi de relaţie de prietenie cu gazdele."

Ioana Popescu: „Tudoriţa avea avantajul unei grădini foarte mari şi avantajul unei prispe adânci, prispă largă a casei. În general oamenii începuseră să-şi închidă prispele, dacă nu le şi desfiinţau. Le desfiinţau umplându-le cu...[tot felul de lucruri], deveneau magazii şi te strecurai prin magazia prispei ca să intri în camera pe care o aveai la gazdă. Tudoriţa îşi păstrase prispa şi asta era ceva minunat, pentru că pe prispa aia ieşeau sau din prispa aia se intra în trei camere în total, deci acolo eram trei familii sau trei

grupuri de prieteni, cu mesele puse pe prispă. Şi era ca şi când am fi avut o casă total pentru noi, cu prispă pentru ploaie, eram şi în aer şi în casă. Tudoriţa avea şi animale, erau oi, erau măgari, erau păsări, era o atmosferă foarte mişto."

Aurelian Trişcu: „În curte, uneori, existau lampioane din astea pe care le au căruţaşii. Adică e lampionul care se agăţa la căruţă, la spate. Şi asta crea un fel de atmosferă. Cum avem noi multe relaţii cu japonezii! Arhitectura de lemn, lampioane, vegetaţie, dalele astea care se duc cum au ei către lac, să păşeşti de pe una pe alta şi să treci peste apă. Adică erau curţi cu specific, ca să zic aşa, cu specific general, al locului, şi cu specificul familiilor respective. Lampioanele astea în curte, agăţate în pom, astea erau destul de hazoase şi necesare."

Ioana Popescu: „[...]ne-am mutat peste drum, la Nuţi Călin. Care avea şi ea o casă în care avusese inteligenţa să păstreze prispa deschisă, chiar o prispă mult mai rudimentară decât a Tudoriţei, o prispă de pământ bătut şi cu nişte stâlpi de lemn şi cu asta basta, nu avea nici parapet, nici pazie, mă rog, o prispă mai mult tătărească, dacă vrei, lungă de tot, pe care ieşeau şase sau şapte familii. Deci avea

şase camere pe prispa respectivă, pe care şi-a păstrat-o deschisă şi unde ne învăţaserăm, cam în aceeaşi perioadă mergeam cam aceiaşi oameni. Deci ştiam că ne întâlnim cu anumite familii la Nuţi în perioada respectivă."

Liviu Papadima: "Mersul cu cortul l-am învăţat pe munte. Şi plăcerea de a merge cu cortul. Pentru că pe munte mersul cu cortul îţi oferă o marjă de libertate mult mai mare decât mersul din cabană în cabană. Poţi să înnoptezi teoretic oriunde, practic trebuie să găseşti un loc cât de cât acceptabil pentru a-ţi pune cortul. Stai, îţi faci focul şi aşa mai departe. Nu te deranjază nimeni, nu ai surpriza neplăcută a unor cabane ticsite în care lumea vrea să chefuiască când tu eşti mort de oboseală, lucruri de tipul ăsta. Deci de acolo se trage plăcerea pentru cort. Într-un fel ea s-a transferat şi în ce priveşte mersul la mare, pentru că îmi plăcea să merg cu cortul tocmai pentru a-mi pune cortul pe plajă, aproape de mare, ca să aud marea în timpul nopţii, ca să stăm seara în faţa cortului şi să ne uităm la stele (râde), să facem foc şi aşa mai departe."

Şerban Anghelescu: „Eu nu sunt amator de cort. Sigur că i-am văzut de fiecare dată, am trecut printre ei şi îi cunosc pe mulţi dintre ei, dintre cei care vin cu cortul. Cortul îţi dă

o autonomie pe care evident că nu o ai la gazdă şi în acelaşi timp sunt şi constrângeri pe care le ai în cort şi nu le ai când stai în gazdă. Nu ştiu să-ți spun prea multe, nici nu m-am gândit la diferențele marcante între cort şi gazdă. Sigur că este şi apropierea de mare cea care contează, se spune că ieşi din cort şi intri imediat în mare. Îți faci, evident, foarte multe lucruri singur, sau aproape toate ţi le faci singur, spre deosebire de gazdă unde eşti servit. Cei care locuiesc în cort, cu toate că nu stau în vârful muntelui, seamănă mai mult cu un explorator, cu un om care îşi conservă autonomia şi care în principiu ar fi în stare să supravieţuiască şi în condiţii vitrege. Deşi nu e cazul, pentru că la doi paşi în spatele lor este lumea magazinelor, a restaurantelor pe care le pot frecventa oricând. În principiu însă omul îşi aduce cortul şi pentru că e mai ieftin."

Dan Vuşdea (tehnician, 71 ani): „Sunt mai comod şi nu-mi place nisipul în haine, şi atunci am stat numai la gazde în 2 Mai. În primii ani am stat pe partea mării, în stânga şoselei, după aia am găsit mai greu şi mai crescuseră preţurile şi am stat pe unde am apucat. Adică am stat în sat de la un cap la altul, mai rar în adânc spre ogoare, să zicem, pentru că era mai departe de plajă. Şi era mai puţin... [plăcut]. Aici ăştia erau mai învăţaţi cu turiştii şi ofereau

condiţii ceva mai bune. În orice caz, cu gazdele n-am avut probleme, cu una singură care avea o fată de vreo 14 – 15 ani care fura linguriţe. (râde) Atât. Avea un fix, fura linguriţe. Da, numai la gazde am stat în 2 Mai."

4. Mâncarea

Ioana Popescu: „Mergeam la sfârşitul lui iunie, pe urmă când ne-am mutat la gazdă mergeam în august în general la mare, mergeam la sfârşitul lui iunie când ziua este uriaş de lungă şi când te trezeşti dimineaţa direct pe plajă cu o mare foarte limpede şi foarte lină, spre deosebire de perioadele următoare când marea e când cu valuri, când cu alge, când cu meduze. Singura invazie zoologică, să spun aşa, era invazia de garizi. La sfârşitul lui iunie vin garizii până la malul apei. Şi culegeam garizi şi mâncam zilnic garizi pe care-i fierbeam pe aragazul de campanie. Era minunat. [...] La prânz găteam pe aragazul de campanie ce se nimerea. Ori puneam o tablă şi puneam scoicile curăţate cât de cât pe cochilie, le puneam şi ele se deschideau şi mâncam scoici la

grătar cu puţin usturoi, uite, îmi lasă gura apă şi acum, ori aceşti garizi fierţi, ori mai aduceam de acasă."

Vintilă Mihăilescu: „Nu era cu adevărat punct de alimentare, până în `90 nu era nimic. În Vama Veche ţi-am spus, erau ăştia (cantina clujenilor), dar alt restaurant nu exista. În 2 Mai era acest restaurant mai select, chipurile, „La Dobrogeanu", unde 99% dintre turişti, fiind tineri, nu aveau bani să intre. Acolo mai veneau în vizită ăştia de la staţiunile mari. Şi a apărut la un moment dat „Turistul", exact pe ideea de mai ieftin pentru turişti de rând, unde puteai să mănânci un mic şi o ciorbă. Şi unde era omor, pentru că era singurul local de alimentaţie, singurul restaurant. Dar în rest nu era nimic. Se mânca la gazde şi de regulă îţi găteai tu. Plăteai, era o sumă fixă, pentru acces la aragaz. Şi atunci, dat fiind că se mergea în grupuri, azi găteam eu, mâine găteai tu şi aşa mai departe."

Ioana Popescu: „Tudoriţa, cum spun, gătea foarte prost şi foarte murdar. Nuţi găteşte şi acum, foarte bine, foarte rapid, expeditiv, aşa. Şi găteşte, eu aşa mi-o amintesc pe Nuţi, dimineaţa când te trezeşti o vezi pe Nuţi tronând, regina cartofilor, pe un morman de cartofi la care curăţă preţ de vreo două ore şi pe urmă de la cartofii ăia, de la baza

de cartofi, se adaugă legume din grădină, pui din curte, totul este proaspăt cules la botul calului. Şi face tot felul de ciorbe, mâncăruri, lucruri minunate, foarte simple, de altfel, dar foarte gustoase şi hrănitoare."

Liviu Papadima: „Mâncam la gazdă, mâncarea era consistentă şi relativ ieftină. În perioada studenţească făceam foamea. După aceea, având şi copil mic, nu ne mai permiteam lucrul ăsta. Ulterior însă, imediat după `90, n-a mai fost o problemă alimentaţia, pentru că s-au... [deschis], a fost o explozie de cârciumi mai mult sau mai puţin improvizate. Deci aveam posibilitatea de a mânca oriunde."

Dan Vuşdea: „Era restaurantul ăsta, Dobrogeanu îi spunea, care avea nişte umbrare, un grătar în curte şi în încăpere, în partea construită, era un bar la propriu, adică barul de vândut băuturi şi un tip care vindea carnea. Şi îţi luai ce voiai de băut şi ăla îţi punea pe o farfurie zece mici, o friptură, o inimă, ceva, cu care te duceai afară la grătar şi ţi le făceai la grătar acolo. După aia le luai în farfurie acasă şi mâncai. Cam aşa începuse în 2 Mai pe vremea aia."

5. Băutura

Ioana Popescu: "Se bea foarte mult vodcă pe vremea aceea, enorm de mult; bere, vin nu-mi aduc aminte, se bea tărie în general, şi tărie ieftină, dar foarte bună în comparaţie cu ce ar însemna tăria ieftină astăzi. Existau minunatele vodci Wyborowa, poloneză, care era mai slăbuţă şi mai dulcişoară, exista Zubrowka, vodca cu iarbă pe care o mânca bivolul, cu firul de iarbă înăuntru, existau vodcile ruseşti, care erau mult mai *strong*, dar care se beau pe rupte şi care erau foarte ieftine. Pentru că erau relaţiile inter-ţările socialiste, datorită cărora aveam toate lucrurile astea. Romul cubanez, ieftin, bun, minunat. Deci cam asta se bea."

Dan Vuşdea: „[Se beau băuturi simple:] Rom, vodcă, bitter, vermut. În `66 - `67 stăteam la o gazdă cu nevastă-mea, nu eram căsătoriţi cred, cu o prietenă de-a ei, mai venea pe la noi şi văr-miu şi ne duceam la Dobrogeanu la tejgheaua de băuturi cu câte o sticlă de juma de kil şi îi spuneam ăluia „pune-mi o sută de vodcă, o sută de rom, o sută de cognac, o sută de vemut", toate în aceeaşi sticlă. Şi ieşea ceva care nouă ne plăcea foarte mult. Şi bere. Bere la halbă, se găsea pe acolo. Altceva mai deosebit nu."

Şerban Anghelescu: „Mergeam acolo [la plajă, în Golf] şi când ne întorceam aveam un drum lung până acasă, pe care-l făceam pe jos, că rareori se întâmpla să ne ducă cineva cu maşina la întoarcere, şi ne opream să bem bere la Dobrogeanu. Era o bere pe care mulţi o suspectau, se spunea că e făcută cu detergent. Nu era, că am fi fost demult distruşi dacă era cu detergent, era o bere cu siguranţă foarte proastă, care nouă ne plăcea atunci, acum nu cred că ne-am mai atinge de ea, dar atunci era o obligaţie rituală. Era şi vinul Corăbioară, era un Murfatlar cu o corăbioară pe etichetă, şi de asta îi spuneam Corăbioară. Era un vin foarte ieftin, dar băubil pentru noi. Şi fernet se bea, şi rom, cam asta erau băuturile locului."

Vintilă Mihăilescu: „Dacă la început aveai grupuri care beau votcă şi ascultau muzica aia, alţii care beau bere şi ascultau muzica aia, alţii care nu ştiu ce făceau, la Stuf erau unii, acolo erau alţii, deci un fel de teritorializări din astea care erau relativ enclavate şi relativ autonome ca tip de muzică, ca tip de băutură, ca local, efectiv spaţii mai mult sau mai puţin de subculturi, la ora actuală ai fusion, ai mixturi, ai fluiditatea asta transculturi care se regăseşte în ceea ce beau oamenii. Adică cocktailuri. Îmi povestea un barman pe care îl ştiam eu de hă-hă, de pe vremea mea,

care mai era încă pe acolo, se plângea, zice „băi, pe vremea noastră ştiam că ăla bea votcă, ăla bea Săniuţă, ăla bea rachie, ăla bea vin şi acum toţi îmi cer tot felul de cocktailuri, de combinaţii." Asta spune foarte mult. Amestecurile le găseşti şi în pahar dar le găseşti şi între oameni, s-a trecut la un fel de postmodernism foarte rapid, acest gen de fluiditate pe care o regăsim în toate actualele zise subculturi."

6. Nudişti şi textilişti

Aurelian Trişcu: „Pe urmă, existau anumite libertăţi, poate aţi mai auzit treaba asta. Libertăţi iarăşi puţin stranii atunci, şi nu ne gândeam la ele. De pildă, exista un nudism amestecat cu ceilalţi. Nu era o zonă înconjurată, izolată a nudiştilor. Şi totul părea mult mai sănătos, mult mai liber. Se ştie de la copiii mici că ceea ce este oprit, fructul oprit, acolo te repezi. Faptul că exista o libertate din asta, ca tu să stai să citeşti o carte şi alături să vină un... mai târziu Ministru al Sănătăţii, doctor, care întâmplător stătea destul de aproape de noi pe strada din Bucureşti, şi soţia lui era

nud, adică stăteau la nudism. Tu citeai şi ea stătea alături. La un moment dat şi schimbai o vorbă, dacă te întreba cât e ceasul sau nu ştiu ce chestie. Asta părea curios. Sau dimineaţa, când deschideai cortul că era briza de dimineaţă şi noaptea dormeai cu cortul închis, cort relativ mare dar cort alpin, nu în picioare, din ăsta militar. Erau şi familii care mergeau aşa, dar nouă ni se părea puţin mai industrial, aşa, mai nu ştiu cum, mai străin, mai comercial. Şi vedeai o tânără care ieşea din cortul de alături, se întindea la soare, făcea plajă aşa, intra iarăşi căscând în cort ecţetera."

Liviu Papadima: „Eu am fost în permanenţă la campingul de îmbrăcaţi, la textilişti. Existau evidente diferenţe şi... n-aş zice neapărat animozităţi... tensiuni între cele două grupuri. Noi mergeam deseori la campingul nudiştilor pentru... în primul rând seara, pentru o băută. Era mai greu invers. Mi-aduc aminte de un incident extrem de iritant şi de strident, când o turistă, cred că cehoaică era, a venit de la campingul nudiştilor la textilişti. Mă rog, a înţeles că se poartă costum de baie, dar după ce a stat la plajă şi a făcut baie s-a dus la duş să se spele. Şi şi-a dat jos complet costumul de baie de pe ea, duşurile fiind în aer liber, în văzul tuturor. A fost pe punctul de a fi linşată, pentru că s-a trezit o congregaţie de bărbaţi să vocifereze, că să plece de

acolo, că ce e neruşinarea asta şi aşa mai departe. Ea neînţelegând o boabă româna. N-aş fi vrut să fiu în pielea ei în momentul respectiv."

Aurelian Trişcu: „Atunci duşurile erau sus la 2 Mai, nu ştiu acum dacă sunt şi pe plajă, cred că nu. Erau pe faleză, sus. Şi era lume foarte puţină şi puteai să foloseşti duşurile foarte bine. Alt moment de dezbrăcare în aer liber foarte civilizat. Copiii şi tineretul, şi pe urmă bătrânii, de la o vreme, după cum se vede în ultima vreme cu personalităţile astea mari, dau în mintea copiilor şi sunt uluiţi de goliciune. Atunci era o experienţă foarte sănătoasă, foarte normală. Nu era un exces."

Ioana Popescu: „[Între nudişti şi textilişti] exista un reciproc complex de superioritate – inferioritate. Textiliştii se simţeau în adâncul sufletului oamenii civilizaţi, deci urcaseră totuşi deasupra nivelului animal şi instinctual, erau oamenii civilizaţi, şi în general la textilişti erau corturi mai mari şi mai făţoase. Pe bune, adică cred că erau oameni cu posibilităţi puţin mai mari financiare, nefiind nici ei nişte bogătani. Şi în ultimă instanţă făceam parte cam din aceeaşi lume, dacă e să te gândeşti. Iar pe partea cealaltă, la budişti, exista ideea că noi, budiştii, suntem cei curajoşi, liberi, mult

peste civilizaţia pudorii mic-burgheze. Erau şi anii când ajunsese la noi *flower-power* şi aşa mai departe, deci umblam cu pletele pe spate, înveliţi în nişte cămeşoaie sau în nişte fuste lungi, scoici la gât. Mi-amintesc că era vremea în care îmi pictam pistrui verzi pe faţă şi floricele cu *fla*-ul, fiind deja mamă de doi copii, nota bene. Dar cam aşa era vremea atunci. Deci astea erau complexele de superioritate. Pe de altă parte, ele erau dublate de complexe de inferioritate. Textiliştii că stau cu costumul pe ei şi li se încrustează plasticul de la costum în carne şi noi înotam în apă în pielea goală cu plăcerea aferentă. Deci ei cu complexul ăsta de inferioritate că totuşi rămăseseră oarecum în chingi, noi cu complexul de inferioritate că, sigur că da, ne simţeam oarecum priviţi ca marginali. Ne plăcea situaţia, dar eram şi priviţi ca atare."

Paul Drogeanu (cercetător, 63 ani): „Nudismul nu era o chestie în sine, chiar râdeau nişte prieteni de-ai mei că apăruse nu ştiu unde, într-o revistă, în Geo sau nu ştiu unde, o chestie cu naturismul, primele plaje naturiste din Europa. Şi era citat şi 2 Mai-ul. Păi noi nu aveam senzaţia că facem naturism, era o formă de a te simţi bine, nu o formă de a lua o atitudine social-politică. Şi asta era. Aşa învăţaserăm de fapt de la părinţii noştri."

7. Petrecerile de curte (ceaiuri)

Paul Drogeanu: „Se împărţeau mesele la umbră, fiecare familie avea masa ei. Iar petrecerile se făceau de către cei din curtea respectivă, fiecare avea genul lui de muzică pus într-o anumită ordine. Dar dacă cunoşteai pe unul din cei cincizeci din curtea respectivă nu era nici o problemă să stai şi tu acolo, cât voiai. Pe urmă, sigur, era un raport cu mâncarea şi băutura. Bine, mâncarea ca mâncarea, băutura [era importantă]. Era un lot care era băutura asigurată de cei din curte; îţi luai vinul, îl puneai în găleată, găleata o puneai în puţ şi aşa se răcea. În puţ puneai pepenii şi băutura. Dar tu, când te duceai în vizită, ca şi la petrecerile din Bucureşti, luai o sticlă de vodcă şi cu ea veneai, o puneai pe masa respectivă şi... Nu era o condiţie, dar aşa se făcea. În loc de flori duceai o sticlă. Cam asta era structura ceaiurilor. Că uneori puteai să sari gardul şi să te duci la vecin. Sau aflai că, uite, în curtea cutare a venit nu-ştiu-cine. Şi te duceai să-l vezi, mai stăteai de vorbă... Dar în general se duceau până spre dimineaţa. Şi pe de altă parte puteai şi să te duci jos la corturi să vezi ce se întâmplă, cine a mai

venit, cine a plecat. Cam aşa era cu petrecerile. Care au dispărut, nu se mai fac, acum se fac grătare."

Ioana Popescu: „[...] erau cunoscuţii celor care organizau petrecerea, dar pe parcurs, pentru că se auzea muzică, hihăială, pentru că vedeai peste gard, totul era în deplină transparenţă, gardurile erau mici, nimeni nu-şi construia ziduri în jurul gospodăriei, vedeai că se întâmplă ceva acolo, o petrecere, şi întrebai „Mai e loc? Ne primiţi şi pe noi?" „Hai, veniţi". Te uitai la oameni dacă erai înăuntru, vedeai cam cum arată, îţi convenea să intre, da sau nu, în general cam erau primiţi toţi. Şi în general erau mai multe petreceri în sat în aceeaşi seară, deci cam aveai de unde alege. Şi oamenii se amestecau. Se amestecau, în acelaşi timp se creau şi găşculiţe, dar în interiorul aceleiaşi gospodării şi aceleiaşi petreceri. Se dansa foarte mult, spre deosebire de acum, sau de ce mi se pare mie că văd acum. La petrecerile între prieteni se dansa enorm. De fapt asta se făcea: se bea, se mânca mai puţin şi se dansa pe rupte. Pe rupte, până la epuizare. În general rock`n`roll şi mai încolo a apărut şi twist-ul, mă rog, şi „muzică de blangot" cum ziceam noi, muzică de mozol. Muzică lentă, în care dansai şi te iubeai în acelaşi timp."

Şerban Anghelescu: „În rest, pentru că cunoşteam foarte multă lume, puteam să mă opresc aproape în fiecare casă, unde se întâmpla seara câte ceva. Ce putea să se întâmple… muzică, conversaţie, băutură. Puteai să vii cu sticla ta oriunde, oriunde aveai prieteni, bineînţeles. Şi ne duceam în vizită la Tereza Culianu, la sora lui Ioan Petru Culianu, care locuia la o familie de tătari. Şi ce puteam să facem? Jucam cărţi, foarte des, ne plimbam, cât te poţi plimba pe corso în 2 Mai. Nu făceam nimic extraordinar. Dar în fiecare curte exista, de regulă, câte o petrecere. Nu mai ştiu dacă se şi dansa, se şi dansa, dar nu cred că dansul era dominant. Muzica era obligatorie, băutura şi cam atât."

Vintilă Mihăilescu: „Când vorbeam de petreceri nu însemna că… a nu se confunda petrecerile cu beţiile. La petreceri evident că se şi bea, dar se cânta şi se asculta, se cântau anumite lucruri, se asculta o anumită muzică şi se purta un anumit gen de discuţii. Câteodată stăteai la o vodcă până la şase dimineaţa să discuţi despre Heidegger, habar n-am, nu ştiu, sau despre suflet. Erau discuţii, un mod de socializare, de elită şi elitist. Când nu făceai faţă măcar te făceai că faci faţă. Aşteptarea era să te descurci la orice, să-ţi placă discuţii de acest gen şi muzică de acest gen. Nu-ţi plăcea acest gen de discuţie sau acest gen de muzică –

expulzarea era foarte rapidă. Adică nu prea aveai şanse la 2 Mai – Vama Veche.”

8. O cultură hippie?

Vintilă Mihăilescu: „Aici era o cultură unitară, nu pot să spun că era foarte conştientizată şi foarte militantă, dar era generaţia hippie, hippiotă. Era un gen de cultură hippie, *à la roumaine*, dar chiar şi târziu aceasta a rămas dominanta. În momentul în care s-a pierdut acest liant deja au început să se destrame şi 2 Mai-ul şi Vama Veche.”

Ioana Popescu: „Iar îmbrăcămintea era cu totul alta, în general erau, şi la fete şi la băieţi, lucruri largi, fluturate, nimic nu contura trupul. Erau fuste lungi şi creţe, *gipsy*, să spunem, erau aceste cămeşoaie care erau de două feluri, cămeşoaiele ţărăneşti cu „bună dimineaţa, naşule”, reinterpretate, revizitate şi purtate strict la 2 Mai, păstrate de pe un an pe altul. Sau începuseră să apară cămăşile cu iz african, de *burnuz*, de *bubu*. Repet, pentru fete părul lăsat pe spate, mai mult sau mai puţin pieptănat, flori în păr, scoici la gât, scoici pe braţe, pe degete, inele din pietre,

culegeam pietre şi băieţii prin frecare piatră de piatră reuşeau să o găurească sau să-i dea o anumită formă şi pe urmă montată în sfoară sau în sârmă devenea bijuterie şi erau bijuterii-ofrande. Iar pentru băieți, în afară de cămeşoaie, multe bărbi, plete, pe vremea aceea nu erau barbă şi tunsoare scurtă la păr, deci şi băieţii erau în mare parte pletoşi, dacă nu oricum cu părul mare. Pălării de soare foarte caraghioase. Fetele umblau cu turbane sau cu broboade legate în anumite feluri, fiecare mai special, iar băieţii aveau pălării de soare, nu erau şepcuţe sau pălăriile alea albe de soare, de vacanţă, ci pălării de soare care de care mai caraghioase. Unele erau pălării negre de fetru reinterpretate şi devenite pălării de plajă, altele erau pălării de soare împodobite: cu nasturi, catarame, scoici, la limita între artă manuală şi haz. De fapt era şi un fel de a face haz de tine însuți, adică exista şi o notă de umor în felul de a te îmbrăca."

(Dan Vuşdea îmi aduce o fotografie. În ea sunt doi tineri îmbrăcaţi în cămeşoaie şi cu mărgele la gât. Cel din sânga e el, cel din dreapta, cum urma să aflu, un văr.)

Dan Vuşdea: „Despre ce e vorba? Inventaseră doamnele aceste... să le zicem rochii, pentru a facilita îmbrăcarea şi

dezbrăcarea pe plajă. Asta era. Şi poza asta, făcută de băşcălie cu văr-miu, ne-am îmbrăcat aşa şi am ieşit pe şosea că erau să dea autobuzele prin pom. Nu era vorba de hippie. Era vorba de o libertate de mişcare, adică... Dom`le, nu trebuia neapărat să te îmbraci ca să te duci la masă, nu trebuia... îţi puneai nişte una din astea pe tine ca pe plajă să poţi să te îmbraci pe dedesubt, dacă stăteai în 2 Mai. Dacă te duceai în Vama era altceva, că erai mai liber. Câteodată şi bărbaţii mai puneau din astea. Dar oameni foarte serioşi, n-aveau nici o legătură cu atitudinea hippie."

Ioana Popescu: „Eu susţin că da [, se poate vorbi de o mişcare hippie], eu susţin că în perioada aia, datorită 2 Mai-ului şi a faptului că ne puteam manifesta „ca şi când", deci într-un fel era o joacă de-a hippie, ne manifestam ca şi când am fi hippie, pentru că reveniţi acasă deveneam bucureşteanul cuminte, familistul, studentul conştiincios, deci lucrurile intrau în cu totul alt făgaş. Dar acolo era o perioadă de ieşire din piele, şi o ieşire din piele cu un anume tip de muzică, un anume tip de comportament, un cu totul alt program de zi-noapte, bioritm. Dormeam mult ziua şi lucrurile se petreceau noaptea, plajă şi baie noaptea, lucrurile se schimbau efectiv la 180 de grade şi felul în care se schimbau, deci tipul de viaţă spre care conducea această

schimbare era tipul de viaţă hippie. Şi eu susţin că în 2 Mai cu precădere s-a trăit hippie multă vreme, ca de obicei am târât „hipismul”... dar asta înseamnă altceva... am târât modul de viaţă hippie după noi mult după ce trecuse la el acasă. Din nostalgia acestui sentiment de libertate, nu ştiu, spune-i „libertate înflorită”. Era şi un mod de a înnoda, nu mai era cazul meu în speţă, fiindcă eram deja măritată, aveam deja copii, dar exista un mod de a înnoda relaţii amoroase mai liber decât când erai acasă. Mai ales la cort, fetele migrau dintr-un cort într-altul, din două în două nopţi sau în fiecare noapte. Existau permanent – asta îmi amintesc – permanent mari tragedii amoroase. Nu se putea ca pe plaja de corturi să nu existe cel puţin un cuplu care plângeau, ea plângea, el ameninţa că se sinucide, ea voia să se înece, el se îmbăta. Existau chestii din astea palpitante, dacă vrei, spectaculoase, care se întâmplau în fiecare sezon.”

Aurelian Trişcu: „Cred că şi acolo, la un moment dat, populaţia s-a mărit şi s-a diversificat. La început erau puţine familii, care povesteau acasă ce bine e acolo. Şi atunci mai atrăgeau încă unul, şi încă şapte, şi încă douăzeci. Şi asta a crescut ca în China. Adică douăzeci pe urmă erau optzeci. Sau două sute. Şi cred că acest fenomen hippie... anumite

elemente din fenomenul hippie se regăsesc şi în alte categorii, în alte mişcări chiar. [...] Repet, adică mă gândesc acum faţă de întrebarea pe care o spuneţi, că mulţi din cei care veneau acolo aveau câte un deget hippie sau câte o ceva anterior hippie-lor care îi anunţau pe hippie. Adică sigur că la mare acolo, în libertatea de acolo era o altă costumaţie, mai liberă. Mergeai, ştiu eu, mai degajat decât la oraş. Sau chiar [mai degajat decât] în alte localităţi, ca pe litoral, dincolo. Oamenii aveau şi o individualitate mai marcată, familiile astea care veneau acolo. Cum spuneam, chiar colegii mei sau oameni de la şcoală sau de la facultate erau personalităţi foarte bine conturate. Unii povestitori, unii cu muzică, unii cu metafizică sau alţii cu probleme de yoga. Adică erau multe şcoli, multe genuri. [...] Asta era o trăsătură a hippie-lor. Nu erau o garnizoană, un regiment de oameni care să aibă frapant aceeaşi treabă, aceleaşi gesturi, aceeaşi îmbrăcăminte."

Paul Drogeanu: „Eu nu cred că a existat o mişcare hippie. Dar a existat o cultură comunitară de tip 2 Mai legată de moda vestimentară şi o expresie a unui anumit tip de sociabilitate a unei... un fel de elitism, de fapt. Adică nu era o societate foarte democratică în afara graniţelor acceptate. Da, era o elită, în care puteai să intri... Era o elită culturală."

9. Relaţia cu autorităţile

Ioana Popescu: „Nu exista. Autoritatea instituţională nu exista, miliţia nu era, nici un miliţian nu trecea pe acolo, din când în când câte un grănicer din mirador se uita cu atenţie cu binoclul pe plaja de nudişti – nu interesa pe nimeni. Când se întâmplau aceste drame, tragedii de care spun, nu intervenea nimeni, când se îmbătau, individual sau în grup, şi făceau oarece scandal pe uliţă nu intervenea nimeni. [...] Nu exista, nu cred că simţeam autoritatea, cred că asta era minunat, că nu exista în nici un moment ameninţarea autorităţii sau sentimentul că există o autoritate undeva."

Şerban Anghelescu: "[Autorităţile] Erau complet absente, adică Miliția nu însemna absolut nimic. Mi se pare că nici nu era decât în Limanu post de Poliție, nu în 2 Mai. Cu Miliția socialistă n-am avut niciodată de-a face, dimpotrivă, Poliția e mult mai frecventă acum, după '90 şi-au făcut apariția. Singurii, pe care, evident, nu-i cunoşteam, dar am intrat în relație cu ei, erau grănicerii."

Vintilă Mihăilescu: „Totul era cunoscut dar aici ţine şi de politica generală, care a fost, după anii `67 - `68 cel puţin,

ideea de a da supape. Şi asta a făcut totdeauna parte din strategia partidelor comuniste, peste tot. Ideea că absolut totul era supravegheat e corectă. Că absolut totul era împiedicat nu e corectă. Asta era o chestie controlată, în sensul că se ştia. După aceea s-a aflat... cu Paul [Drogeanu] de exemplu vorbeam... că a aflat de un prieten comun care era al Securităţii. Foarte simpatic, drăguţ, cu care ne-am înţeles foarte bine, dar care raporta tot. Deci nu că nu era cunoscut, nu că nu era controlat, dar era, repet, un fel de piua. Copilaşi, câtă vreme staţi în ţarcul ăla aşa, frumos, n-aveţi decât să vă jucaţi cu puţa în ţărână, treaba voastră, vă băteaţi, înjuraţi, nici o problemă. Când ieşiţi din ţarc nu e bine. Dar acolo n-aveţi decât să vă distraţi, că tăticul veghează."

Şerban Anghelescu: „Între timp raporturile s-au schimbat, în ce fel: Vama care era un loc al tăcerii, în raport cu 2 Mai-ul, a devenit cel mai zgomotos şi 2 Mai-ul este liniştit şi... nu e chiar un azil de bătrâni, dar după '90 s-a spart totul în 2 Mai. Adică s-a spart clubul. Nici nu mai avea nici o raţiune să existe. Pentru că era o insulă de libertate, supravegheată probabil, se şi ştie că fata lui Pacepa care mergea în fiecare an în 2 Mai era urmărită permanent, şi pe plajă, şi avea maşina securiştilor în faţa casei unde locuia, şi

era supravegheată permanent. 2 Mai-ul avea o foarte bună supraveghere, dar nu cred că a plecat de acolo ceva... că a plecat un complot vreodată, că s-a urzit un complot în 2 Mai. Era ştiut însă că aproape toţi cei care veneau acolo nu erau prieteni regimului comunist, dimpotrivă. Nu erau nişte protestatari pe faţă, dar erau, oricum, prin modul de viaţă şi prin modul de gândire în special erau împotriva comunismului."

Dan Vuşdea: „Cea mai amuzantă întâmplare mi-a povestit-o văr-miu, care se ducea numai în Vamă să stea. Toate astea înainte de `89, povestesc. Şi pentru că era zonă de graniţă era pericol să ne atace submarinele flotei a şaptea din larg, pe plajă patrulau doi, militari, M.A.I., nu se ştie. Pentru că ei erau sub acoperire, adică erau descoperiţi. Adică dezbrăcaţi, ca să se integreze în peisaj. Unul mai mare în grad stătea pe cearceaf. Ăla mai mic în grad făcea jogging, aşa, pe plajă. Bineînţeles, dezbrăcat. Şi, din când în când, partea amuzantă, venea să îi raporteze ăstuia ce-a văzut. Amândoi în curul gol, ăsta în poziţie de drepţi saluta şi dădea raportul. Era o chestie adorabilă."

Liviu Papadima: "Evident, poziţia regimului faţă de cortişti, faţă de nudişti, a fost fluctuantă, cu capricii. Au

existat întotdeauna momente de-astea de persecuţie, dar nu a fost niciodată o acţiune de eradicare fermă a acestei comunităţi. Se făceau mizerii, se făceau în permanenţă mizerii. Într-o vreme, de pildă, multă vreme se mergea cu... [un autobuz], singura posibilitate pentru cei care nu aveau maşină din Mangalia spre 2 Mai era un autobuz care era tot timpul supra-încărcat şi care trebuia să treacă un pod mobil, care există încă, deşi în momentul de faţă circulaţia se face pe partea cealaltă. Şi acolo erau tot timpul controale. Şi în unele veri controalele alea luau aspectul unor şicane ameninţătoare. Se mai întâmpla să ţi se ceară să-ţi scoţi lucrurile din rucsac, ca să vadă dacă n-ai bărci pneumatice. Asta era o altă obsesie. Alea erau realmente strict interzise, în ideea că s-ar putea încerca să se fugă pe mare, ceea ce era o absurditate. Au fost veri în care a fost o prigoană mai agresivă în special la cortul de nudişti. Ţin minte că a fost o vară în care se zvonise că există o molimă de holeră. Şi... ăsta a fost pretextul pentru prigoana nudiştilor. De ce nudismul aduce holeră nimeni nu poate să înţeleagă. (râde) Asta era. Ştiu că atunci la restaurantul Dobrogeanu s-a introdus cu strictețe o regulă, care exista teoretic dar nu fusese aplicată: chiar atunci când te duci la masa de prânz, în plin soare, să ai şi un tricou pe tine. Nu mai puteai să fii

doar în costumul de baie. Când am întrebat dar de ce trebuie neapărat să-mi pun tricou, „păi", zice, „nu ştiţi că e holeră?" (râde) A fost o vară în care... una sau mai multe, nu mai ştiu... în care au fost razii. S-au tăiat sforile de la corturi celor de la nudişti. Tot aşa, la nivelul şicanelor. E drept, puteau să fie foarte incomode."

Dan Vuşdea: „Între 2 Mai şi Vamă mai era un post de grăniceri, era şi o unitate militară, mai retrasă. Şi tot aşa, te opreau sau nu-ţi dădeau voie să treci cu maşina. „Nu e voie, nu e voie." „Dom`le, de ce nu e voie?" „Păi nu e voie." „Bine, nu e voie." Atunci într-o zi, voiam neapărat să ajung la Vama Veche, nu ştiu din ce cauză, gazda zice „Hai că te duc eu pe undeva". Am luat-o peste câmp, pe nişte drumuri de câmp, am luat-o, am ocolit şoseaua şi m-am dus în Vama Veche. Şi mi-am făcut treaba şi când m-am întors grănicerul rămâne cu gura căscată. Zice „da` pe unde aţi trecut?", zic „prin apă". N-a mai avut replică pentru că era destul de tâmpit ca să nu poată să spună ceva."

Paul Drogeanu: „Adjunctul şefului securităţii pentru cultură îşi făcea împreună cu nevasta şi apoi şi cu copilul vacanţele la 2 Mai. Multă lume dintre cei de la 2 Mai nu ştia care este funcţia acestui domn. Dar domnul acesta era acolo

în misiune, pentru că era o chestie excepţională, aveai adunat la un loc toată „floarea” (râde) potenţialilor oameni care ar fi putut jena sistemul din vremea respectivă. Deci faptul că era un loc nu supravegheat, ci, cum să-i spunem, înregistrat, urmărit, dovedeşte că era o treabă neobişnuită. [...] Cred că asta e o recunoaştere a faptului că la 2 Mai a existat un fenomen social articulat. N-ar fi acum un fel de poveste, de recunoaştere post-festum a ce a fost acolo.”

10. Despre farmecul naturii

Ioana Popescu: „Da, cred că sunt anumite repere vizuale care definesc 2 Mai-ul, dar nu repere vizuale în care poate să fie un anume tip. Deci plaja de la nudişti, sau digul de la textilişti, sau cârciuma Dobrogeanu, chestii de genul ăsta. Sau nea Ilie păscând oile cu măgarii pe scaieţii dintre 2 Mai şi Vama, sau faleza dintre 2 Mai şi Vama. Dar nu cred că 2 Mai-ul în sine ca aşezare are o oarece identitate vizuală, dacă stau să mă gândesc.”

Şerban Anghelescu: „E într-adevăr un spectacol descoperirea târzie a mării. E echivalentă cu descoperirea unei libertăţi enorme, a unui spaţiu imens deschis. Eu vorbesc din punctul de vedere al celui care se uită la mare şi nu la plajă, pentru că plaja mă interesează mult mai puţin. Dar mă interesează marea şi ce se petrece în interiorul mării, nu pe plajă. Îmi aduc aminte că... De fapt, cred că cea mai interesantă istorie pe care am auzit-o despre descoperirea mării am auzit-o în Maramureş, de la ţărani, care îmi povesteau despre o bucătăreasă care venise într-o vacanţă, sindicală probabil, la mare, şi s-a speriat de valuri în aşa fel încât a început să fugă din toate puterile ei spre uscat, crezând că valurile au s-o înghită, au să mănture totul în cale."

Liviu Papadima: „N-aveai voie să faci baie noaptea. Iarăşi, în teorie. În practică se făcea, dar trebuia să fim foarte grijulii ca să nu treacă patrula în momentul respectiv. Era foarte greu să te abţii mai ales în perioadele cu mare fosforescentă. Apar crustaceii ăia luminiscenţi şi atunci e o feerie. A fost o vară în care a fost extrem de spectaculoasă marea fosforescentă şi, mă rog, a fost suficient ca unul să dea de veste de pe mal şi toată lumea s-a aruncat în apă."

Ioana Popescu: „M., nevasta lui Ş., două, trei săptămâni cât stăteau la mare ea bătea plaja în sus şi în jos şi aduna pietricele. Pe care le lua la Bucureşti. Pietricele printre care se găseau şi nişte exemplare senzaţionale, unele erau cioburi de sticlă de bere şlefuite în Dumnezeu ştie ce forme le şlefuise marea, altele erau nişte pietre cu fizionomii, mă rog, tot felul de lucruri minunate cu care umplea săculeţi pe care îi aducea la Bucureşti.”

Dan Vuşdea: „Era spaţiu pentru că nu era Şantierul, nu era Portul, nu era digul dinspre Mangalia, nu exista, era plaja până în Mangalia, unde aveau nişte blocuri militarii. Plaja era cam cu vreo 30 de metri cred că mai lată decât e acum, ca adâncime înspre mare. Şi ca întindere v-am spus, până spre Mangalia. Deci astea au fost chestiile majore care n-au atras acolo. Pe vremea aia condiţiile de locuit erau pur ţărăneşti. Mai mult, trebuia să mergem undeva în capătul satului după apă potabilă, pentru că apa din puţurile lor nici la cafea nu mergea.”

Paul Drogeanu: „În Vama Veche plaja era mult mai mare şi cu dune, cum fusese pe vremuri şi în zona 2 Mai-ului. Dar era cu vegetaţie, dună – dună, deci cu parte destul de

importantă [de vegetaţie] care creştea pe aceste dune de nisip iar dunele se terminau cu plaja."

Vintilă Mihăilescu: „Pe plaja aia uriaşă, care era de două ori mai mare, era un fel de Stuf, un fel de gheretă cu trei paie şi nu ştiu ce, unde... nu mai ştiu cum îl chema pe tipul ăsta, dar Ovidiu l-a cunoscut. Era un tip mai în vârstă care era obsedat de Bolero şi Musorgski. Şi de la doişpe – unu – două încolo, când mai erau eventual doi oameni, trei oameni pe toată plaja aia uriaşă, îşi turna votcă şi dădea drumul la Bolero. Şi atunci prindea nişte luni... când era lună plină în orice caz. Lună plină, o plajă uriaşă goală şi de undeva se auzea Bolero-ul. Era fascinant."

Aurelian Trişcu: „Mi-a rămas în minte şi [în] fotografiile pe care le avem acum de atunci, pare incredibil, pare în altă lume. Pentru că soţia, fetiţa şi fântânica aia care era acolo, puţ cu cumpănă, pe plaja goală, dacă îi spui cuiva că asta este la 2 Mai se uită [ciudat] la tine, în prima clipă. Îţi baţi joc, sau cum? Pare aşa, undeva, nu ştiu unde să spun că ar fi putut să fie aşa ceva. Nu într-o ţară foarte civilizată, cum ar fi la ocean, în Franţa, pentru că acolo s-a întâmplat demult ceea ce s-a întâmplat la noi aici de curând, plus mitocănia de la noi, adică afluenţa asta. Am scris o carte, teza mea de

doctorat, despre arhitectură şi turism, cartea s-a numit „Arhitectura: obiectiv şi cadru pentru turism”. Şi una din observaţiile de acolo era că turiştii şi turismul îşi distrug propriile obiective.”

11. Despre comunitate

Liviu Papadima: „Nu sunt sociolog, antropolog. Dar cred că atunci când se vorbeşte în momentul de faţă de o comunitate în cazul Vămii, termenul e folosit oarecum impropriu. Exista aşa ceva cu siguranţă în 2 Mai, exista cu siguranţă în Vama. De ce spun că e impropriu? Factorul esenţial al construcţiei acestor comunităţi nu era dat de nişte elemente impersonale, ci de realitatea nemijlocită că majoritatea ne ştiam unii pe alţii. Erau de regulă cam aceiaşi oameni. De fiecare dată când mergeam în campingul ăsta de textilişti cunoşteam cel puţin jumătate din oamenii de acolo. Ştiam că revin în anul următor. Şi în felul ăsta se construiau regulile, modelele de conduită.”

Vintilă Mihăilescu: „Nu mai ai o comunitate vamaiotă, care avea regulile ei, dar ai [un brand], tocmai pentru că

între timp [...] toate aceste lucruri s-au petrecut cu Vama, în majoritate şi ce e mai important s-au petrecut după `90, deci fac parte din această intrare într-o economie de piaţă. În momentul în care nu mai ai o comunitate dai un brand. Şi consumul acelui brand şi participarea la acel brand îţi dă un sens de „comunitate", dar fără să mai fie vorba propriu-zis de o comunitate. Nu mai e vorba de o identitate vamaiotă ci de o identificare cu [Vama]. Dispare comunitatea şi apare identificarea, apare brandul. Şi dă bine. «Am fost şi eu la Vama, nu discut cu tine care n-ai fost la Vama.»"

Liviu Papadima: „Aici e marea fractură între vamaiotul tradiţional şi vamaiotul actual. Vamaiotul tradiţional, dacă vrei, venea în Vama tocmai pentru că nu vin alţii acolo. Vamaiotul actual vine pentru că vin şi alţii acolo. [...] Vamaiotul „clasic", ca să zic aşa, care voia să aibă un loc tihnit, neaglomerat, să aibă linişte, nu zgomot, să-şi facă focul în faţa cortului şi care, de fapt, a fost vamaiotul emigrant din 2 Mai când a venit puhoiul peste 2 Mai, ăla e pe cale de dispariţie. În mod cert."

Paul Drogeanu: „Pe când aici făceai ce vrei: mâncai ce voiai, invitai, stăteai la masă cu prietenii tăi. Şi era un model

redus de societate aşa cum ai fi vrut-o tu, spre deosebire de societatea oficială, pe care o suportai dar... asta e. Asta ţi-o alegeai tu, dacă nu-ţi plăcea cineva nu era nevoie să te vezi cu el. Singura luptă dură era pentru a avea în curte numai oameni [pe gustul tău]."

Aurelian Trişcu: „Vedeţi, aici nu e vorba de un elitism, acum îmi dau seama, când critic „stricarea" componenţei sociale a plajei şi a localităţii. Nu e vorba de un elitism, de familii nobiliare sau... Unii dintre noi, mulţi, cei mai mulţi care eram acolo nu eram bogătaşi sau cu rude apropiate politice, că altfel n-am mai fi fost acolo, am fi fost în închisori. [...] Lumea de aici, care scăpase, pentru că nu fusese prea bogată, nu avusese rude politice mari, în funcţii, miniştri, nu fusesem în anumite domenii care trebuiau să se expună, cum erau ziariştii, scriitorii, pictorii, ăştia, mai ales ziariştii se turnau unii pe alţii că de asta se duseseră la ziaristică unii. Aici lumea bună nu era bună din punct de vedere nobiliar, cu ştampile. Era bună pentru că erau dintre cei cu şcoală, cu profesiuni, cu familie, cu iubire de natură, care e o calitate, cu înţelegere a naturii, care e o calitate, cu oameni care munceau în timpul anului şi veneau aici pentru ca să-şi refacă forţele [...]"

12. Surse literare

Literatura pe subiectul Vama Veche / 2 Mai este practic inexistentă. Semnificaţia acestui fapt este cu atât mai interesantă cu cât într-o vreme 2 Mai-ul strângea toată elita intelectuală a ţării: *„Nu puteai să lipseşti din 2 Mai dacă făceai parte din crema intelectuală, nu aveai cum să rămâi pe dinafară."* (Şerban Anghelescu) Deşi *„trebuie scrisă o carte numai despre legende şi poveşti despre localnici şi despre oamenii care vin la 2 Mai*" (Paul Drogeanu), nu s-a găsit încă scriitorul care să o facă. Acest lucru poate să însemne că 2 Mai nu a fost conştientizat ca un fenomen, în percepţia oamenilor care mergeau acolo locul era pur şi simplu un spaţiu de vacanţă; cu farmecul său, diferit de al altor locuri, cu specificul său, dar atât. În plus, în ultimii ani, 2 Mai-ul şi-a transferat popularitatea către mult mai expansiva Vamă Veche, devenită subiect-vedetă pentru media.

12.1 Intelectualul şi natura

Am găsit totuşi scurte descrieri ale 2 Mai-ului în memoriile **Ninei Cassian**, personaj emblematic al locului, descrieri pe care le citez mai jos, în continuarea demersului de istorie orală, demers în care se încadrează datorită caracterului lor memorialistic.

Nina Cassian (poetă, scriitoare, compozitoare, 86 ani): „Satul 2 Mai şi Sinaia sunt fără îndoială localităţile providenţiale pentru mine, în care a prins viaţă majoritatea lucrărilor mele.

2 Mai, sat de pescari, situat la 5 kilometri de graniţa bulgărească, a fost, timp de peste două decenii, decorul vacanţelor mele de vară. După transformarea Mangaliei, locul preferat al pictorilor (moscheia şi turcoaicele fac parte din celebre tablouri aparţinând patrimoniului culturii române), într-o rezervaţie militară, ulterior bază de submarine sau aşa ceva, boema s-a mutat la 2 Mai. (Aşa cum Mangalia i-a urmat Balcicului...). La început, fiind nevoie de o autorizaţie specială pentru a pătrunde acolo, eram foarte puţini pe plaja imensă (Vasile Dumitrescu, datorită căruia puteam fi şi noi prezenţi, Jebeleanu, Mihnea

Gheorghiu). Goi şi fericiţi eram, Ali şi cu mine, auriţi de beatitudinea dragostei noastre în creştere.

Populaţia 2 Mai-ului număra, în partea ei cea mai pitorească, pescari lipoveni, veniţi, dacă nu mă-nşel, în urma persecuţiilor religioase din Ucraina, pe acest ţărm mai primitor – cum nu i s-a părut deloc Tomisul exilatului Ovidiu! Roşcovani şi bărboşi, mari consumatori de votcă, ba şi de spirt medicinal, prezenţa lor spectaculoasă, obiceiurile şi graiul lor colorat aparţineau, împreună cu nisipul, cu marea şi cu peştii, magnetismului acestui sat, lipsit de confortul, dar şi de convenţionalitatea localităţilor balneare obişnuite.

Aici, în 1956, după ani de deformări şi de secetă poetică datorată dogmatismului pustiitor, am reintrat în poezie încercând să-mi regăsesc energia inspiraţiei cu care am debutat, acest entuziasm al regăsirii de sine continuând pe durata a circa şaptesprezece ani (în timpul cărora am părăsit – cu efecte dramatice – muzica)." (Cassian (1), 2010 : 87 – 88)

„El [Nicolae Ceauşescu] a început să se considere şi a cerut să fie considerat cu adevărat Domnitorul, în descendenţa marilor figuri ale neamului. Ca o consecinţă

concretă, după ce i-a expulzat pe scriitori şi artişti din temporarele lor reşedinţe de creaţie, şi-a apropriat şi continuă să-şi aproprie castele şi palate, de la Sinaia sau de aiurea. Tot în urma unei fluturări dezordonate de mână pe podul care desparte Mangalia de 2 Mai, a dispărut o uriaşă bucată de plajă şi s-a născut un mare şantier naval, unde s-a lucrat doi ani, printre altele, la un vapor aşa-numit „naţional", care s-a dovedit a fi o foarte luxoasă navă prezidenţială. [...] Astfel, ca un caz particular, mi-au fost şi mie afectate decorurile în care m-am exercitat creator – dar nu şi amintirile." (Cassian (1), 2010 : 89)

„O pasăre mică ţopăie în apropiere. Stau pe bancă, afară, în aceste lungi zile şi un aer abia răcoros îmi înfăşoară picioarele. Mă pregătesc pentru un scris lung şi bun.

E un joc de frumoase culori în jur, mare, linişte, mare, transparenţă, păsări. [...]

Timpul trece vertiginos în singurătate. Câteva poezii, câteva pagini de proză. Plajă şi înot, somn şi mers – asta-i tot." (Cassian (2), 2010 : 155)

În fragmentul de mai sus se remarcă ceea ce aş numi esenţa 2 Mai-ului, aşa cum a apărut din povestirile

interlocutorilor mei: preocupări intelectuale într-o natură liniştită, propice creaţiei şi contemplării. În acest cadru apar cei ce vor fi numiţi mai târziu „mitocanii" (fragmentul de mai jos e scris de Nina Cassian în august 1970):

„El, chimist. Ea, nu ştiu ce. Nu le mai ţin minte numele. Au sosit, cu două odrasle feminine, în binecuvântata curte a babuşcăi (gazda Ninei Cassian, n.m.). Au pus la maximum două magnetofoane cu programe diferite: când am protestat – de fapt, prietena mea, Rodica Sfinţescu, le-a cerut să se potolească – cucoana a spus: „Dacă vrea să lucreze, să se ducă la Casa de creaţie!" Vorbeau cu franţuzisme, erau pasămite de familie bună." (Cassian (2), 2010 : 157)

12.2 Rusticul din Vama Veche

Vama Veche apare evocată în memoriile **Aurorei Liiceanu (psiholog, 69 ani)**, în special pentru ruralitatea locului.

„Am fost mulţi ani la Vama Veche, pe vremea când erau doar vreo treizeci şi trei de case. N-am dorit prea mult confort. Gazda mea nu avea lumină electrică, cred că era

singura din sat care nu avea. Avea vreo cinci camere de închiriat, partea bună a casei, şi în fiecare an îi duceam Jecolan, o cremă care să-i vindece rănile dintre degete făcute din cauza spălatului cearceafurilor cu sodă. Nu putea să-şi cumpere maşină de spălat rufe pentru că nu avea lumină electrică.

Ne simţeam bine, stăteam în livadă, sub un corcoduş, şi ea ne povestea ce se întâmplă în sat. Ne ruga să păstrăm în oliţele de noapte pipiul copiilor şi / sau al adulţilor – deşi şi unii, şi alţii cam făceau pipi noaptea în curte, fiind doar lumina lunii – ca să-l toarne ea la poartă şi la gardul ce-o despărţea de vecini, împotriva farmecelor. Părea că vecinii erau cei mai periculoşi. Seara, spre ora şapte, ne organiza în curte. Stăteam cuminţi, adulţi şi copii, cu ochii la o cucuvea care se afla pe acoperiş. Era un ritual care ne prindea pe toţi. Trebuia să o convingem prin vorbe pe cucuvea să nu ne aducă nenoroc a doua zi. Era o atmosferă magică, care ne cuprindea pe toţi şi nu ştiu cum se făcea că nimeni nu respingea convingerile gazdei. Umblam cu picioarele goale, plecam la plajă desculţi şi după câteva zile nu mai simţeam, când mergeam la plajă, mărăcinii de pe câmpul dintre casă şi mare.

Astăzi toată această vrajă s-a dus. Vama Veche a devenit un Corso, plin de oameni lipsiţi de orice respect pentru o tradiţie frumoasă, pentru o relaţie cu marea şi nu una cu alţi oameni, oameni gălăgioşi, suficienţi, puşi pe distracţii în care se simte efortul de a te simţi bine şi nicidecum ceva autentic. Pentru mine, Vama Veche a fost o ieşire din lumea din care veneam, o trecere în altă lume, fără a le compara. Trăiam, pur şi simplu, diferenţa, ca în Maramureş." (Liiceanu, 2009 : 129 – 130)

„Probabil că mulţi tineri sunt obişnuiţi cu confortul modernităţii şi nu ar putea avea profesiuni care-ţi cer să stai fără apă caldă, fără televizor, fără magia tehnologiei, fără confort. Sau nu pot suporta mizeria şi primitivismul cotidiene ale unor comunităţi. Deşi [fiul meu] a petrecut multe vacanţe la Vama Veche, unde nu aveam lumină electrică, nu aveam decât o fântână, un WC rudimentar, unde umblam desculţi şi locuiam într-o cameră mică, la uşă cu o perdea de tifon, ca să nu intre muştele, în care, când ne întorceam de la plajă, găseam un ou în pat, lăsat de o găină obişnuită să facă ouă în acea cameră mică, pentru că acolo stăteau iarna Matriona şi Vasile, gazdele noastre, împreună cu câteva găini. El s-a dezobişnuit uşor de această viaţă prea rustică." (Liiceanu, 2009 : 142)

„Este drept, [fiul meu] nu mai era mic ca atunci la Vama Veche, când vedea altfel lucrurile. Sau poate nici nu le observa sau poate nu avea termeni de comparaţie. Atunci se bucura să se urce în căruţa lui Vasile, care purta cu mândrie o bluză verde de plastic, de damă, cu pense peste pectorali, lăsată de vreo turistă, şi să plece la Mangalia cu saci cu pâine uscată aruncaţi cum se nimerea în căruţă. Vasile ducea pâinea uscată la rude, care aveau şi ele animale de crescut. Atunci, traversa satul 2 Mai în căruţă, lângă Vasile, şi nu se ruşina defel când unele cunoştinţe se urcau făloase în maşinile lor, fie Lada, fie Dacia. Nu i se părea nici ciudat faptul că tatăl unui cunoscut artist bucureştean, care locuia în satul Limanu, vindea corcoduşe verzi în căniţe la piaţa din 2 Mai. Nu înţelegea, însă, că nu făcea acest lucru pentru bani, ci pentru a fi între oameni. Acest tată avea o casă minunată, veche, cu o prispă plină de muşcate, cu o privelişte atât de neasemuită pentru un citadin. Odată, am fost la el cu fiul său, căruia tatăl a dorit să-i dea ceva. Eram într-o magazie deschisă, ca o terasă. A pus o roată uriaşă de ceva gălbui, pe care voia să o taie. În timp ce o tăia, au venit câinii din curte şi mâncau rumeguşul care se făcea în cursul tăierii. Eu i-am spus mirată: „Vai, aceşti câini mănâncă săpun!”, iar el s-a uitat la mine cu o expresie imposibil de

definit şi mi-a spus: „Nu e săpun, e caşcaval!”. M-am chircit de umilinţa necunoaşterii, de lipsa mea de cunoaştere a vieţii rurale. El nu era răutăcios, ci doar înţelegător. Cei de la oraş confundă lucrurile.” (Liiceanu, 2009 : 143)

12.3 Personaje din 2 Mai

Despre 2 Mai se vorbeşte şi în *Anii `80 şi bucureştenii*, volum realizat de un grup de cercetători de la Muzeul Ţăranului Român. Articolul din carte descrie în special personaje din galeria de celebrităţi a 2 Mai-ului.

„Figura emblematică a 2 Mai-ului era Dan Hurmuzescu. Trecut de 80 de ani, cu barba albă şi cu nelipsita-i pipă în gură, acest fost magistrat, cu 14 ani de puşcărie politică în spate, era preferatul tinerelor fete care erau încântate (şi mândre) să-l ducă de braţ seara pe strada principală din 2 Mai. Avea un corp care-i trăda vârsta dar, în fiecare dimineaţă la ora 6, făcea gimnastică gol, după care înota 200 – 300 m în larg. Seara stăteam în fund, pe gardul gazdei lui şi-l priveam cum prepara singur o ţuică infectă de corcoduşe, pe care, apoi, o beam cu toţii cu plăcere şi eram

încântaţi de povestirile lui. Era un tip absolut fermecător. A murit la restaurantul „Dobrogeanul", într-o seară rece de 14 iulie (1983, parcă), înecat cu o bucată de friptură. Din păcate, n-a fost înmormântat la 2 Mai, unde i-ar fi făcut, cu siguranţă, plăcere. (Michaela Verona intervievată de Petre Popovăţ)

Alt personaj celebru din 2 Mai era Dan Constantinescu (soţul Elei Zeller, multipla campioană de ping-pong). El venea, singur, la începutul lui iunie şi stătea până la sfârşitul lui septembrie, când pleca în Deltă... La cortul lui se adunau cu toţii la o vodcă sau o bere rece, scoasă din „răcitor" – o cutie îngropată în nisip, cu gheaţă adusă de la Mangalia, de la laboratorul de cofetărie. (Gheorghe Verona intervievat de Petre Popovăţ)

În sfârşit, bucureştenii se învârteau şi în jurul celebrului Vania, un pescar lipovean din localitate, un fel de Rasputin, dacă ţinem cont de performanţele sale etilice şi sexuale. Ziua era înconjurat de bărbaţii rezistenţi la băutură, dar noaptea, pe fereastra lui săreau multe doamne din Bucureşti, inclusiv o celebră poetesă. Se spune că ar fi murit tăiat, ca într-o pagină de Panait Istrati, de alţi săteni, geloşi pe succesele lui.

P.S. În ultima clipă, am aflat că a fost doar o alarmă falsă. Vania trăieşte – şi trăieşte, încă, aşa cum îi place lui. (Petre Popovăţ)" (Anii `80 şi bucureştenii, 2003 : 212)

IV. INTERPRETĂRI

1. Teme principale

Cred că fragmentele de mai sus realizează o imagine destul de completă a vieţii în 2 Mai, aşa cum era ea în perioada de înainte de 1989. Discursul interlocutorilor mei, pe lângă valoarea lui descriptivă generală, conţine câteva teme care îl ordonează: modul de locuire, intelectualul şi relaţia cu autorităţile vremii.

Se remarcă, în ceea ce priveşte modul de locuire, inexistenţa cazării la hotel sau la pensiune. Oamenii se cazau fie la gazdă, fie la cort. Cei mai mulţi pendulează între aceste două forme, din motive ce ţin de confort (Dan Vuşdea: *„Sunt mai comod şi nu-mi place nisipul în haine.”*), de posibilităţile financiare de moment (Şerban Anghelescu: *„În principiu însă omul își aduce cortul și pentru că e mai ieftin.”*) sau de faptul că aveau copii mici (Liviu Papadima: *„În 2 Mai am stat o vreme la gazdă, nişte ani buni la gazdă*

după ce s-a născut fetiţa mea, în '84, pentru că nu puteam să luăm la cort un copil mic.")

Aceste moduri de cazare au mai multe semnificaţii: în primul rând, reprezintă **o formă veche de turism**, în care turistul este mai degrabă un *explorator* şi un om care se bucură de natură, prin comparaţie cu turistul-*vizitator*, a cărui vacanţă se defineşte în funcţie de obiectivele de vizitat şi de evenimentele de bifat. Vechii turişti ai 2 Mai-ului mergeau în natură (pentru cei care se cazau la corturi) şi într-o altă cultură, cultura rurală (pentru cei care se cazau la gazdă). La nivel uman, ambele forme de cazare, la cort şi la gazdă, duceau la o relaţie de *locuire* a spaţiului şi la o relaţie de *vecinătate* cu ceilalţi turişti (vezi şi Capitolul II, subcapitolul 3). Turistului de hotel îi lipsesc aceste caracteristici: el nu este vecin cu cei din camera alăturată şi nu are sentimentul de proprietate al camerei în care stă. Un citat din interviul cu **Paul Drogeanu** sintetizează această situaţie: *„Era neoficial, asta este cel mai important. Nu era o chestie înţepenită, nu era o treabă birocratică.[...] În primul rând asta conta, şi mai puţin echipamentele. Doi, cred că semăna cu un anumit stil de apropriere a locului de vacanţă, mai mult legat de ideea de drumeţie decât de ideea de turism. Trei, practic era ca şi când ar fi fost casa*

ta de vacanţă. Fiecare dintre noi, la respectiva pensiune, era ca şi când ar fi fost casa ta, pentru o perioadă de timp era casa ta sau, bun, casa unei mătuşe de la ţară. În sensul ăsta seamănă şi cu viaţa la ţară, cu vacanţa la ţară într-un fel. Cu toate avantajele unui sat." Acest sentiment de locuire era amplificat şi de faptul că se locuia într-o casă făcută pentru locuit, şi nu construită special pentru a fi închiriată; idem, de faptul că îţi găteai propria mâncare sau ţi se gătea de către gazdă, faţă de o masă impersonală la restaurant. Organizarea petrecerilor în propria curte contribuie şi ea la acest sentiment de apartenenţă, de „acasă". Pentru a-l cita din nou pe **Paul Drogeanu**: *„Da, era ca un fel de locuinţă temporară. Da, nu aveai senzaţia de turist. E limpede că acei oameni nu erau turişti, şi modul cum se agrega în mod spontan [comunitatea] în fiecare an, nu cu acelaşi persoane, dar se reinstaura spiritul locului."* Acest sentiment de proprietate este evident într-o întâmplare pe care mi-a povestit-o **Aurelian Trişcu.** Mergând la mare cu nişte prieteni, a cerut cuiva să-i facă o vizită. *„«Vrem să vedem şi camera ta.» «Nu, nu, staţi întâi să o aranjez.» Şi îşi lua un vas, scotea din bagaj, îşi punea o perdea, lua flori de la gazdă, îşi aşeza atmosfera."*

A doua semnificaţie importantă a modului de locuire este **delimitarea faţă de sistemul organizat de turism**, asimilat regimului. Locuitul la gazdă sau cort este văzut ca opusul turismului sindical, văzut ca uniformizator, faţă de care exista o puternică aversiune. Astfel, **Ioana Popescu** spune: *„Sindicatul era* nomina odiosa. *Deci dacă îl taxai pe unul de sindicalist era limpede ce vrei să spui despre el. Pe când dincoace, în 2 Mai şi în Vama mai mult, dar în Vama mergeam destul de rar, cu toate că era relativ aproape, în 2 Mai era multă dezordine. Deci chiar dacă era multă lume pe stradă nu simţeai că se duc toţi în aceeaşi direcţie, nu ştiu cum să spun.*" Această repulsie faţă de turismul organizat se regăseşte şi la nivelul modurilor de a lua masa. **Ioana Popescu**: *„N-am apucat să îmi fac mult vacanţele la Vama ca să văd într-adevăr cum se comportau aceşti clujeni, care pentru noi, în momentul în care spuneai „clujeni", era altceva. Era altă lume, exista o graniţă acolo, imperceptibilă dar sensibilă. Ăia mâncau la cantină! Deci clujenii mâncau la cantină. Păi te duci în vacanţă să mănânci la cantină? Cantina pentru noi însemna mâncare la cazan, fiertură fără gust. Şi sunt convinsă că nu era aşa. Şi mâncat la mese lungi, pe bănci, cot în cot cu tot felul de vecini necunoscuţi. Asta*

presupuneam noi că e mâncatul la cantină. Noi mâncam ori pe plajă – nişte porcării pe care ni le improvizam noi, ori din când în când acei mititei depăşiţi la Musurete ori din când în când mai mâncam la gazdă, dar, cum spuneam, clătite cu muşte. Şi totuşi ni se părea că e cu totul altceva."

O ultimă consecinţă a acestui mod de locuire este felul în care s-a construit comunitatea de turişti 2 Mai / Vama Veche, modul în care s-a operat **o selecţie**. Pentru că locul în care stăteai peste vară devenea *casa ta* iar cei din jur deveneau *vecini*, alegerea acestora era importantă. Astfel, mai multe familii sau cupluri închiriau toate camerele de la o gazdă, pentru a fi siguri că împart aceeaşi curte cu oameni care să le convină. Spaţiul închiriat era reglat de afinităţi elective. Cum numărul de turişti era destul de mic, prin selecţie – **Vintilă Mihăilescu:** *„Când nu făceai faţă măcar te făceai că faci faţă. Aşteptarea era să te descurci la orice, să-ţi placă discuţii de acest gen şi muzică de acest gen. Nu-ţi plăcea acest gen de discuţie sau acest gen de muzică – expulzarea era foarte rapidă. Adică nu prea aveai şanse la 2 Mai – Vama Veche."* – s-a ajuns ca 2 Mai / Vama Veche să fie o comunitate de intelectuali, comunitate în sensul cel mai restrâns, de oameni care se cunosc între ei,

măcar din vedere. Acest fapt a dat **caracterul elitar** al locului, a făcut ca tipologia dominantă din 2 Mai / Vama Veche să fie **intelectualul.** Acesta a devenit criteriul principal prin care se făcea acceptarea în comunitate – diverşi interlocutori intervievaţi mi-au declarat, de pildă, că **vârsta,** un criteriu cel mai adesea important pentru aderarea la un grup, nu avea nici un fel de importanţă. Nu s-a ajuns totuşi la o comunitate uniformă, fie şi din cauză că o comunitate de intelectuali este compusă din personalităţi puternice. Petrecerea timpului liber avea forme diverse. **Ioana Popescu**: *„Uite, apropo de culturi şi subculturi, petrecerile ei* [ale Ninei Casian] *erau altfel. Petrecerile ei erau şi cu lecturi, erau şi cu modalităţi de creaţie colectivă, joaca de-a hai să scriem împreună, un fel de „poşta americană", dacă vrei, dar mult mai sofisticat. Deci se putea trăi şi mai inteligent decât în libertatea asta bălăbănită în care trăiam noi, ea avea şi altă vârstă şi cumva alt cerc de prieteni."* Cu toată efervescenţa vieţii în 2 Mai care transpare din unele povestiri, se poate vorbi şi despre o viaţă simplă: *„Plajă şi înot, somn şi mers – asta-i tot."* (Cassian (2), 2010 : 155) Acest caracter preponderent intelectual al comunităţii din 2 Mai / Vama Veche explică şi numeroasele legende despre personaje ale locului, trăitul

vacanţei într-un mod boem şi artistic. Consider că modul în care s-a manifestat această cultură, accentele hippie evidenţiate în unele dintre interviuri, ţine mai degrabă de perioada istorică despre care vorbim decât de esenţa acestei comunităţi. În treacăt fie spus, perceperea Vămii Vechi de la începutul anilor `90 drept un spaţiu al culturii rock (şi apoi *metal*) se datorează aceleiaşi influenţe istorice.

Dat fiind că vorbim de o clasă socială aparte, intelectualitatea, şi de viaţa ei, fie ea şi în perioada de vacanţă, într-un regim totalitar, era de presupus că un punct important al relatărilor avea să fie **relaţia cu regimul şi cu autorităţile**. În 2 Mai şi în Vama Veche, fiind sate, nu exista post de Miliţie. Exista un post de grăniceri, din cauza proximităţii frontierei. Dacă Miliţia este practic absentă, grănicerii există în memoria interlocutorilor mei, dar imaginea lor este una mai degrabă caricaturală. Aceştia se remarcă prin mici şicane – control al bulentinului sau al bagajelor – şi prin spaime ridicole, specifice regimului: de exemplu, fuga în străinătate cu bărci pneumatice. Caracterul anecdotic al poveştilor cu grăniceri se explică prin nostalgia faţă de propriul trecut şi printr-un comic al absurdului pe care îl poţi detecta *din afara* unui regim totalitar. Deşi neplăcerile provocate de grăniceri au

fost reale, au fost în acelaşi timp destul de puţin importante, fapt ce a permis transformarea lor în poveşti amuzante. Această tratare cu umor nu este valabilă şi pentru **Securitate**, autoritatea prin excelenţă a regimului comunist. Securitatea a fost prezentă la 2 Mai / Vama Veche, dar doar cu rolul de a observa, neintervenind în mod explicit în istoria locului. Cum spune **Vintilă Mihăilescu**, *„Ideea că absolut totul era supravegheat e corectă. Că absolut totul era împiedicat nu e corectă."* Sau o altă definiţie, tot în cuvintele lui, 2 Mai / Vama Veche era *„un ţarc"*, *„un fel de piua"*, un loc în care joaca era permisă de regim, dar fără să fie cu adevărat un loc nesupravegheat. Consider că această aparentă libertate, simţită ca o libertate reală faţă de condiţiile din restul ţării, este la originea mitului libertăţii din Vama Veche, aşa cum mi-a fost el enunţat de cele mai multe persoane: „Vama Veche înseamnă libertate."

2. Intelectualul în comunism

2 Mai / Vama Veche a fost o comunitate elitară, de intelectuali. Dar cine erau aceştia, care era statutul lor? După o definiţie din *Omul secolului XX*, în comunism, *„Intelectualii rămâneau ca un simplu „strat" plasat între cele două „clase" compacte: a proletarilor (posesori ai forţei de muncă) şi a burgheziei (posesoare de capital şi în mod necesar exploatatoare a muncitorilor), o grupă „oscilantă" care, în lipsa acumulării de capital, nu făcea parte dintre capitalişti, dar se considera tot atât de puţin şi parte a proletariatului, deşi, la o analiză obiectivă de clasă, ar fi făcut parte tocmai dintre aceştia şi odată şi odată, conform unei profeţii, cu o ultimă schimbare de direcţie, tot acolo va ateriza.*" (Bering, Dietz în Frevert, 2002 : 179)

Deşi acest statut oscilant a fost o realitate, în mentalul colectiv a fi intelectual era totuşi un lucru la care merita să aspiri, o legitimare socială superioară. Mircea Vasilescu scrie într-un articol din Dilema: *„În anii „celei mai drepte dintre orânduiri", statutul de intelectual exercita o anume fascinaţie; în mentalul colectiv, diploma de studii*

superioare era, dacă nu de-a dreptul un fetiş, în orice caz o soluţie practică de asigurare a unei inserţii sociale ce părea, pe atunci, avantajoasă. […] Mi se pare însă important să reţinem că, prin transformarea statutului de ***intelectual*** *în obiect de dorinţă şi ideal de viaţă, societatea validase caracterul* ***elitar*** *al intelectualităţii. […] Să fi funcţionat, în mentalul colectiv, dorinţa de a intra în categoria intelectualităţii ca o încercare de a refuza uniformizarea forţată?"* (Vasilescu, 1993)

Pornind de la regretul unui scriitor pentru vremurile antedecembriste, regret exprimat prin formula „eram mai fericit înainte", Andrei Pleşu examinează faţetele fericirii scriitorilor în epoca comunistă în articolul *Paradisuri artificiale* (Pleşu, 1994). Sursele acestei (aparente) fericiri erau „o anume constantă financiară"[12], o „claritate a statutului"[13] şi un sentiment de comunitate[14]; sentimentul

[12] „Cum arăta, înainte de 1989, fericirea scriitorului român? Ea decurgea, mai întâi, dintr-o anumită **constantă financiară**. Din drepturi de autor, împrumuturi regulate şi ajutoare sporadice se putea încropi o existenţă decentă, dacă nu chiar – în unele cazuri – confortabilă. Restaurantul Uniunii oferea soluţii accesibile, casele de creaţie aşijderea. Evident, nimeni nu huzurea. Dar un (mediocru) sentiment de protecţie (interesată) din partea statului exista totuşi: se putea trăi din scris, sau în contul scrisului, ceea ce, astăzi, e mai puţin probabil." (Pleşu, 1994)

[13] „O altă sursă de „fericire" – pe lângă amintita medie financiară – era **claritatea statutului**. Profesiunea de scriitor avea şi în ochii puterii şi

de fericire provenea dintr-un sentiment de integrare într-o ordine, fie ea şi greşită. Sau, în cuvintele unui alt articol scris de Andrei Pleşu, *„A spune, acum, că „era mai bine înainte", e a prefera unitatea de monolit a Răului, relelor multiplicate cu care ne confruntăm. Înseamnă a te ticăloşi. Şi tocmai acesta e lucrul cel mai întristător. Căci sub imperiul Răului, găseam cu toţii argumente ale solidarităţii, ale efortului gratuit, ale speranţei... În vreme ce acum, suntem divizaţi, „ideologizaţi", sceptici, îndârjiţi, infectaţi de un virus războinic. Că nu era mai bine înainte sunt sigur. Dar mă întreb uneori dacă noi, fiecare în parte şi toţi laolaltă, nu eram mai buni decât suntem acum."* (Pleşu, 1996)

în ochii cititorilor conture limpezi. Fie că erau recalcitranţi, neutri, sau acomodanţi, scriitorii ştiau de la cine la ce să se aştepte. Acomodanţii, compromişi în lumea culturii, erau despăgubiţi de răsfăţurile puterii, recalcitranţii, şicanaţi de putere, erau despăgubiţi prin adeziunea breslei, a publicului cultivat şi, eventual, a străinătăţii. Iar neutrii erau, oricum, onorabili." (Pleşu, 1994)

[14] „Noutatea, marea noutate a vieţii artistice de după revoluţie, acea noutate pe care cei mai mulţi o resimt încă drept „nefericire" este **experienţa singurătăţii**. Oricât ar părea de ciudat, sub dictatură comunitatea scriitoricească era mai omogenă. Se vorbea şi se tăcea despre aceleaşi lucruri, se trăia sub ghimpele unui destin istoric împărtăşit de toţi, se convieţuia sub un consemn acceptat de fiecare, într-o relativă transparenţă reciprocă. Acum coeziunea breslei e cvasinulă." (Pleşu, 1994)

Stratul social al intelectualilor din comunism mai are o caracteristică importantă: pentru a putea supravieţui regimului, păstrându-şi totuşi demnitatea, intelectualul a ales o non-fraternizare pasivă, o neutralitate în faţa sistemului politic care avea să se numească „rezistenţa prin cultură". Acest mod de a (nu) reacţiona avea să fie numit de Andrei Pleşu „politica neutralităţii": *„După 1971, nimeni nu mai credea cu adevărat în „binele" care poate rezulta din coabitarea cu organismele puterii. Intelectualitatea a înţeles, pe de o parte, că nu există „comunism cu faţă umană" şi, pe de altă parte, că „epoca de aur" va avea o durată indefinită. Coroborate, aceste constatări au produs o a treia reacţie inadecvată: împotriva unui sistem represiv atât de solid alcătuit* nu se poate face nimic. *Trebuie să stai deoparte, să nu te amesteci, să nu consimţi o înfruntare care nu poate fi decât perdantă. Singurul ţel e supravieţuirea (spirituală), singura metodă* – rezistenţa prin cultură. *[...] Moralemente, teoria non-participării, a sabotajului tacit, a neutralităţii invulnerabile e cât se poate de discutabilă. Pratic vorbind, ea s-a dovedit o „politichie" utilă: în plin dezastru, intelectualii au învăţat să mimeze normalitatea şi au găsit argumente estetice, istorice şi*

religioase pentru a nu risca nimic." (Pleşu, 2004 : 104 – 105)

Această stare de lucruri va duce la o infantilizare a intelectualului[15], acesta va deveni „tolerat ca pitoresc", atunci când nu era acaparat de regim. Acest fenomen de infantilizare a intelectualului de către regim şi de autoinfantilizare ca mijloc de apărare va duce la construirea unui raport special cu realitatea: intelectualul se refugiază *din* realitate, dar în acelaşi timp *în* realitate[16], într-o realitate diferit construită şi prin asta iluzorie. Refugiul în cultură l-a pus pe intelectual în situaţia paradoxală de a fi critic fără spirit critic, de a gândi „fără capacitatea de a se gândi pe sine"[17].

[15] „Ne e dor de delirul acela în care copiii trebuiau să devină ţărani, ţăranii – proletari, proletarii – activişti, activiştii – intelectuali, pentru ca intelectualii, la rândul lor, să închidă cercul, devenind copii, tutelaţi ideologic, „toleraţi" ca pitoreşti (sub jurământul cumințeniei), când nu erau convinşi să intoxice lumea cu imnuri despre fericire." (Pleşu, 1996)

[16] „Ceva mă fascinează cu deosebire în această privinţă: raportul cu „realitatea". Infantilismul nu este nici dedublare, nici refuz nevrotic al realităţii. Dacă este o fugă *de* realitate, infantilismul este în acelaşi timp o fugă *în* realitate: nu trăieşti în altă lume, ci altfel. Viaţa se construieşte aproape în întregime în acest fel şi doar în felul acesta capătă coerenţă şi inteligibilitate." (Mihăilescu, 2010 : 204 – 205)

[17] „Transpare astfel un paradox interesant al infantilismului: pentru individ, el poate fi o realizare, dar fără împlinire, o construcţie, dar fără jertfa de la temelie, o gândire lipsită de capacitatea de a se gândi pe sine, o critică fără spirit critic... Pe scurt, o viaţă cu toate ale ei, dar care îşi refuză spiritul critic întors asupra ei înseşi. Şi nu întâmplător, căci

Această glosă pe marginea statutului intelectualului în comunism are menirea de a arăta de ce 2 Mai / Vama Veche nu s-a constituit într-un fenomen anticomunism, deşi aparenta libertate a locului şi componenţa lui socială – mare parte din intelectualitatea vremii – şi sentimentul de comunitate care exista par să fi fost condiţii propice. 2 Mai / Vama Veche a fost un spaţiu de joc, o simulare a unei realităţi construite după dorinţa intelectualilor vremii, un spaţiu al lui „ca şi când". Acolo, intelectualii se puteau purta „ca şi când" ar fi liberi, ca şi când ar trăi într-o lume normală. Această suspensie temporară a regulilor este redată de un articol al lui Andrei Pleşu: *„Ontologic – şi teologic – **răul e imperfect**. Ceea ce înseamnă că el lasă întotdeauna un „spaţiu de joc", o şansă de echilibare a celor aflaţi sub impactul lui. Chiar şi cea mai rea dintre lumi e – aş spune – **cosmotică**, adică ilustrează o ordine în care sunt prezente **toate** ingredientele lumii normale. […] De regulă, asociem dictaturile cu o atmosferă de necesitate isterică, de rigorism fără breşă. Or, mai ales dictaturile comuniste se disting prin intersitiţii*

atunci şi-ar descoperi infantilismul, nu ar mai putea funcţiona ca mecanism de apărare. Faimoasa „salvare prin cultură" intră, în cea mai mare parte a ei, în această logică: ne-am refugiat în cultură precum copiii în şura bunicilor, spontan şi firesc, adică sublim, dar necritic. În orice caz, mie aşa mi s-a întâmplat." (Mihăilescu, 2010 : 205)

surprinzătoare de suspensie a regulilor. Legea poate deveni dintr-o dată, fără motivaţie aparentă, laxă."

2 Mai / Vama Veche a fost un spaţiu în care intelectualul putea practica **valorificarea maximală a minimalului**. Lucrurile se vor schimba după 1989, când căderea regimului comunist a dus la schimbarea paradigmei sociale, şi implicit a statutului intelectualului. *„Dar în 1989 s-a ajuns la un reviriment care a schimbat nu numai decorul. [...] La nivel mondial s-a pus dintr-o dată o întrebare îngrijorătoare: ce mai putem face cu noi înşine, atunci când ni se ia principalul oponent în funcţie de care ne-am format propriul nostru comportament de până acum?"* (Bering, Dietz în Frevert, 2002 : 194)

3. Vama Veche şi 2 Mai după 1989

3.1Venirea turiştilor

2 Mai / Vama Veche, deşi un spaţiu restrictiv pentru noii veniţi, nu a fost complet ferit de „intruşi". Citam în III.12.1 o supărare a Ninei Cassian, din jurnalul din 1970: la gazda ei veniseră nişte oameni care nu înţelegeau spiritul locului şi

puseseră două magnetofoane, cu programe diferite, foarte tare... După 1989 venirea „intruşilor" s-a produs într-un ritm crescut.

Dintr-o notă[18] din *România liberă* din 1991 aflăm că deja la 2 Mai se construiau case noi. Prin privatizare, numărul de locuri de cazare a crescut. Acest lucru este descris de **Dan Vuşdea:** *„După `90 s-au produs schimbările, prin privatizarea comercială, în primul rând. Au apărut tot felul de magazine şi, nemaiexistând presiunea ONT-ului să declare turişti, camere, nu ştiu ce, au ajuns unii să îşi facă şi câte 16 – 17 camere, ca să închirieze. Impropriu zis camere, de 8 – 9 metri pătraţi, un scaun, un pat şi... La câte 16 – 17 camere să zicem că aveau şi două veceuri în curte, era o problemă. N-am stat în condiţiile astea."*

Mărirea numărului locurilor de cazare şi faima locului datorată faptului că acolo veneau mulţi intelectuali şi artişti a atras tipuri diferite de turişti şi a modificat chiar şi tipologia şi comportamentul gazdelor. **Paul Drogeanu:** *„Pe o anumită perioadă de timp se constituia un fel de*

[18] „Aflăm că în satul „2 Mai", cetăţeni din întreaga ţară, dar mai cu seamă bucureşteni, îşi construiesc case de vacanţă, vile, mici hoteluri, restaurante. Iar localnicii îi secondează, doritori să mărească spaţiile pe care le pot oferi spre cazare oaspeţilor de vară." (Rădulescu, 1991)

vecinătate a celor din 2 Mai. Chestie care a dispărut după Revoluţie. Când s-au schimbat de fapt foarte multe lucruri, în sensul că s-au schimbat şi gazdele, lucru pe care îl puteţi vedea cu ochiul liber. Până în `90 nu existau case noi, erau casele localnicilor în care te duceai, chiar dacă te duceai pe strada a doua. În al doilea rând, nu toată lumea închiria. Chiar în rândul locuitorilor erau diferenţe. Apoi s-au schimbat şi cei care mergeau la 2 Mai şi a apărut un nou fel de oameni care vin la 2 Mai. Pe de altă parte, 2 Mai-ul a avut o evoluţie clară chiar în aceşti ultimi 20 de ani, deci în perioada post-decembristă. La un moment dat a fost mai rău decât la Vama, a venit o populaţi de „turişti" să zicem, sezonieră, care nu avea nici un fel de cultură a locului. Şi tot în 2 Mai s-a delabrat şi modul de închiriere, anumite gazde care până atunci puteau să refuze pe cineva, de exemplu aveau o cameră liberă dar îl refuzau pentru că îi spuneai tu, „măi, aştept pe cineva cunoscut, nu da camera". Plăteai tu dacă era vorba, dar nu era niciodată problemă de bani. După `90 problema de bani s-a pus altfel, au apărut întreprinzători ne(prea)legaţi de locul ăla dar care aveau bani şi care şi-au construit case pe care ei nu le locuiau, în scop de închiriere, şi care nu aveau spiritul locului. Şi atunci, într-o anumită perioadă, până

prin 2000, eu, de exemplu, din `95 până în 2000 nu m-am mai putut duce. N-am mai vrut să merg la 2 Mai."

Cei care mergeau în 2 Mai au început să nu mai vină, iar o parte s-au mutat în Vama Veche, sat care la începutul anilor `90 mai era încă un loc pustiu, nefrecventat. Vama Veche nu a rămas însă aşa pentru multă vreme. **Vintilă Mihăilescu:** *„Vechii zonei, pentru care esenţial era totuşi un anumit gen de linişte, un anumit gen e un fel de a spune, pentru că nopţile erau foarte agitate, nu era o chestie de linişte de mânăstire, ba dimpotrivă, dar un anumit gen de teritorialitate, „ăsta e spaţiul nostru şi aici ne destrăbălăm noi între noi", în momentul în care au început să vină „barbarii", am plecat. Cu toţii. Rând pe rând cei care aveau acest gen de sentiment de teritorialitate şi de „în spaţiul ăsta suntem noi şi facem ce ştim noi şi ce ne place nouă", [când] li s-a stricat jucărica au încercat să o caute, să o găsească în altă parte. Portiţa, Sf. Gheorghe, Bulgaria, mă rog."*

3.2 Salvaţi Vama Veche

Nu toţi „vechii zonei" au căutat spaţii alternative în care să refacă cultura 2 Mai / Vama Veche, sau nu imediat. După 1990 Vama Veche a continuat să crească, s-a construit mult

şi haotic, s-au făcut mai multe terase şi restaurante, dar locul a continuat să fie frecventabil pentru vechii vamaioţi până spre finalul anilor `90. Anii `90 sunt marcaţi de două locuri de comerţ, „La Bibi" şi „La Stuf" (Ovidiu), locuri care dau noua cultură a locului. **Alexandru Pădurean (patron „Papa la Şoni", 47 ani),** despre evenimentele culturale care au început să se organizeze în Vama Veche: *„Cu adevărat s-au început în `97 - `98, când Bibi, dom` Sorin de fapt îl cheamă, a adus [diverse formaţii], dar numai pe blues şi jazz. Şi după aceea... de fapt din `97 - `98 au început evenimentele culturale cu adevărat. Şi care continuă, şi astăzi sunt tot mai mulţi, încearcă. Pe exemplul meu, cumva, merg mai departe oamenii. Şi s-au făcut. Şi acum s-a făcut un club, Bongos, care iarăşi e exclusiv de concerte. Conceptul meu e un pic mai delicat, că e vorba despre gastronomie, despre muzică, despre ambianţă, e un alt concept, din punctul meu de vedere e un pic mai complex. Stuful, iarăşi, pe vremuri era numai, exclusiv din oameni intelectuali, dar acum... nu mai pot să zic acelaşi lucru."* Numărul de turişti este în continuă creştere, Vama Veche devine un conglomerat. **Liviu Papadima:** *„În momentul respectiv [2003, când s-a format „Asociaţia pentru Conservarea Ariilor Protejate*

Bio-Cultural"], Vama era deja în mod evident un conglomerat. A fost şi atunci o schismă. Pionierii noilor teritorii de la Vadu şi de la nu-ştiu-ce au fost cei care s-au opus mişcării „Salvaţi Vama Veche", susţinând că nu mai e nimic de salvat acolo şi că Vama deja s-a degradat şi că singura soluţie este să reînfiinţeze Vama în altă parte. Într-un fel aveau şi ei dreptate, adică pentru genul ăla de mers la mare în sălbăticie, fără entertainment*, Vama devenise un loc impropriu. Ea atrăgea în primul rând printr-o ofertă de nişă specială de* entertainment*, şi care o vreme s-a chemat „Ovidiu"."* Se poate considera că anii `90 au fost anii de maxim pentru Vama Veche: locul păstra încă aura vechiului turism care se practicase acolo (şi mai ales în 2 Mai), dar aducea în schimb şi confortul comerţului. În primii ani post `90 construcţia de terase şi restaurante nu alterase „spiritul locului", ele doar ofereau o soluţie convenabilă pentru mâncat/băut. Când *entertainmentul* a devenit principala definiţie a locului, sufocând vechea cultură, s-a produs ruptura. Această perioadă a anilor `90, când dezvoltarea Vămii era incipientă, este perioada către care se îndreaptă majoritatea nostalgiilor, reprezintă acea Vamă-paradis despre care se spune că „nu mai e ce a fost". Anterior de această perioadă Vama Veche practic nu exista,

era o simplă anexă-prelungire a 2 Mai-ului; după această perioadă, locul avea să devină cu totul altceva.

În 2003, în urma unui conflict cu autorităţile care au vrut să interzică camparea pe plajă, ia naştere mişcarea „Salvaţi Vama Veche", care se va concretiza în acelaşi an cu organizarea festivalului Stufstock. În toamna lui 2003 se va înfiinţa Asociaţia pentru Conservarea Ariilor Protejate Bio-Cultural (APCAPBC), asociaţie care va câştiga în acelaşi an premiul cel mare pentru cea mai bună iniţiativă civică la Gala Societăţii Civile. Obiectivele asociaţiei sunt protecţia mediului şi conservarea ariei protejate, implementarea unui nou Plan Urbanistic General, dezvoltarea locală şi promovarea diversităţii culturale. În această perioadă Vama Veche va intra sub semnul unui *entertainment* profesionist; de la Festivalul de Jazz la Bibi, un festival organizat de o terasă/restaurant şi care a strâns cel mult câteva sute de participanţi sau de la serile la Ovidiu cu dans pe plajă, se ajunge la manifestări precum *Liberty Parade* sau festivaluri ca *Folk you!* şi *Stufstock*. Acesta din urmă a ajuns la a noua ediţie, a adus nume importante de pe scena muzicală şi a strâns, la un punct de maxim, peste 50 000 de spectatori. La aceste cifre este evident că nu se mai poate vorbi de o comunitate, este momentul în care Vama Veche devine

„brand". Şi acest brand este cel al diversităţii culturale. Aşa cum declara **Mircea Toma**, membru fondator al APCAPBC: *„Deci aici, oamenii au avut o cultură a vacanţei care a fost transformată şi, mă rog, s-a modificat foarte mult. Iar din momentul în care s-a modificat, tot ce mai putem păstra aici este diversitatea. Intenţia este protejarea împotriva uniformizării. [...] Mi-a trecut prin cap şi ideea că la un moment dat se vor putea asculta şi manele. Ideea e să aibă loc mai multe culturi."* (Zamfir, 2005 : 62) Acest lucru se face prin metode de protejare a diversităţii. **Mircea Toma**: *„Şi ele nu sunt defensive, ci sunt proactive. Adică să încurajezi dacă ai cum – şi ai! – să încurajezi anume tipuri de activităţi. Deci invit eu aici – şi acum ieşim din zona muzicii – mai multe activităţi culturale, în sensul arte şi cultură, deci o diversificare. Dar în principiu, un spaţiu mai cultural şi mai inteligent."* (Zamfir, 2005 : 62 – 63)

V. CONCLUZII

Din toată această istorie, rămân întrebările: ce s-a schimbat? ce s-a pierdut? ce s-a păstrat?, întrebări la care voi încerca să răspund în continuare.

1. Util şi plăcut

În *Omul resentimentului*, Max Scheler face o comparaţie[19] între vechea asceză şi asceza modernă, cu ajutorul conceptelor de „util" şi „plăcut". Astfel, *„Tot ce putem numi aici în mod semnificativ „util" este util doar în calitate de mijloc pentru un lucru plăcut. Plăcutul este valoarea fundamentală, iar utilul valoarea derivată. Sensul oricărei civilizaţii a utilităţii sau al acestei civilizaţii, în măsura în care produce utilul, este savurarea lucrurilor plăcute. De aceea, valoarea definitivă a lucrurilor utile depinde şi de capacitatea de a savura a posesorului lor. Dacă munca necesară acestor lucruri*

[19] vezi Scheler, 2007 : 167 - 171

diminuează capacitatea de savurare, ele nu „merită" efortul. Savurarea poate şi trebuie să fie subordonată unor valori superioare: valorilor vitale, valorilor culturii spirituale, „sacrului"; a o subordona utilului este o absurditate, căci aceasta înseamnă să subordonăm unui mijloc chiar scopul." (Scheler, 2007 : 167 – 168)

Vechea asceză respectă această subordonare a utilului faţă de plăcut; idealul acesteia şi metoda ei erau de a obţine un maximum de savurare a plăcutului printr-un minimum de lucruri plăcute, deci utile. *„Capacitatea de a extrage plăcerea maximă chiar şi din lucrurile cele mai simple, accesibile pretutindeni, din natură etc., trebuia sporită – iar această creştere rezulta din imperativele sărăciei voluntare, ale supunerii, castităţii, contemplării lumii şi a lucrurilor divine; se ajungea astfel la aceeaşi* intensitate *a savurării pe care un deficit de viaţă o poate atinge doar cu ajutorul unui număr mai mare de astfel de lucruri – „mecanismele plăcerii"."* (Scheler, 2007 : 170) Prin comparaţie, *„Asceza modernă cultivă însă un ideal care, în sensul lui etic, este exact opusul celui vechi:* idealul minimului de savurare cu un maxim de lucruri plăcute şi utile!*"* (Scheler, 2007 : 171)

Această schimbare de paradigmă, această subordonare a plăcutului utilului, este văzută de Scheler ca fiind o caracteristică a societăţii moderne. Dacă ne referim la vechea cultura 2 Mai / Vama Veche, aceasta poate fi privită ca o savurare maximală cu un minimum de mijloace: lipsurile de toate felurile (condiţii minimale de cazare, opţiuni minimale de distracţie, cel mai adesea finanţe deficitare etc.) au fost caracteristice pentru perioadă. Nu este vorba de o asceză propriu-zisă, ci de condiţiile unei asceze impuse de regim.

Diversitatea de opţiuni şi inflaţia de comerţ - inclusiv de natură culturală, în toate sensurile cuvântului „cultură" - prin care se remarcă Vama Veche actuală poate fi privită ca un invers al acelei perioade. Acest fapt este valorizat negativ de Scheler (cu referire la cultura din Berlin), idee cu care nu sunt întru totul de acord, dar care merită luată în considerare: *„Abundenţa stimulilor plăcerii distruge aici pur şi simplu funcţia de a savura şi cultivarea ei, iar cu cât lumea din jur devine mai multicoloră, mai amuzantă, mai zgomotoasă, mai excitantă, cu atât pare în general mai lipsită de bucurie în rândul oamenilor."* (Scheler, 2007 : 171) Obiecţia mea este că nu se precizează *pentru cine* lumea devine mai lipsită de bucurie, referenţialul nu este

clar definit. Cred că există deja o generaţie pentru care această lume multicoloră este *singurul* mod de distracţie cunoscut.

2. „Distinşi" şi „comuni"

În aceeaşi lucrare, Max Scheler realizează o tipologie a omului faţă de raportarea acestuia la valoare[20]. Astfel, oamenii se împart în „distinşi" şi „comuni". „Distinsul" are o conştiinţă naivă a propriei valori, pe care nu o dobândeşte prin comparaţie cu alţii. Acest lucru nu înseamnă că „distinsul" nu face comparaţii valorice între el şi alţii (teorie susţinută de G. Simmel), ci doar că sentimentul valorii este anterior comparaţiei. *„Faptul că universul conţine* mai multe *valori pozitive îl umple de bucurie pe „cel distins" şi face ca lumea să-i apară mai dragă decât îi era înainte. Acest sentiment naiv al propriei valori, specific „distinsului", nu este „compus", să zicem, din sentimente deosebite ale valorii, din cele care vizează valorile însuşirilor, aptitudinilor şi predispoziţiilor sale*

[20] vezi Scheler, 2007 : 26 - 32

individuale; mai curând se vizează iniţial însăşi fiinţa *şi* existenţa *sa. Tocmai de aceea „distinsul" poate constata liniştit, prin comparaţie, că altcineva îi este „superior" în privinţa unei „însuşiri" sau a alteia, a cutărei „aptitudini", ba chiar în privinţa tuturor aptitudinilor. Astfel sentimentul naiv al valorii existenţei sale – care nu trebuie demonstrat sau justificat mai întâi prin performanţe şi aptitudini pentru performanţe, ci cel mult „confirmat" de acestea – nu este diminuat."* (Scheler, 2007 : 28 – 29)

A doua tipologie rezultată din raportarea omului la valoare este tipul „comun". Acesta îşi evaluează propria valoare prin comparaţie cu ceilalţi. Tipul „comun" se defineşte prin *„[...] faptul că perceperea valorii proprii şi a valorii celuilalt se înfăptuieşte* doar pe fundamentul *perceperii relaţiei* dintre *valoarea proprie şi cealaltă şi că sunt percepute limpede numai acele calităţi ale valorii care constituie „posibile" valori de diferenţiere între valoarea proprie şi cealaltă."* (Scheler, 2007 : 29) Acest tip se poate împărţi în două subtipuri: tipul tare, comunul „arivist" şi tipul slab, comunul „resentimentar". Dintre aceste două subtipuri, „arivistul" este interesant pentru lucrarea de faţă. *„«Arivist» este mai degrabă cel pentru care a fi mai mult, a valora mai mult etc., într-o eventuală comparaţie cu*

alţii, devine conţinutul *ţelului său,* înainte *de determinarea valorii pe care o poate avea lucrul respectiv; pentru arivist orice „lucru" nu e decât un prilej oarecare de a anula sentimentul apăsător de „a fi mai puţin", care survine într-o astfel de comparaţie."* (Scheler, 2007 : 29 – 30) Subtipul arivistului stă la baza unei *societăţi concurenţiale.* Într-un sistem capitalist, banii devin principalul criteriu de evaluare a valorii, prin urmare „arivistul" îşi restrânge sensul la o definiţie mult mai simplă: să fii valoros înseamnă să ai cât mai mulţi bani.

În societatea românească post-revoluţionară tipul arivistului şi-a găsit reprezentarea prin tipologia „mitocanului". Pentru savoarea definiţiei şi pentru parfumul epocii, îl voi cita pe Gh. Dumitraşcu – personaj pitoresc al perioadei - cu un text din *Dilema*: *„Mitocănia ţine de democraţie! Nici o dictatură nu este mitocană! Dictatura are nevoie întotdeauna de o platoşă de legalitate, de seriozitate, de veston încheiat până la gât, de uniformă şi de servicii secrete! Numai democraţia îşi permite să fie mitocană, pentru că e democraţie! Democraţia înseamnă dreptul fiecăruia de a spune ce vrea şi la adresa cui vrea! Mitocăniile, în viaţa politică a României de azi, vin mai ales dintr-o direcţie: din partea celor cu bani! Probabil că*

mitocăniile vin de la Mitică din Bucureşti! Deci are şi ceva simpatic în ea! Poţi să priveşti mitocănia asta cu un rânjet care ripostează tot mitocăneşte, fie, dacă eşti dispus mitocăniei, cu dispreţ pentru mitocanii care vor să ne vândă ţara! Mitocanul n-are nevoie să fie cult, deştept, pentru că ce spune el are greutatea numărului de zerouri de dinainte de virgulă!" (Dumitraşcu, 1993)

Acest nou tip, al „mitocanului", explică de ce oameni care nu aveau nimic de-a face cu „spiritul locului" au migrat masiv spre 2 Mai şi Vama Veche după 1989. Cum intelectualul se bucura încă de un mare prestigiu social, „arivistul", care îşi defineşte valoarea prin comparaţie, voia şi el „să fie", să se contamineze de acest prestigiu. Tot astfel se explică şi apariţia şi înflorirea a zeci şi sute de universităţi, particulare sau de stat. Acestea aveau menirea de a satisface pofta de statut a unui nou tip de îmbogăţit. În fine, această diferenţă de statut dintre intelectual – văzut ca persoană cu un statut important – şi tipul „comun", prin varianta sa slabă, a „comun resentimentarului" – persoană care aspiră la statut fără a avea vreo îndreptăţire, prin urmare geloasă - , explică şi blamarea în masă a intelectualităţii, concretizată prin lozinca „noi muncim, noi nu gândim".

3. Modificarea timpului sărbătorii

La o privire istorică, se remarcă o modificare fundamentală a „timpului sărbătorii", văzut ca ruptură în timpul cotidian. Dacă pentru ţăranul român sărbătoarea era extrem de clar codificată, un anumit moment calendaristic implica obligativitatea unei anume sărbători, la omul modern timpul sărbătorii a luat forma concediului.

La începutul secolului XX ideea de concediu nu exista în mentalul colectiv. Muncitorii din agricultură nu aveau concediu; meseriaşii prea puţin. Înainte de primul război mondial, în Germania 90% din muncitori nu primeau concediu. Deşi în Anglia lucrurile stăteau mai bine, unii muncitori primeau concediu, veniturile mici îi împiedicau pe aceştia să facă turism. A vedea în aceasta o anomalie socială era ceva străin, mişcările sociale din epocă revendicau salarii, drepturi politice, condiţii de muncă mai bune, iar nu concedii.[21] Abia în perioada interbelică ideea de concediu îşi face loc în gândire şi, în scurt timp, concediul

[21] „Nici măcar mişcările muncitoreşti nu vedeau aceasta: aici concediul nu se bucura de nici o prioritate, imperioasă era lupta pentru salarii, condiţii de muncă sau drepturi politice. Luxul unei călătorii în concediu se afla înainte de 1914 nu numai în afara orizontului material, dar şi în afara celui mental." (Spode, Hasso în Frevert, 2002 : 105)

marchează viziunea dreptului muncii şi devine o necesitate, de unde până atunci era un lux.

În ziua de astăzi, cel puţin la nivelul societăţii româneşti, „timpul sărbătorii", ba poate chiar cea mai importantă sărbătoare, a devenit **week-end-ul**. Această modificare explică afluxul fără precedent de turişti peste week-end în Vama Veche şi, într-o oarecare măsură, apetitul pentru consum al acestora. Sărbătoarea este scurtă, prin urmare trebuie consumată cât mai intens.

4. Aculturaţie şi aculturaţie virtuală

Sociologii s-au întrebat cum se continuă de-a lungul generaţiilor o sub-cultură specifică unui grup social. Pentru a răspunde, unii au folosit noţiunea de „socializare", văzută ca însuşire a unui model exterior.[22] Folosit din anii `30, cuvântul „socializare" ridică întrebarea: „cum devine individul membru al societăţii sale şi cum se produce

[22] Socializarea este „înţeleasă ca fiind procesul de integrare a unui individ într-o societate dată sau a unui grup anume prin interiorizarea modurilor de gândire, simţire şi acţiune, cu alte cuvinte a modelelor culturale proprii societăţii sau grupului respectiv." (Cuche, 2003 : 75)

identificarea lui cu aceasta?" Această socializare se produce prin intermediul instituţiilor, în special a celor educaţionale.

În cazul Vămii Vechi, se poate vorbi de două astfel de instituţii. Una este reprezentată de „tradiţie", de transmiterea pe cale orală a unui *modus vivendi* care s-a constituit în cultura 2 Mai / Vama Veche. Acest mod este văzut ca dispărut şi este nostalgizat valoric. O a doua este reprezentată de asociaţia „Salvaţi Vama Veche", care, prin construirea brandului Vama Veche, impune anumite strategii de consum cultural şi anumite valori, dintre care cea mai importantă este diversitatea culturală. Această transmitere şi însuşire de elemente culturale poartă numele de **aculturaţie**.

Un fapt interesant în cazul Vămii Vechi îl constituie un fenomen pe care l-aş numi **aculturaţie virtuală**. Astfel **R.**, **62 ani**, îmi declară: *„Să-ţi spun eu ce era cu Vama Veche. Oamenii mergeau acolo să bea şi să facă sex în grup. Am văzut la televizor, zicea Nina Cassian că dansa goală pe mese. Da, era un loc pentru intelectuali, că unde e multă minte e şi multă prostie. Nu era pentru noi, oamenii de mijloc."* În mentalul celor care nu frecventau locul, acesta

căpătase un caracter obscen, în special prin faptul că la 2 Mai / Vama Veche se făcea nudism. Astfel **D., 57 ani**, deşi mult mai moderată ca **R.**, îmi răspunde la întrebarea „Credeţi că acolo se făceau orgii?" cu *„Păi, nu ştiu ce să zic, e posibil, dacă se expuneau în halul ăla...*" Prezenţa în mentalul colectiv a aceastei idei despre Vama Veche ca loc obscen şi orgiastic este confirmată şi printr-o operă de ficţiune cu acţiunea plasată în Vama Veche: *Romanul românesc pervers.*[23]

Consumul de alcool în cantităţi mari este o altă caracteristică a imaginii zonei, care a devenit folclor. În terenul meu, am auzit următorul banc: *„Vine un vamaiot la*

[23] Ne suirăm pe mese şi începurăm să turnăm minunatul conţinut al paharelor şi sticlelor pe femeile care rămăseseră pe bănci. Paşadia, care stătea vizavi de mine, se lăsă pe vine în faţa vecinei lui de banchetă, o ridică pe umeri şi dădu o tură cu ea în jurul meselor. Câteva fete fugiră către apă, câţiva se luară după ele şi le puseră piedică şi le aduseră înapoi, acoperite de nisip. Un chelner de treabă plasă un butoi de bere pe o masă şi eu mă pomenii dedesubt, smulgând sutienul unei fete cu ţâţe triunghiulare şi cur generos. Mă muşcă sălbatic de încheieturile mâinilor şi mă rostogoli împreună cu ea sub şuvoiul de bere ce se revărsa rece din butoi. Aveam pula plină de nisip şi o pătrunsei dintr-o bucată şi ea izbucni într-un hohot colorat şi îl prinse pe Paşadia de pantaloni şi îi trase în jos. Paşadia se dezechilibră şi se prăbuşi împreună cu fata de pe umeri şi urmă o învălmăşire de picioare şi sfârcuri, şi coaie, şi degete. Eram vreo douăsprezece persoane care ne viermuiam printre bănci şi mese, fremătând nisipul îmbibat cu alcool. Am mai remarcat bărbia lui Pirgu înfigându-se hotărât în clitorisul rumen al unei fete. Şi ultimii stropi de bere scurgându-se din butoi. Pe scurt, un futai general fără milă. (Vasilescu, 2005 : 59)

doctor. Doctorul îl consultă, îl ceartă că bea şi fumează prea mult şi apoi îi spune că are două veşti, una bună şi alta rea. – Cu care să încep? – Cu aia rea. – Păi, la cât fumezi, va trebui să-ţi extirp un plămân... – Şi aia bună? – Rămâne mai mult loc pentru ficat."

Această cultură a excesului a fost însuşită de o parte a actualilor turişti din Vama Veche, devenind pentru ei o formă de continuitate. Şi-au însuşit astfel o imagine exterioară despre cultura 2 Mai / Vama Veche, ceea ce am numit **aculturaţie virtuală**.

5. De la particular la general

În două din interviurile pe care le-am luat a apărut ideea că Vama Veche este o Românie în mic. **Alexandru Pădurean:** „Din păcate eu spun că ce se vede în Vama Veche e o parte din societatea românească, care mi se pare că în loc să evolueze spiritual, material şi aşa mai departe, eu cred că acum se diluează. Dar nu e spre o formă mai pozitivă, din păcate. Şi asta se vede nu numai în Vama Veche. Dar ea e un barometru, cum să spun, un indicator."

Aurelian Trişcu: „2 Mai – Vama arată la scară de microcosm acest macrocosm care ar fi ţara noastră, cu politica ei, cu situaţia ei, în care tot ce a fost vechi se dărâmă pentru speculă. Tot ce nu înţelegi din gesturile politice se limpezeşte deodată dacă te gândeşti la bani."

Ideea apare ca adevărată dacă ne gândim la modificările sociale evidenţiate în acest capitol: schimbarea statutului intelectualului, schimbarea paradigmei plăcut / util, apariţia tipologiei „mitocanului" şi modificarea esenţială a „timpului sărbătorii". Toate aceste lucruri reprezintă fenomene care s-au petrecut la nivelul întregii societăţi şi au fost reflectate în schimbarea satului Vama Veche. Trăsăturile lor generale pot fi descoperite, la nivelul întregii societăţi, prin studierea unui caz izolat şi concret; Vama Veche se constituie astfel într-un „tip ideal" în sensul weberian.

Vama Veche este, totodată, un „loc al memoriei" în sensul definit de Pierre Nora. Istoria se scrie sub presiunea memoriei sociale, care caută să compenseze anxietatea faţă de viitor prin valorizarea unui trecut care nu a fost trăit cu conştiinţa acestei valori. Un loc de memorie – care poate fi un loc situat geografic sau un pur construct intelectual –

este acel loc pe care o comunitate îl investeşte cu afecte şi emoţii. Vama Veche este un astfel de loc, iar vamaiotul este cel care investeşte emoţie în loc, cel care valorizează pozitiv această memorie.

6. Vamaioţi de ieri şi de azi

În privinţa identităţii există două mari teorii: cea esenţialistă şi cea constructivistă. Pentru esenţialişti, o comunitate are o esenţă care îi asigură permanenţa în timp, un set de proprietăţi care nu se schimbă. Această esenţă este comună tuturor membrilor comunităţii şi o individualizează, o diferenţiază de alte comunităţi. Esenţa este una dată, *a priori*. Pentru constructivişti această esenţă este una dobândită şi modificabilă, ea se *construieşte*.

Simplificând lucurile, putem spune că vechii doimaioţi / vamaioţi aveau o esenţă comună, care le definea comunitatea. Formarea acestei comunităţi a fost posibilă pentru că turiştii din 2 Mai / Vama Veche erau puţini; comunitatea s-a format în mod natural, a crescut în mod organic, prin acceptarea de noi membri care corespundeau

celor deja prezenţi şi prin respingerea celor care nu corespundeau. Identitatea noului vamaiot s-a construit pe baza acestei esenţe pre-existente. Noul vamaiot – în termeni de tip-ideal - este cel care valorizează această esenţă şi se revendică de la istoria locului, asta neimplicând neapărat că o cunoaşte. Există deci o continuitate, o legătură peste timp?

Vechea cultură 2 Mai / Vama Veche s-a definit ca una intelectual-boemă şi artistică. Prezenţa a cel puţin trei librării şi a unui târg de carte în Vama Veche de anul trecut certifică existenţa unui apetit pentru cuvântul scris şi la vamaiotul de azi; în plus, artiştii stradali şi diversele forme de hand-made nu sunt altceva decât forme de artă contemporană. În acest sens, se poate vorbi de o continuitate.

Vamaiotul actual mai are ca legătură cu vechiul vamaiot şi o anumită formă de escapism cultural. Refugiul în subcultură, pe lângă o marcă a adolescenţei, este şi o alternativă la modelele culturale dominante. Se poate face astfel o paralelă, păstrând proporţiile, între „rezistenţa prin cultură" din perioada comunistă şi „refugiul în subcultură" de astăzi. Ambele reprezintă o formă de extragere din

establishment, un anume soi de teribilism, de infantilizare. În ambele există o pregnantă componentă ludică, un joc de-a diferenţa, de-a „altă societate". Vechii vamaioţi veneau la mare pentru a trăi iluzia libertăţii, a unui spaţiu fără reguli. Acelaşi lucru îl caută şi vamaioţii de astăzi; nu este vorba de un spaţiu de protest, de o anti-cultură, ci de căutarea unui spaţiu în afara sistemului. Se explică astfel mitul libertăţii Vămii, frază-fetiş care apare în discursul oricărui vamaiot: mitul libertăţii are nu doar forţa identitară a identificării cu un trecut, ci şi valoare de deziderat.

Dacă ceva a dispărut cu adevărat, acesta este turismul în Vamă ca formă de explorare, de evadare în sălbăticia naturii. Acest lucru nu mai este posibil, spaţiul s-a schimbat fundamental. Dacă vechii vamaioţi mergeau în natură sau într-o cultură diferită, ţărănească, spaţiul actual al Vămii Vechi este unul urban. Se poate specula că forma aventuroasă a vechiului tip de turism a fost înlocuită de aventura adolescentului care încearcă să supravieţuiască în Vamă fără bani; sunt totuşi lucruri foarte diferite.

Cea mai drastică modificare în rândul vamaioţilor este numărul lor. Dacă cei care veneau în trecut în 2 Mai / Vama Veche erau puţini, numărul celor care vin astăzi – căutând

practic acelaşi lucru – este extrem de mare. Această diferenţă cantitativă duce la apariţia de diferenţe semnificative în rândul vamaioţilor; aspectul de cultură unitară al 2 Mai / Vama Veche nu mai este posibil în condiţii de inflaţie numerică. Acest lucru are două consecinţe importante: Vama Veche este percepută ca murdară simbolic[24] de către vamaioţii mai vechi[25], prin continua răsturnare a unei ordini pe care ei au cunoscut-o şi au asimilat-o; în plus, este percepută ca murdară fizic, lucru cât se poate de adevărat în condiţiile unei infrastructuri incapabile să gestioneze un turism de masă. Acest tip de mizerie poate fi depăşit prin limitarea numărului de turişti şi prin dezvoltarea infrastructurii. „Murdăria simbolică" poate fi depăşită printr-o educare a culturii diversităţii. Ambele lucruri au fost încercate – cu mai mult sau mai puţin succes – de campania Salvaţi Vama Veche.

[24] „Aşa cum o înţelegem, murdăria este esenţialmente dezordine. Nu există aşa ceva precum murdăria absolută: ea există în ochii spectatorului. Dacă ne ferim de murdărie nu este din cauza unei frici laşe şi cu atât mai puţin a unei terori sfinte. Şi nici ideile noastre despre boală nu dau seamă de toată gama comportamentelor noastre de curăţenie şi evitare a murdăriei. Murdăria este o ofensă adusă ordinii. A o elimina nu este o mişcare negativă, ci un efort pozitiv de a organiza lumea înconjurătoare." [Douglas, Mary, Purity and danger: an analysis of concepts of pollution and taboo, Routledge, Londra] (Mihăilescu, 2007 : 29)

[25] Vechi desemnează aici o experienţă anterioară semnificativă pentru persoană, nu o distanţă în timp: vamaiot vechi e cel care a mai fost în Vama Veche şi consideră că a înţeles-o şi şi-a însuşit-o.

Mitul libertăţii Vămii şi-a îndeplinit scopul: există o idee despre ce ar trebui să fie Vama Veche. Cealaltă componentă a mitului, „Vama nu mai e ce a fost", are şi ea un rol important, este mai mult decât un truism. Ea reprezintă continua investire cu sens a unui trecut în faţa nemulţumirii faţă de prezent, nemulţumire care este unul din principalele motive pentru care vamaiotul vine în Vamă. Dacă trecutul a fost perfect, înseamnă că o lume perfectă a existat. E necesar ca Vama să nu mai fie ce a fost, asta înseamnă că nu „aici" şi „acum" e lumea perfectă. Nemulţumirea devine astfel mai uşor de gestionat, lăsând loc de construcţie pentru viitor.

Pentru a continua clarificarea statutului actual al vamaiotului, invit pe cititorul acestei cărţi să completeze chestionarul „Profil de vamaiot”, aflat la adresa www.vamaiot.com

BIBLIOGRAFIE

-, *Anii `80 şi bucureştenii,* Paideia, 2003

Cassian (1), Nina, *Memoria ca zestre*, vol. I, Cărţile Tango, Bucureşti, 2010

Cassian (2), Nina, *Memoria ca zestre*, vol. II, Cărţile Tango, Bucureşti, 2010

Chelcea, Septimiu (coord.), *Memorie socială şi identitate naţională*, Editura I.N.I., Bucureşti, 1998

Cuche, Denys, *Noţiunea de cultură în ştiinţele sociale*, Iaşi, Institutul European, 2003

Dumitraşcu, Gh. (FDSN), *Cum se manifestă mitocănia în politica românească...* în *Dilema*, anul I, nr. 16, aprilie – mai 1993

Erikson, Erik H., *Identity: Youth and Crisis*, Faber & Faber, Londra, 1968

Eliade, Mircea, *Sacrul şi profanul*, Humanitas, (1956) 2002

Frevert, Ute, Haupt, Heinz-Gerhard (coord.), *Omul secolului XX*, Polirom, Bucureşti, 2002

Hoopes, James, *Oral History. An Introduction for Students,* The University of North Carolina Press, Chapel Hill, 1979

Mihăilescu, Vintilă (coord.), *Limanu. Spaţii sociale şi dezvoltare locală* în *Societatea reală,* vol. 3, Paideia, Bucureşti, 2005

Mihăilescu, Vintilă, *Antropologie: Cinci introduceri*, Polirom, Bucureşti, 2007

Mihăilescu, Vintilă, *Sfârşitul jocului. România celor 20 de ani*, Curtea Veche, Bucureşti, 2010

Panea, Nicolae, *Zeii de asfalt*, Cartea Românească, Bucureşti, 2001

Pleşu, Andrei, *Era mai bine înainte...* în *Dilema*, anul IV, nr. 162, februarie 1996

Pleşu, Andrei, *Paradisuri artificiale* în *Dilema*, anul II, nr. 82, august 1994

Pleşu, Andrei, *Păcatele şi inocenţa intelectualilor* în *Obscenitatea publică*, Humanitas, Bucureşti, 2004

Rădulescu, Pia, *Veşti (bune şi rele) de vacanţă* în *România liberă*, 7 iunie 1991

Ritchie, Donald A., *Doing Oral History*, Twayne Publishers, New York, 1995

Scheler, Max, *Omul resentimentului,* Humanitas, Bucureşti, (1961) 2007

Thompson, Paul, *The Voice of the Past. Oral History. Third Edition*, Oxford University Press, New York, (2000) 2009

Tîrcă, Miruna Maria, *Poveşti de la 2 Mai. O istorie orală a zonei* în *Societatea reală,* vol. 3, Paideia, Bucureşti, 2005

Vasilescu, Kiki, *Romanul românesc pervers,* Polirom, Iaşi, 2005

Vasilescu, Mircea, *(Mai) este intelectualitatea o elită?* în *Dilema*, anul I, nr. 11, martie – aprilie 1993

Zamfir, Cristian, *Ce-i de salvat la Vama Veche?* în *Societatea reală,* vol. 3, Paideia, Bucureşti, 2005

CUPRINS

PARTEA ÎNTÂI: MEMORII

I. Locuri 9

- 2 Mai 9
- Praf 19
- Vama Veche 20
- Plajă 29
- Condiţii de cazare 33
- Curtea 37
- Arhitectura 39
- Cort 41
- Biserica din Vama Veche 49
- Efemeritate 53
- Asfalt 54

II. Oameni 56

- Prinţul Cantacuzino 56
- Vamaiot 56

- Doimaioţi 59
- Comunitate 61
- Gazde 64
- Generaţii 68
- Intelectualii 71
- Clujenii 72
- Îmbrăcăminte 74
- Hippie. 76
- Nudism 81
- Personaje. 85
- Grăniceri. 89
- Fisc. 92
- Securitate 93
- Şicane. 96
- Mamaia 97
- Costineşti. 98
- Migraţia. 98
- Agresivitate. 100

III. Distracţie şi consum 102

- Restaurant 102
- Dobrogeanu 102
- Mâncare 105
- Băutură 108
- Petreceri 110
- Foc de tabără 116
- Crustacei 118
- Pietricele 118
- Poveşti cu câini 119
- Bolero. 120
- Comerţ 121
- Papa la Şoni 122
- Ieftin. 123
- Concerte. 124
- Muzică 126
- Manele. 128
- 1 Mai la mare 130

- Obscenitate. 131
- Drog. 132

IV. Idei 133

- Superlativ 133
- Funcţie civilizatorie 134
- Libertate 137
- Nostalgie 140
- No man`s land 141
- Schimbare 143
- Salvaţi Vama Veche 151
- Stufstock 154
- Haiduci 157
- Turism de week-end 159
- Diversitate 159
- Soluţii. 161

V. Intervievaţi 163

PARTEA A DOUA: VAMA VECHE ŞI VAMAIOTUL

I. Introducere 167

- Identităţi date şi identităţi elective 167
- Vamaiotul 170
- Vama Veche, scurtă descriere 171

II. O privire în prezent.....174

- La faţa locului 174
  - Urban sau rural? 174
  - Tipuri umane 176
  - Tipuri de spaţii.....179
- La vânătoare de mituri 183
- Pe final de teren, o intuiţie 186

III. Cultura 2 Mai – Vama Veche înainte de 1989..... 190

- Interviuri şi istorie orală..... 190
- Drumul până la mare 196
- Moduri de cazare: la gazdă, la cort.....199
- Mâncarea 204
- Băutura 207

- Nudişti şi textilişti 209
- Petrecerile de curte (ceaiuri) 213
- O cultură hippie? 216
- Relaţia cu autorităţile 221
- Despre farmecul naturii 226
- Despre comunitate 230
- Surse literare 233
  - Intelectualul şi natura 234
  - Rusticul din Vama Veche 237
  - Personaje din 2 Mai 241

IV. INTERPRETĂRI 244

- Teme principale 244
- Intelectualul în comunism 252
- Vama Veche şi 2 Mai după 1989 258
  - Venirea turiştilor 258
  - Salvaţi Vama Veche 261

V. CONCLUZII 266

- Util şi plăcut 266

- „Distinşi" şi „comuni" 269
- Modificarea timpului sărbătorii 273
- Aculturaţie şi aculturaţie virtuală 274
- De la particular la general 277
- Vamaioţi de ieri şi de azi 279

Bibliografie 285

Apărut în 2011

Lucrare executată la SC Adi Center SRL, Iaşi